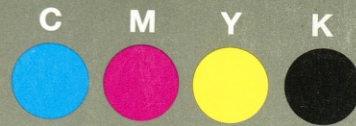

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO
I ARMII OBCYCH

ASG WP wewn. 4250/89

JAWNE
POUFNE

Egz. nr 1

Plk dypl. Mieczysław KOZŁOWSKI

SZKOLENIE W SIŁACH ZBROJNYCH PAŃSTW ZACHODNICH

SKRYPT

55405

WARSZAWA

1990

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

**KATEDRA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO
I ARMII OBCYCH**

ASG WP wewn. 4250/89

JAWNE
POUFNE

Egz. nr 1

Płk dypl. Mieczysław KOZŁOWSKI

SZKOLENIE W SIŁACH ZBROJNYCH PAŃSTW ZACHODNICH

SKRYPT

55405

WARSZAWA

1990

	str.
REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC	7
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	7
2. Kształcenie kadry oficerskiej	14
3. Szkolenie podoficerów	21
4. Szkolenie szeregowców	26
5. Szkolenie operacyjno-taktyczne i bojowe	29
6. Baza szkoleniowa	35
6.1. Akademie, uniwersytety i szkoły centralne sił zbroj- nych	35
6.2. Szkoły i ośrodki szkolenia rodzajów sił zbrojnych ...	42
6.3. Poligony sił zbrojnych na terytorium RFN	60
6.4. Szkoły, ośrodki szkolenia i poligony Bundeswehry za granicą	61
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓLNOOCNEJ	65
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	65
2. Kształcenie kadry oficerskiej	67
3. Szkolenie podoficerów	70
4. Szkolenie szeregowców	71
5. Baza szkoleniowa	72
WIELKA BRYTANIA	81
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	81
2. Kształcenie kadry oficerskiej	83
3. Szkolenie podoficerów	85
4. Szkolenie szeregowców	85
5. Baza szkoleniowa	85
FRANCJA	93
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	93
2. Kształcenie kadry oficerskiej	94
3. Szkolenie podoficerów	95
4. Szkolenie szeregowców	96
5. Szkolenie taktyczno-operacyjne i bojowe	96
6. Baza szkoleniowa	98

	str.
BELGIA.....	99
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	99
2. Kształcenie kadry oficerskiej	102
3. Szkolenie podoficerów	103
4. Szkolenie szeregowców	103
5. Szkolenie taktyczno-operacyjne	104
6. Baza szkoleniowa	104
HOLANDIA	106
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	106
2. Kształcenie kadry oficerskiej	109
3. Szkolenie podoficerów	111
4. Szkolenie szeregowców	112
5. Szkolenie taktyczno-operacyjne	112
6. Baza szkoleniowa	113
DANIA	114
1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie	114

ZAŁĄCZNIKI:

RFN

1. Przebieg szkolenia stopnia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu szkolenia ze studiami wyższymi.
2. Przebieg szkolenia stopnia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu szkolenia bez studiów wyższych.
3. Szkolenie pilotów lotnictwa sił lądowych.
4. Szkolenie oficerów sił powietrznych.
5. Szkolenie oficerów sił morskich.
6. Szkolenie podoficerów sił lądowych.
7. Szkolenie podoficerów sił powietrznych.
8. Szkolenie podoficerów sił morskich.
9. Wykaz urządzeń szkoleniowych wykorzystywanych w siłach lądowych.
10. Średnia liczba lotów naliczanych na pilota w rocznych planach szkolenia jednostek.
11. Struktura organizacyjna Akademii Dowodzenia Bundeswehry.
12. Struktura organizacyjna uniwersytetów Bundeswehry.
13. Struktura organizacyjna szkół i ośrodków szkolenia rodzajów sił zbrojnych.

USA

14. Przebieg szkolenia szeregowców służby zawodowej.
15. Organizacja kompanii szkolenia podstawowego.

Wielka Brytania

16. Tok szkolenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych.

Francja

17. Tok szkolenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych.
18. Akademia Obrony NATO w Rzymie.

LITERATURA

A. Niejawna

1. Informator o siłach zbrojnych RFN. Szt.Gen. 1091/82.
2. Informator o siłach zbrojnych państw Skandynawskich. Szt.Gen. 1143/83.
3. Informator o siłach zbrojnych Wielkiej Brytanii. Szt.Gen. 1146/83.
4. Informator o siłach zbrojnych Francji. Szt.Gen. 1186/84.
5. Informator o siłach zbrojnych Stanów Zjednoczonych. Szt.Gen. 1229/85.
6. Informator o siłach zbrojnych państw Beneluksu. Szt.Gen. 1272/86.
7. Komunikaty rozpoznawcze od 1975 r.
8. Możliwości mobilizacyjne RFN, Wielkiej Brytanii, Belgii, Holandii i Danii. Szt.Gen. 1190/84.
9. System szkolenia sił zbrojnych Wielkiej Brytanii. Szt.Gen. 618/72.
10. System szkolenia sił zbrojnych RFN. Szt.Gen. 1277/86.

B. Jawna

1. Krzeszewski H. O amerykańskich siłach zbrojnych. MON, 1987.
2. Symały 6/77r. Szkolenie oficerów w wojskach lądowych Bundeswehry
3. 7/83 r. Wpływ Leavenworth na współczesną armię /o kształceniu w akademii sztabowej sił zbrojnych USA/
4. 7/83 r. Co to jest "Cess Cube"? /analiza kształcenia w akademii sztabowej Leavenworth/
5. 8/83 r. -Szkoła piechoty amerykańskich wojsk lądowych -
-Wychowawcza szkoła zawodowa wojsk lądowych przy
Drugiej Szkole w Munster /RFN/
6. 10/83 r. Ogólny program szkolenia w oficerskiej szkole
ogólnowojskowej w Coetquiden /Francja/
7. 1/84 r. -Wyszkolenie oficera przeznaczonego do pełnienia
służby liniowej w wojskach lądowych /RFN/
-Nauczanie języków obcych w siłach powietrznych RFN
8. 3/84 r. WEST POINT - twarde jądro armii amerykańskiej
9. 4/84 r. Znaczenie języka w wojsku /RFN/

10. 4/85 r. Nowy system szkolenia oficerów w Bundeswehrze
11. 8/85 r. Ocena szkolenia w akademii sztabowej /USA/
12. 12/86 r. Małe, ale ważna uczelnia... - Uniwersytet Obrony Narodowej USA
13. 7/88 r. Nowe gwiazdy amerykańskiej armii
14. 8/88 r. Czy ryba chwyci? /O nowym kierunku studiów uniwersytetu w Monachium/
15. WPZ 3/75 r. Podstawowe i zaawansowane szkolenie oficerów RFN
16. 1/76 r. Wyższa Szkoła Wojenna holenderskich sił lądowych
17. 1/77 r. Szkolenie doskonalące oficerów starszych w Bundeswehrze
18. 5/77 r. -Szkolenie oficerów i podoficerów w siłach morskich RFN
-System szkolenia oficerów rezerwy i podoficerów służby zasadniczej holenderskich sił lądowych
19. 4/77 r. Szkolenie oficerów sztabowych w siłach zbrojnych głównych państw kapitalistycznych
20. 6/78 r. Szkolenie specjalistyczne w siłach powietrznych RFN
21. 1/79 r. Nauczanie języków obcych w siłach powietrznych RFN
22. 6/79 r. -Szkolenie w oficerskiej szkole sił powietrznych USA
-Szkolenie pilotów sił powietrznych RFN
23. 6/80 r. Symulatory do szkolenia bojowego wojsk
24. 5/81 r. Szkolenie pilotów Bundeswehry w amerykańskiej bazie lotniczej Sheppard /stan Teksas/
25. 4/81 r. Akademia Dowodzenia Bundeswehry
26. 3/82 r. Rola amerykańskich szkół wojsk rakietowych w procesie integracji szkolenia sił zbrojnych NATO
27. 6/83 r. Szkolenie personelu latającego w siłach powietrznych Belgii
28. 5/84 r. Szkolenie nawigatorów-operatorów sił powietrznych RFN w Stanach Zjednoczonych
29. 1/86 r. Zespół szkół oficerskich sił powietrznych Francji
30. 2/86 r. -Szkoła obrony przeciwlotniczej sił lądowych RFN
- Szkolenie oficerów sił morskich Stanów Zjednoczonych
31. 3/86 r. Dokształcanie oficerów w jednostkach sił lądowych RFN
32. 4/86 r. Szkolenie podoficerów-specjalistów rozpoznania artyleryjskiego sił lądowych RFN
33. 5/86 r. Ewolucja szkolenia oficerów w siłach powietrznych RFN
34. 4/87 r. Pierwsza Szkoła Techniczna Sił lądowych RFN
35. 2/88 r. Szkolenie w zakresie ochrony przed zimnem, wilgocią, śniegiem i wiatrem w wojskach lądowych RFN
36. 1/89 r. Szkolenie personelu latającego i naziemnego w siłach powietrznych Stanów Zjednoczonych
37. 213/89 r. Wykorzystanie komputerowego systemu symulacji walki BASIS w siłach lądowych RFN.

WSTĘP

Niniejszy skrypt opracowano w odpowiedzi na wzrastające u nas zainteresowanie tą problematyką.

Od początku lat 80-tych w większości państw zachodnich dokonano znacznych zmian w służbie i szkoleniu wojskowym, efekty których są znaczące. W ocenie stanu amerykańskich sił zbrojnych za 1987 r. można przeczytać: "...Dziś nie tyle ty wybierasz armię, ile armia wybiera ciebie, ... aż 93% rekrutujących się do wojska ochotników to absolwenci szkół średnich, ... nie znajdzie się majora bez wyższych studiów, ... nawet palenie papierosów przez żołnierzy jest niemile widziane, ... mniejszości rasowe stanowią 27% armii, jest wśród nich 39 generałów, ... czarni w wojsku procentowo zajmują więcej stanowisk kierowniczych niż w cywilu, ... na 8 oficerów w stopniu podpułkownika jedna jest kobieta, ... wśród generałów i admirałów jest 10 kobiet, w tym 2 Murzynki i 1 Latynoska".

W treści skryptu uwzględniono informacje najnowsze z różnych wydawnictw, głównie z niejawnych.

Z uwagi na ograniczoną objętość skryptu, szeregu nawet istotnych informacji, ale zamieszczonych w ogólnie dostępnych wydawnictwach, nie umowano.

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W RFN - oprócz ochotniczej służby wojskowej - od 1968 r. istnieje powszechny obowiązek służby wojskowej dla mężczyzn, którzy ukończyli 19 lat, są obywatelami RFN, zamieszkują w granicach z 31.12.1937 r., a od dwóch lat znajdują się na obecnym terytorium.

Do obowiązkowej służby wojskowej zalicza się:

- służbę zesadniczą;
- zastępczą służbę cywilną;
- ćwiczenia dla rezerwistów /szkolenie rezerw w czasie pokoju/;
- służbę w gotowości dyspozycyjnej;
- bezterminową służbę w czasie wojny.

Ochotnicza służba wojskowa obejmuje:

- służbę okresową;
- służbę zawodową.

Zasadnicza służba wojskowa od 01.07.1989 r. trwa 18 miesięcy /uprzednio 15 miesięcy/ i obejmuje mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 19 lat, do ukończenia 28 roku życia /w przypadkach celowego uchylenia się od służby wojskowej - nawet do 32 roku życia/. Po tym okresie, do 45 roku życia, mężczyzna może być powołany na szkolenie rezerw w czasie pokoju. Wcielanie poborowych do odbycia zasadniczej służby wojskowej, odbywa się: zasadnicze - cztery razy w roku - w styczniu, kwietniu, lipcu i październiku, oraz uzupełniające - w maju i sierpniu.

Stan liczebny żołnierzy służby zasadniczej zamyka się w przedziale 230-240 tysięcy i stanowi około 47% stanu pokojowego sił zbrojnych.

Zastępcza służba cywilna trwa 21 miesięcy /przed 01.07.1989 r. 18 miesięcy/. Odbywają ją poborowi odmawiający pełnienia służby wojskowej ze względu na przekonania religijne lub poglądy polityczne. Kierowani są oni do instytucji użyteczności publicznej takich jak: szpitale, domy starców, ośrodki rehabilitacji, domy dziecka oraz zakłady ochrony środowiska. Odbywającym zastępczą służbę przysługują identyczne uprawnienia i zaopatrzenie jak szeregowcom zasadniczej służby wojskowej. Również poborowi, którzy zobowiązują się do dwuletniej pracy za granicą - w służbie pomocy krajom rozwijającym się - zaliczani są do odbywających zastępczą służbę cywilną.

Zastępczą służbę cywilną odbywa około 14-15 tysięcy poborowych, co stanowi około 6% ogólnej liczby pełniących służbę obowiązkową.

Inną formą zastępczej służby cywilnej jest zobowiązanie się poborowych do pracy na okres 10 lat, w instytucjach podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, których działalność jest związana z obroną cywilną. Zobowiązanie takie jest podstawą do zwolnienia z odbycia zasadniczej służby wojskowej.

Ćwiczenia dla rezerwistów obejmują tych którzy:

- odbyli zasadniczą lub ochotniczą służbę wojskową;
- nie odbyli zasadniczej służby wojskowej, a są do niej zdolni.

Ćwiczeniami dla rezerwistów objętych jest rocznie około 160 tysięcy, przy czym jednocześnie jest szkolonych około 6 tysięcy rezerwistów.

Służba gotowości dyspozycyjnej obejmuje wytypowanych żołnierzy, po odbyciu zasadniczej lub okresowej służby wojskowej. Żołnierze ci są zwalniani z wojska bez formalnego przeniesienia do rezerwy - otrzymują status żołnierzy urlopowanych. Czas trwania służby w gotowości dyspozycyjnej wynosi 12 miesięcy.

Bezterminowa służba w czasie wojny obejmuje wszystkich mężczyzn zdolnych do służby wojskowej w wieku 18-60 lat, żołnierzy zawodowych do 65 roku życia, a także kobiety, które odbyły ochotniczą służbę wojskową, do 50 roku życia.

Służbę okresową mogą podjąć mężczyźni /w służbie medyczno-sanitarnej i w łączności również kobiety/ obywatele RFN o dobrym stanie zdrowia, nie kerani sądownie, z odpowiednim wykształceniem, którzy zobowiązują się kontraktem minimum dwuletnim. Kontrakt ten może być przedłużony nie dłużej jednak niż do 15 lat, lub do ukończenia 40 roku życia.

W odniesieniu do stopni i specjalności z zasady stosuje się następujące okresy służby:

- szeregowcy	- do 8 lat;
- podoficerowie młodszy	- do 12 lat;
- podoficerowie młodszy /specjaliści/ i starsi	- do 15 lat;
- oficerowie służby krótkoterminowej	- od 21 do 24 m-cy;
- oficerowie służby średnioterminowej	- od 3 do 7 lat;
- oficerowie służby długoterminowej	- od 8 do 15 lat.

Stan liczebny żołnierzy służby okresowej zamyka się w przedziale 192-195 tysięcy /ponad 40% sił zbrojnych/ w tym: 9-10 tysięcy oficerów, 113-115 tysięcy podoficerów i około 70 tysięcy szeregowców.

Służbę zawodową pełnią oficerowie i podoficerowie, którzy kontraktem zobowiązują się służyć w wojsku nie krócej niż 15 lat.

Oficerem zawodowym może zostać obywatel RFN /nabór od 18 do 25 roku życia/ lojalny wobec ustroju społeczno-politycznego, odznaczający się dobrym stanem zdrowia, legitymujący się średnim wykształceniem ogólnym lub zawodowym, który ukończy odpowiednie przeszkolenie /w tym studia wyższe/.

Stan liczebny oficerów służby zawodowej wynosi około 31 tysięcy i stanowi 5,5% sił zbrojnych.

Do korpusu oficerów służby medyczno-sanitarnej od 08.1975 r. przyjmowane są również kobiety - lekarze /do służby zawodowej lub okresowej/, które nie przekroczyły 40 roku życia, mają uprawnienia do wykonywania praktyki lekarskiej, ukończą pozytywnie kurs selekcyjny i podpiszą kontrakt minimum dwuletni. Kobiety-lekarze przyjmowane do służby w wojsku otrzymują stopień kapitana, a z czteroletnią praktyką nawet majora.

Od 1988 r. kobiety z odpowiednim wykształceniem są przyjmowane do ochotniczej służby w łączności.

Łącznie /w służbie med.-san. i w łączności/ ma służyć ochotniczo 15 tysięcy kobiet. /w służbie okresowej i zawodowej, oficerów i podoficerów/ co stanowi około 3% stanu sił zbrojnych.

Podoficerowie służby zawodowej rekrutują się z podoficerów służby okresowej, którzy ukończyli 25 lat, spełniają warunki mianowania na stopień sierżanta. Pełnią oni służbę wojskową nie dłużej jak do 52 roku życia.

Stan liczebny podoficerów służby zawodowej zamyka się w przedziale 32-35 tysięcy co stanowi około 7% sił zbrojnych.

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej lub zadeklarowanego okresu służby ochotniczej żołnierze są przenoszeni do rezerwy. Wyróżnia się dwa rodzaje rezerw - zasadniczą i zapasową.

Rezerwę zasadniczą stanowią wszyscy, którzy odbyli służbę wojskową /zasadniczą i ochotniczą/ w siłach zbrojnych, w jednostkach policyjnych i innych, pod warunkiem, że służba w tych formacjach trwała co najmniej miesiąc.

Uzupełnienie stanów osobowych sił zbrojnych w przypadku mobilizacji odbywa się z zasady przez powołanie do służby czynnej rezerwistów rezerwy zasadniczej. Tylko w nielicznych przypadkach mogą być powołani rezerwiści rezerwy zapasowej.

Rezerwa zasadnicza, zależnie od stopnia wykształcenia i wieku, dzieli się na: rezerwę gotowości dyspozycyjnej; rezerwę alarmową i rezerwę personalną.

Rezerwa gotowości dyspozycyjnej obejmuje wytypowanych żołnierzy odchodzących do rezerwy z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej. Żołnierze ci są zwalniani z wojska bez formalnego przeniesienia do rezerwy /otrzymują status żołnierzy urlopowanych na okres 12 miesięcy/. Rezerwiści ci mogą być wzywani do swoich jednostek w trybie indywidualnym lub systemem alarmowym tych jednostek. Rezerwa ta początkowo występowała tylko w siłach lądowych i w 1982 r. liczyła 25 tys. W 1985 r. rezerwa ta liczyła już około 40 tys. rezerwistów i występowała również w siłach powietrznych i w siłach morskich.

Rezerwa alarmowa obejmuje oficerów rezerwy do 50 roku życia oraz podoficerów do 35 i szeregowców do 30 roku życia, którzy w pełnym wymiarze odbyli zasadniczą służbę wojskową. Przeznaczeni są oni do uzupełniania stanów osobowych jednostek w czasie realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych oraz pokrycia strat w początkowym okresie wojny. Mają zawczasu określone przydziały mobilizacyjne. Stan rezerwy alarmowej w 1985 r. wynosił około 860 tys. rezerwistów.

Rezerwa personalna licząca około 1.620 tys. rezerwistów dzieli się na dwie grupy.

Do pierwszej grupy zaliczani są: oficerowie rezerwy w wieku od 50 do 60 lat; podoficerowie od 35 do 45 lat i szeregowcy do 32 roku życia, którzy odbyli co najmniej 9-miesięcy zasadniczej służby wojskowej.

Do drugiej grupy zaliczani są rezerwiści, którzy odbyli co najmniej miesięczną zasadniczą służbę wojskową lub brali udział w ćwiczeniach dla rezerwistów i nie przekroczyli 32 roku życia.

Rezerwiści rezerwy personalnej są przeznaczeni do uzupełniania strat poniesionych w toku dalszych działań bojowych, formowania jednostek zapasowych i są powoływani w trzecim etapie uzupełniania stanów osobowych sił zbrojnych żołnierzami rezerwy. Nie mają oni określonych przydziałów mobilizacyjnych.

Rezerwa zapasowa stanowią wszyscy mężczyźni, którzy z różnych przyczyn nie odbyli służby wojskowej, chociaż takiemu obowiązkowi podlegają oraz rezerwiści, którzy ze względu na wiek nie kwalifikują się do rezerwy zasadniczej. Rezerwa zapasowa dzieli się na dwie grupy. Do pierwszej grupy zaliczani są mężczyźni roczników podlegających obowiązkowej służbie wojskowej, których komisje poborowe uznały za zdolnych do służby wojskowej, lecz służby tej z różnych względów nie odbyli; do drugiej grupy - mężczyźni zdolni do służby wojskowej z ograniczeniem. Rezerwa zapasowa liczy około 5,3 mln rezerwistów.

Pracownicy cywilni sił zbrojnych zostali podzieleni pod względem mobilizacyjnego wykorzystania na: pracowników przewidzianych do obsadzenia na czas wojny etatów oficerów, podoficerów i szeregowców oraz stanowisk cywilnych; personel rezerwowy i personel bez przydziału.

Pracownicy cywilni przewidziani do obsadzenia na czas wojny etatów oficerów, podoficerów i szeregowców oraz etatów cywilnych zaliczani są do grupy przeszkolonych rezerwistów lub specjalistów sił zbrojnych. W stosunku do nich ustalono granicę wieku do 60 lat, a dla wyższych urzędników do 65 lat.

Pracownicy cywilni, którzy mają przydziały mobilizacyjne zgodnie z ich funkcjami pokojowymi, nazywani są "zaostrzonym personelem cywilnym".

Do grupy zaostrzonego personelu cywilnego zalicza się:

- personel służby medyczo-sanitarnej;
- personel elektronicznej techniki obliczeniowej;
- personel służby sprawiedliwości;
- personel służby technicznej obsługi urządzeń łączności;
- personel służby geofizycznej;
- lektorów języków obcych;
- oficerów żeglugi /łącznie z kapitanami statków/;
- bakteriologów, chemików, fizyków, matematyków, psychologów i historyków;
- kapelanów.

Personel rezerwowy pracowników cywilnych dzieli się na rezerwę personalną pierwszej i drugiej kategorii.

Do rezerwy personalnej pierwszej kategorii należą pracownicy cywilni przewidziani do uzupełniania strat lub pokrycia innych potrzeb kadrowych. Do tej kategorii zaliczani są przeważnie pracownicy cywilni, których instytucje są rozwiązywane lub reorganizowane po ogłoszeniu ustalonych przedsięwzięć alarmowych. Pracownicy ci mogą być wykorzystani zarówno na etatach wojennych oficerów, podoficerów lub szeregowców, jak również na cywilnych etatach wojennych.

Do rezerwy personalnej drugiej kategorii należą pracownicy cywilni przewidziani do uzupełnienia obsady etatów wojennych oficerów, podoficerów, szeregowców lub pracowników cywilnych oraz ci, którzy powinni być zaliczani do rezerwy personalnej pierwszej kategorii, lecz nie zostali do niej zaliczeni ze względu na brak odpowiednich etatów. W skład tej grupy wchodzi pracownicy, którzy nie są zwolnieni od czynnej służby wojskowej w czasie wojny.

Personelem bez przydziału nazywani są pracownicy cywilni, którzy zgodnie z ustawą o zabezpieczeniu pracy w czasie mobilizacji nie mogą być zatrzymani w miejscu pracy bez ich zgody. Do tej grupy należą inwalidzi, kobiety ciężarne i wychowujące dzieci do 15 lat, duchowni i osoby kształcące się.

W RFN przygotowanie rezerwistów do ich planowanego wykorzystania mobilizacyjnego odbywa się głównie w szkoleniu podczas czynnej służby wojskowej. Z reguły przydział mobilizacyjny rezerwistów odbywa się z uwzględnieniem ich wykształcenia uzyskanego podczas służby czynnej. Przygotowanie i szkolenie rezerwistów odbywa się zgodnie z ich przywidywanym wykorzystaniem mobilizacyjnym. Łączny okres szkolenia rezerwistów, rozłożony na wiele lat, jest uzależniony od posiadanego stopnia wojskowego i wynosi maksymalnie dla: szeregowców - 9; podoficerów - 15 i oficerów - 18 miesięcy.

Szkolenie rezerwistów jest realizowane według zasady "im krótszy okres służby wojskowej, tym dłuższy okres szkolenia rezerwy". Łączny okres szkolenia rezerwistów przedłuża się tym żołnierzom, którzy zostali uznani przez komisje lekarskie za zdolnych do odbycia zasadniczej służby wojskowej, lecz z różnych przyczyn jej nie odbyli. W tym przypadku maksymalny okres szkolenia rezerwistów wynosi dla: szeregowców - 24; podoficerów - 30 i oficerów - 33 miesiące.

Ćwiczeń odbywanych przez rezerwistów w okresie napiętej sytuacji międzynarodowej nie wlicza się do ogólnego okresu szkolenia rezerwy.

Na ogólne ćwiczenia rezerwy powołuje się rezerwistów w celu utrzymania ich pełnej sprawności bojowej i zapewnienia gotowości bojowej pododdziałów i oddziałów. Powoływanie na ćwiczenia rezerwistów odbywa się przez wysłanie z jednostek wojskowych imiennych wezwań. Przeszkolenie trwa cztery tygodnie i z reguły prowadzone jest na poligonach.

Ćwiczenia mobilizacyjne są prowadzone w dłuższych odstępach czasu i mają na celu sprawdzenie gotowości bojowej pododdziałów /oddziałów/. Szczególny nacisk położony jest na terminowość zgłaszania się rezerwistów. Ćwiczenia mobilizacyjne trwają zwykle od 6 do 12 dni. Ćwiczenia jednostek wojsk obrony terytorialnej odbywają się regularnie raz w roku i trwają do 12 dni, a terminy ich odbycia planowane są na kilka lat.

Ćwiczenia mobilizacyjno-alarmowe są przeprowadzane w warunkach zbliżonych do wojennych /bez uprzedniego powiadomienia rezerwistów/

i trwają do 3 dni. Odbywają się one stosunkowo rzadko zazwyczaj w czasie manewrów. Mają one na celu sprawdzenie czasu potrzebnego pododdziałowi /oddziałowi/ na osiągnięcie pełnej gotowości bojowej.

Z wyjątkiem ćwiczeń mobilizacyjno-alarmowych, rezerwiści są powiadamiani o terminach rozpoczęcia ćwiczeń przynajmniej z miesięcznym wyprzedzeniem.

Uczestnictwo rezerwistów w ćwiczeniach lub przeszkoleniu może być obowiązkowe lub ochotnicze. Obowiązkowe przeszkolenie obejmuje ćwiczenia mobilizacyjne i mobilizacyjno-alarmowe a także przeszkolenie mające na celu przygotowanie rezerwistów do wykonywania zadań zgodnie z przydziałem mobilizacyjnym. Z zasady ochotnicze jest szkolenie kandydatów na oficerów i podoficerów rezerwy /w ramach ćwiczeń rezerwy/, a także ich szkolenie mające na celu podniesienie kwalifikacji wojskowych niezbędnych do uzyskania wyższego stopnia wojskowego.

W celu podwyższenia kwalifikacji oficerów rezerwy, zwłaszcza zajmujących kierownicze stanowiska w sektorze cywilnym, od kwietnia 1974 r. są prowadzone oprócz ćwiczeń dla cywilnej kadry kierowniczej także krótkoterminowe kursy dla oficerów sztabowych przy Akademii Dowodzenia Bundeswehry w Hamburgu.

Szkolenie pracowników cywilnych przewidzianych do wykorzystania w razie mobilizacji obejmuje instruktaże mobilizacyjne i szkolenie mobilizacyjne.

Instruktaże mobilizacyjne mają na celu zapoznanie z zadaniami mobilizacyjnymi pracowników cywilnych posiadających przydziały mobilizacyjne na etaty oficerskie, podoficerskie, szeregowców lub cywilne etaty wojenne, jak również pracowników skierowanych do rezerwy personalnej I kategorii. Instruktażami nie są objęci pracownicy cywilni, których przydziały służbowe w czasie pokoju są identyczne z przydziałami mobilizacyjnymi lub bardzo zbliżone. Czas trwania instruktażu z reguły nie przekracza 8 dni roboczych. Instruktaże są powtarzane po upływie 5 lat /dla pracownika cywilnego przewidzianego na kierownika instytucji - po 3 latach/. Są one prowadzone, w miarę możliwości, w danej jednostce /instytucji/ mobilizacyjnej, w której przewidziane jest mobilizacyjne wykorzystanie danego pracownika.

Szkolenie mobilizacyjne ma na celu przygotowanie pracowników cywilnych do wykonywania funkcji służbowych przewidzianych dla nich w czasie wojny, zwłaszcza gdy planowany na czas wojny przydział mobilizacyjny nie jest identyczny z przydziałem służbowym w czasie pokoju.

Przedsięwzięcia w dziedzinie szkolenia mobilizacyjnego są organizowane i prowadzone przez Ministerstwo Obrony lub upoważnione przez nie instytucje, z reguły na kursach.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

W RFN za całokształt spraw związanych ze szkoleniem w siłach zbrojnych jest odpowiedzialny generalny inspektor Bundeswehry, który określa kierunki rozwoju, planowania i programowania szkolenia oraz jego organizację.

Szkolenie w Bundeswehrze jest realizowane w cyklach rocznych. Podstawą do sprecyzowania celów szkoleniowych są wytyczne ministra obrony w zakresie szkolenia sił zbrojnych.

Zasadniczym celem szkolenia jest uzyskanie przez związki taktyczne, oddziały i pododdziały wszystkich rodzajów sił zbrojnych wysokiego stopnia gotowości bojowej i zdolności do wykonywania zadań w czasie pokoju i wojny. Bundeswehra realizuje ten cel przez prowadzenie systematycznego nauczania i szkolenia w akademiach, uniwersytetach, szkołach i ośrodkach szkolenia na terytorium RFN i poza jej granicami.

Przygotowanie kadry oficerskiej stanowi integralną część składową ogólnego systemu szkolenia sił zbrojnych. Jego zasadniczym celem jest przygotowanie oficerów do pełnienia służby na określonych stanowiskach dowódczych w czasie pokoju, jak i wojny.

W Bundeswehrze występują korpusy oficerów: zawodowych, służby okresowej, specjalistów wojskowych i rezerwy. Ogólne zasady, tryb rekrutacji i szkolenia kandydatów na oficerów w poszczególnych korpusach są podobne, pewne różnice występują tylko w procesie ich szkolenia.

System kształcenia oficerów sił lądowych RFN przewiduje dwa profile szkolenia.

Pierwszy - obejmujący studia wyższe - realizowany jest w Uniwersytetach Bundeswehry w Hamburgu i Monachium. Szkoleniem tym objęci są kandydaci na oficerów zawodowych i służby okresowej /zobowiązani do 12-15 letniej służby wojskowej - łącznie ze szkoleniem/.

Drugi - bez studiów wyższych - obejmuje kandydatów na oficerów służby okresowej /zobowiązani do 5-15 letniej służby wojskowej - przeważa 8-10 do 12 lat, do 15 wyłącznie unikalni specjaliści/. Kandydaci na oficerów drugiej grupy są szkoleni głównie w szkole oficerskiej sił lądowych w Hannoverze oraz w ośrodkach szkolenia rodzajów wojsk i służb.

System szkolenia i dokształcania oficerów sił lądowych obejmuje cztery stopnie: "A" - szkolenie dowódców plutonów i równorzędnych; "B" - szkolenie dowódców kompanii i równorzędnych; "C" - szkolenie dowódców batalionów i równorzędnych oraz oficerów przewidzianych na stanowiska w wyższych sztabach i sztabach związków taktycznych oraz w ministerstwie i instytucjach centralnych. Dotyczy także dokształcania oficerów w stopniu kapitana, przewidzianych do awansowania do stopnia majora; "D" - szkolenie dowódców brygad oraz kandydatów na inne stanowiska etatowe przewidziane dla generałów.

Szkolenie oficerów zawodowych

Kandydaci na oficerów służby zawodowej objęci są szkoleniem stopnia "A"^{1/}. Początkowy okres kształcenia jest realizowany w jednostkach szkolnych, w szkole oficerskiej i w ośrodkach gdzie kandydaci otrzymują podstawowe przeszkolenie wojskowe i specjalistyczne, przechodzą praktykę oraz kurs oficerski. W okresie 3-miesięcznego szkolenia podstawowego kandydaci otrzymują podstawowe wiadomości oraz przyswajają sobie pewne nawyki wojskowe. W 6-miesięcznym szkoleniu specjalistycznym uzyskują wiadomości z zasad działania pojedynczego żołnierza i drużyny na polu walki oraz przechodzą kurs dla kierowców pojazdów bojowych i samochodów. W tym czasie kandydaci kształtują w sobie podstawowe cechy dowódcze niezbędne do szkolenia i dowodzenia na szczeblu drużyny. Następnie odbywają 7,5 miesięczną praktykę na stanowisku dowódcy drużyny w jednostkach wojskowych.

Kolejny etap to 4,5 miesięczny kurs oficerski organizowany w Szkole Oficerskiej Sił Lądowych, obejmujący głównie szkolenie taktyczne. Kurs kończy się egzaminem oficerskim. Po ukończeniu kursu kandydaci rodzajów wojsk i służb kierowani są na 3 lata i 3 miesiące na studia w jednym z uniwersytetów Bundeswehry, natomiast kandydaci z kierunku dowódczego kierowani są na 3 miesięczny kurs dowódców plutonów, po czym udają się do jednostek wojskowych, gdzie przez jeden rok pełnią służbę na stanowisku dowódcy plutonu, a następnie odbywają studia w uniwersytecie Bundeswehry. Wybór kierunku studiów zależy od aktualnych potrzeb armii oraz indywidualnych uzdolnień słuchaczy.

Szkolenie oficerów sił lądowych dla rodzajów wojsk i służb trwa pięć i pół roku, a dla oficerów o kierunku dowódczym okres ten jest dłuższy o jeden rok /ze względu na pełnienie służby w jednostkach li-

1/ Przebieg szkolenia stopnia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu szkolenia że studiami wyższymi - załącznik 1.

niowych na stanowisku dowódcy plutonu lub równorzędnym, przed rozpoczęciem studiów/.

Pierwszy stopień oficerski - podporucznika szkoleni otrzymują po upływie dwóch lat od chwili wstąpienia do Bundeswehry. Natomiast po ukończeniu studiów specjalna komisja podejmuje decyzję o zakwalifikowaniu absolwentów do korpusu oficerów zawodowych. Oficerowie otrzymują tytuł dyplomowanego inżyniera, pedagoga, ekonomisty itp.

Szkolenie oficerów służby okresowej.

Przebieg szkolenia kandydatów na oficerów służby okresowej nie różni się w pierwszym etapie od szkolenia kandydatów na oficerów zawodowych. Podlegają oni 27 miesięcznemu przeszkoleniu łącznie z ukończeniem kursu oficerskiego i kursu dowódców plutonu. W dalszym etapie szkolenia następuje zróżnicowanie zarówno w stosunku do oficerów zawodowych jak i kandydatów na oficerów służby okresowej, w zależności od okresu zobowiązania się do służby wojskowej.

Zobowiązujący się do 12-15 letniej służby wojskowej, posiadający ukończoną szkołę średnią lub średnią szkołę zawodową, mogą studiować na jednym z uniwersytetów Bundeswehry. Natomiast pozostali kandydaci odbywają roczną praktykę w jednostkach wojskowych na stanowiskach dowódców plutonów lub równorzędnych, a studia mogą rozpocząć dopiero po 39 miesiącach służby wojskowej. Kandydaci szczególnie uzdolnieni posiadający wykształcenie zawodowe mogą uczęszczać od 16 do 27 miesięcy służby na kursy kształcących w celu zdobycia dyplomu średniej szkoły zawodowej. Dla tych kandydatów okres zobowiązania do służby wojskowej wynosi 13 lat. Kandydaci, którzy zobowiązali się do służby na okres 3-11 lat /dla których nie są przewidziane studia wyższe w ramach kształcenia oficerów/, po ukończeniu kursu dla kandydatów na oficerów odbywają praktykę w jednostkach na stanowiskach dowódców drużyn. Ich dalsze szkolenie jest zależne od okresu zobowiązania. Może być prowadzone w szkole oficerskiej lub w innych ośrodkach szkolenia. W razie konieczności również kandydaci z dyplomem ukończenia szkoły średniej lub średniej szkoły zawodowej i zobowiązaniem na okres 12-15 lat mogą być kształceni w tym trybie.

Kandydaci na oficerów o profilu szkolenia bez studiów wyższych,^{2/} którzy zobowiązali się do pełnienia służby przez okres 5-15 lat po odbyciu kursów dowódców plutonów, kierowani są do pełnienia służby

2/ Przebieg szkolenia stopnia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu szkolenia bez studiów wyższych - załącznik 2.

w jednostkach wojskowych. Natomiast kandydaci zobowiązani do służby przez 3-4 lata nie biorą udziału w kursie oficerskim i kursie dowódców plutonów lecz w kursie dla oficerów rezerwy. Po jego ukończeniu kierowani są do jednostek w celu dalszego pełnienia służby.

Kursy doszkalające i specjalistyczne

W celu bezpośredniego przygotowania oficerów do służby w jednostkach wojskowych lub podwyższania kwalifikacji zawodowych, ich dalsze szkolenie jest kontynuowane na kursach doskonalących i specjalistycznych stopnia "B", "C" i "D".

Kursy doszkalające stopnia "B" dotyczą dowódców kompanii /równorzędnych/ i są prowadzone na bazie szkoły oficerskiej, szkół rodzajów wojsk i ośrodków szkolenia sił lądowych. Czas trwania zależy głównie od specjalności wojskowej i wynosi od 1 do 12 miesięcy. Tematyka kursów obejmuje przede wszystkim: szkolenie polityczne, taktyczne, techniczne oraz zasady dowodzenia. W kursach tego stopnia biorą udział także dowódcy plutonów przewidziani na stanowiska dowódców kompanii.

Kursy doszkalające stopnia "C" są prowadzone dla oficerów przewidzianych na dowódców batalionów /równorzędnych/ oraz na stanowiska w instytucjach centralnych /etaty - odpowiedniki oficera dyplomowanego/. Odbywają się w Akademii Dowodzenia Bundeswehry.

Wyodrębnia się następujące rodzaje kursów: podstawowe, specjalistyczne, funkcyjne i specjalne.

W ramach doszkalać stopnia "C" w Akademii Dowodzenia Bundeswehry prowadzone są, dla specjalnie wyselekcjonowanej kadry, 2 letnie studia.

Kurs podstawy jest organizowany dla oficerów w stopniu kapitana z minimum 8 letnią wysługą w stopniu oficerskim. Trwa 14 tygodni. Jego celem jest przypomnienie i ugruntowanie podstawowej wiedzy z zakresu taktyki i służby sztabów. Jednocześnie kurs ma charakter kwalifikacyjny i służy określeniu stopnia przydatności do służby na stanowiskach sztabowych oraz stanowi pierwszy selekcyjny egzamin wstępny do Akademii Dowodzenia. Ukończenie kursu traktuje się także jako zaliczenie egzaminu kwalifikacyjnego przed awansowaniem do stopnia majora. Program kursu obejmuje: politykę wojskową RFN, szkolenie taktyczne, służbę sztabów oraz zasady dowodzenia.

Kurs specjalistyczny rozpoczyna się po upływie 12 miesięcy od momentu zakończenia kursu podstawowego i trwa 12 tygodni. Jego za-

sadniczym celem jest przygotowanie oficerów do pełnienia służby na stanowiskach w sztabach oddziałów i związków taktycznych oraz w instytucjach centralnych. Tematyka szkolenia jest podobna jak na kursie podstawowym.

Kursy funkcyjne i specjalne są jedną z form podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Czas ich trwania wynosi od 1 do 10 tygodni. Są organizowane dla oficerów zawodowych i rezerwy oraz pracowników cywilnych Bundeswehry. Stanowią obowiązkowe szkolenie przygotowujące oficerów do objęcia stanowisk służbowych. Na tego typu kursach są szkoleni m.in.: oficerowie kierowani do pracy za granicą np. attache wojskowi oraz kandydaci do pracy w sztabach sił zbrojnych NATO. Tematyka kursów jest przede wszystkim uzależniona od rodzaju sił zbrojnych, wojsk i służb oraz szczebla dowodzenia.

Studia w Akademii Dowodzenia Bundeswehry przystosowują oficerów do pełnienia służby na wyższych stanowiskach dowódczych i sztabowych w zachodniemieckich siłach zbrojnych i w sztabach sił zbrojnych NATO. Na studia są kierowani oficerowie z minimum 10 letnim stażem służby zawodowej oraz odpowiednią praktyką na stanowiskach dowódczo-sztabowych. W trakcie studiów słuchacze akademii biorą obowiązkowo udział w ćwiczeniach narodowych organizowanych w ramach NATO. Po ukończeniu studiów wyznaczani są z reguły na stanowiska w sztabach oddziałów i związków taktycznych.

Dokształcanie stopnia "D" obejmuje wyższą kadre kierowniczą Bundeswehry. Na tego typu kursy są kierowani pułkownicy i generałowie oraz wyżsi urzędnicy cywilni Ministerstwa Obrony. Szkolenie jest prowadzone w Akademii Dowodzenia Bundeswehry przy czym część kadry jest także kierowana na przeszkolenie do Akademii Obrony NATO w Rzymie oraz Królewskiej Akademii Studiów Obronnych w Londynie.

Inną powszechnie stosowaną formą dokształcania oficerów jest szkolenie prowadzone w sztabach i jednostkach wojskowych.

W jednostkach bojowych kierownikami szkolenia są dowódcy batalionów i brygad /równorzędnych/. Jego celem jest ugruntowanie wiedzy fachowej, zwłaszcza w zakresie taktyki. Dokształcanie oficerów jest realizowane w cyklach kwartalnych w ciągu całego roku szkoleniowego. Program roczny obejmuje łącznie 87 godzin zajęć prowadzonych w salach wykładowych i na placach ćwiczeń.

Szkolenie oficerów specjalistów wojskowych

Oficerowie specjaliści wojskowi wywodzą się z podoficerów zawodowych /od stopnia sierżanta/, którzy mają 8 letni staż służby wojskowej. Niezbędnym warunkiem skierowania podoficera na kurs oficerski jest posiadanie wykształcenia ogólnego w zakresie małej matury oraz zdany egzamin wstępny.

Szkolenie kandydatów na oficerów specjalistów wojskowych trwa około 3 lat i składa się z dwóch etapów: nauki w zawodowej szkole Bundeswehry oraz kursu oficerskiego.

Nauka w zawodowej Szkole Bundeswehry trwa około dwóch lat /w specyficznych przypadkach czas nauki może być przedłużony do 27 miesięcy/. Ukończenie szkoły uprawnia do otrzymania świadectwa dojrzałości oraz tytułu technika określonej specjalności m.in. elektronika, ekonomisty. Program szkolenia obejmuje zakres nauczania ostatnich dwóch klas cywilnych szkół średnich o profilu technicznym.

Kurs oficerski trwa około pięciu miesięcy. Program kursu obliczony na ok. 700 godzin szkoleniowych obejmuje następujące zagadnienia: szkolenie polityczne, ogólne wiadomości o siłach lądowych, w tym głównie problematykę organizacji zabezpieczenia materiałowo-technicznego sił lądowych, zasady dowodzenia, metodykę nauczania i wychowanie fizyczne.

Ukończenie szkoły zawodowej oraz kursu oficerskiego jest warunkiem awansowania do stopnia podporucznika, nie wcześniej jednak, niż po upływie 24 miesięcy od zdania egzaminu na kursie oficerskim.

Szkolenie specjalistyczne pilotów lotnictwa sił lądowych

Piloci lotnictwa sił lądowych należą do grupy oficerów zawodowych oraz służby okresowej. Program ich szkolenia różni się znacznie od ogólnych zasad kształcenia oficerów sił lądowych gdyż jest uwarunkowany przede wszystkim potrzebą przygotowania pilotów do obsługi różnych typów śmigłowców jakie znajdują się na ubrojeniu. Szkolenie jest realizowane etapami na różnych kursach^{3/}. Odbywa się w szkołach i ośrodkach szkolenia sił powietrznych i lądowych w RFN oraz w USA i we Francji.

Szkolenie oficerów sił powietrznych obejmuje: szkolenie oficerów zawodowych i służby okresowej; kursy dokształcające i specjalistyczne oficerów zawodowych i służby okresowej; szkolenie oficerów specjalistów wojskowych; szkolenie personelu latającego.

3/ Szkolenie pilotów lotnictwa sił lądowych - załącznik 3.

Na szkolenie oficerów zawodowych i służby okresowej^{4/} składa się szkolenie zasadnicze, studia na uniwersytecie Bundeswehry, uzupełniające szkolenie ogólnowojskowe i szkolenie specjalistyczne.

Szkolenie oficerów sił morskich^{5/} obejmuje: szkolenie oficerów zawodowych i służby okresowej; kursy dokształcające i specjalistyczne; szkolenie oficerów specjalistów wojskowych.

Szkolenie oficerów rezerwy sił zbrojnych przebiega następująco. Kandydaci na oficerów rezerwy rekrutują się w większości z żołnierzy służby zasadniczej. Wstępne typowanie kandydatów na oficerów rezerwy jest dokonywane przez komisje poborowe z uwzględnieniem wykształcenia, wyuczonego i wykonywanego zawodu oraz wyników testów. Właściwe typowanie odbywa się w jednostce po odbyciu trzy miesięcznego szkolenia podstawowego. Kandydatami na oficerów rezerwy mogą zostać szeregowcy posiadający wykształcenie wyższe przydatne w służbie wojskowej, średnie ogólnokształcące lub zawodowe bądź niepełne średnie.

Szkolenie jest prowadzone w ramach zasadniczej służby wojskowej. W 7 miesiącu służby kandydaci są kierowani do szkół oraz ośrodków szkolenia rodzajów wojsk i służb na trzy miesięczny kurs podoficerski. Następnie kandydaci kontynuują naukę na dwu miesięcznym kursie oficerskim organizowanym przez szkoły i ośrodki szkolenia sił zbrojnych. Po zdaniu egzaminów w 12 miesiącu służby są mianowani na stopień kaprała podchorążego. Dalszą służbę pełnią na stanowiskach dowódców drużyn w jednostkach bojowych. Do rezerwy przechodzą po odbyciu zasadniczej służby wojskowej.

Mianowanie na pierwszy stopień oficerski podporucznika może nastąpić nie wcześniej niż po 36 miesiącach od chwili rozpoczęcia służby wojskowej. Przed otrzymaniem stopnia oficerskiego kandydaci na oficerów rezerwy, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową muszą wziąć udział w jednym ćwiczeniu wojskowym. Z reguły jest ono przeprowadzane po upływie 12 miesięcy od czasu zakończenia służby wojskowej.

Oficerami rezerwy mogą zostać także podoficerowie zasadniczej i okresowej służby wojskowej.

4/ Szkolenie oficerów sił powietrznych - załącznik 4.

5/ Szkolenie oficerów sił morskich - załącznik 5.

3. Szkolenie podoficerów

W RFN szkolenie podoficerów jest integralną częścią składową ogólnego systemu szkolenia sił zbrojnych. Szkolenie to obejmuje kilkuletni program realizowany w jednostkach wojskowych oraz w szkołach i ośrodkach szkolenia rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb. Przebieg szkolenia jest uzależniony głównie od rodzaju sił zbrojnych, rodzaju korpusu podoficerskiego i czasu zobowiązania się do pełnienia służby.

W skład korpusu podoficerskiego wchodzi podoficerowie zawodowi, służby okresowej i rezerwy. Stan liczebny tego korpusu ma tendencję zwyżkową. Wynosi około 150 tysięcy /35 zawodowych i 115 tys. służby okresowej/ co stanowi 30,5% stanu liczebnego sił zbrojnych.

Podoficerowie zawodowi rekrutują się spośród podoficerów służby okresowej. Pełnią oni służbę do 52 roku życia. Podoficerowie służby okresowej rekrutują się spośród żołnierzy służby zasadniczej oraz kandydatów podlegających obowiązkowi służby wojskowej, którzy zobowiążą się do pełnienia służby na okres od 2 do 15 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia 40 roku życia. Podoficerowie rezerwy podlegają obowiązkowi służby wojskowej do 60 roku życia.

W siłach lądowych szkolenie podoficerów przebiega w trzech etapach^{6/}.

Pierwszy etap obejmuje 9-miesięczne szkolenie ogólnowojskowe w macierzystej jednostce składające się z 3-miesięcznego szkolenia podstawowego i 6-miesięcznego szkolenia specjalistycznego.

Szkolenie podstawowe jest zbliżone do szkolenia podstawowego żołnierzy służby zasadniczej. Jego celem jest nauczenie sposobów działania pojedynczego żołnierza na polu walki oraz zasad pełnienia służby wojskowej.

Szkolenie specjalistyczne obejmuje - obok tematyki ogólnowojskowej - zasady dowodzenia; metodykę szkolenia; podstawy psychologii; naukę prowadzenia pojazdów mechanicznych. Celem tego szkolenia jest nauczenie podstawowych zasad dowodzenia, prowadzenia zajęć, nabycie niezbędnych nawyków dowódczych oraz ogólne zapoznanie się z zadaniami i obowiązkami podoficera w siłach lądowych.

Drugi etap obejmuje 3-miesięczny kurs dla kandydatów na podoficerów, organizowany i prowadzony także w jednostce macierzystej.

6/ Szkolenie podoficerów sił lądowych - załącznik 6.

W tym okresie poznają oni metody i formy szkolenia wojskowego na szczeblu drużyny /załogi, działonu/ i plutonu, pełniąc obowiązki instruktorów w czasie prowadzenia zajęć, m.in. z taktyki i strzelania.

Trzeci etap obejmuje 11-tygodniowy kurs podoficerski organizowany i prowadzony przez szkoły i ośrodki szkolenia sił lądowych. Szkoleni zapoznawani są tu ze specyfiką, zadaniami i organizacją pododdziałów wojsk, w których po zakończeniu szkolenia pełnić będą dalszą służbę wojskową oraz przechodzą szkolenie specjalistyczne przygotowujące ich do objęcia stanowiska służbowego.

Po ukończeniu szkolenia kursowego /łącznie 15-miesięcy/ kandydaci otrzymują pierwszy stopień podoficerski - plutonowy /unter-offizier/ i są kierowani na 9 miesięcy do jednostek liniowych na stanowiska dowódców drużyn, załóg, działonów.

Po tym okresie /2 lat/ podoficerowie, którzy przedłużą kontrakty, są kierowani na 4-tygodniowe szkolenie uzupełniające w szkołach i ośrodkach szkolenia sił lądowych.

Podoficerowie, którzy przedłużą kontrakt do 8 lat, w czwartym roku służby są kierowani na 4-miesięczny kurs doksztalcający na stopień sierżanta. Kurs ten składa się z dwóch części: szkolenia ogólnowojskowego i szkolenia specjalistycznego.

Szkolenie ogólnowojskowe trwa 6 tygodni a po jego zakończeniu odbywa się 5-dniowy sprawdzian kwalifikacyjny, który decyduje o możliwościach dalszego kontynuowania kursu.

Szkolenie specjalistyczne trwa 8 tygodni i kończy się 5-dniowym sprawdzianem kwalifikacyjnym na stopień sierżanta.

Po awansowaniu na stopień sierżanta podoficerowie podlegają szkoleniu doksztalcającemu stopnia "A" i "B".

Szkolenie doksztalcające stopnia "A" rozpoczyna się na początku 5-roku służby wojskowej i trwa od 6 do 18 miesięcy. Ma ono na celu doskonalenie wiedzy fachowej oraz cywilne przeszkolenie zawodowe. Składa się ono ze szkolenia wojskowego i zawodowego.

Szkolenie wojskowe trwa od 4 do 6 miesięcy i jest prowadzone według dwóch programów: jeden dla podoficerów-dowódców lub instruktorów, drugi dla podoficerów-specjalistów.

Szkolenie zawodowe /nauka zawodu cywilnego/ trwa od 2 do 12 miesięcy - zależnie od przygotowania podoficerów i rodzaju wybranego zawodu. Po ukończeniu tego szkolenia podoficerowie mogą uzyskać

świadczenie i tytuł mistrza np. budownictwa, elektroniki, ekonomii, elektronicznego przetwarzania danych i.t.p.

Kurs dokształcający stopnia "A" kończy cykl szkolenia podoficerów z 8-letnim kontraktem. Po upływie tego okresu służby są oni przenoszani do rezerwy.

Podoficerowie, którzy zobowiązali się 12-15 letnim kontraktem, w 8. roku służby są kierowani na kurs dokształcający stopnia "B", trwający 24-36 miesięcy. Kurs ten składa się z dwóch części: nauki zawodu i szkolenia wojskowego.

Nauka zawodu trwa 24 miesiące, daje dyplomy techników odpowiedniej specjalności. Szkoleniem wojskowym objęci są tylko szczególnie wyróżniający się podoficerowie. Odbywa się ono na kursie razem z kandydatami na oficerów-specjalistów wojskowych.

Wyselekcjonowani podoficerowie, którzy odbyli szkolenie na stopień sierżanta i co najmniej przez rok pełnili obowiązki dowódcy drużyny /pomocnika dowódcy plutonu/, są kierowani na 6-tygodniowy kurs dowódców plutonów, organizowany przez Drugi Ośrodek Szkolenia Sił Lądowych. Absolwenci otrzymują uprawienia dowódców plutonów oraz instruktorów szkolenia strzeleckiego w zakresie strzelań z broni pokładowej bojowych wozów piechoty i transporterów opancerzonych.

Poza tym wszyscy podoficerowie mają obowiązek uczestniczyć /w miejscu pełnienia służby/ w szkoleniu organizowanym przez dowódcę kompanii. Ma ono na celu dokształcanie bieżące kadry podoficerskiej i obejmuje głównie szkolenie polityczne, taktyczne i strzeleckie. Tego rodzaju szkolenie jest realizowane, w cyklach kwartalnych - po około 20 godzin, w ciągu całego roku szkoleniowego.

W siłach powietrznych szkolenie podoficerów składa się z dwóch zasadniczych etapów^{7/}.

Pierwszy etap jest jednakowy dla wszystkich kandydatów na podoficerów w siłach powietrznych. Trwa od 9,5 do 13,5 miesiąca i obejmuje szkolenie podstawowe /unitarne/, służbę w jednostce /szkolenie w jednostce/, kurs podoficerski i szkolenie specjalistyczne.

Szkolenie podstawowe kandydatów na podoficerów trwa 3 miesiące i jest realizowane w jednostkach szkolnych sił powietrznych.

Służba w jednostce jest praktyką a jednocześnie kontynuacją szkolenia podstawowego - trwa 3 miesiące i obejmuje szkolenie

-----
7/ Szkolenie podoficerów sił powietrznych - załącznik 7.

ogólnowojskowe i specjalistyczne.

Kurs podoficerski trwa 2,5 miesiąca, prowadzony jest w Szkole Ogólnowojskowej Sił Powietrznych. Po zdaniu egzaminów końcowych elewi otrzymują stopień plutonowego.

Szkolenie specjalistyczne trwa od 1,5 do 5 miesięcy, w zależności od przygotowania zawodowego i specjalności wojskowej. Szkolenie to jest realizowane w szkołach i ośrodkach szkolenia sił powietrznych, w tym także za granicą. Ukończenie tego szkolenia pozwala uzyskać siódmy stopień kwalifikacyjny /odpowiednik pracownika wykwalifikowanego/.

Po zakończeniu pierwszego etapu szkolenia podoficerowie kierowani są do jednostek sił powietrznych w celu pełnienia dalszej służby wojskowej.

Drugi etap rozpoczyna się w czwartym roku służby wojskowej podoficerów z kontraktami co najmniej 8-letnimi. Etap ten składa się ze szkolenia specjalistycznego i kursu podoficerskiego na stopień sierżanta. Trwa on 3,5 do 10,5 miesiąca.

Szkolenie specjalistyczne trwa od 2 do 9 miesięcy i jest prowadzone w szkołach i ośrodkach sił powietrznych. Czas jego trwania zależy od przygotowania zawodowego podoficerów oraz od specjalności wojskowej. Ukończenie tego szkolenia pozwala uzyskać szósty stopień kwalifikacyjny /odpowiednik mistrza/. W ramach tego szkolenia podoficerowie otrzymują wykształcenie zawodowe uznawane i przydatne w życiu cywilnym.

Kurs podoficerski na stopień sierżanta trwa 1,5 miesiąca i jest realizowany w Szkole Ogólnowojskowej Sił Powietrznych. Kończy się on egzaminem, po zdaniu którego podoficerowie otrzymują stopień sierżanta.

Podczas drugiego etapu szkolenia prowadzone są przeglądy kadrowe ustalające przydatność podoficerów do dalszej służby okresowej /maksymalnie 15-letniej/ lub zawodowej służby wojskowej /powyżej 15 lat - w korpusie podoficerów lub w korpusie oficerów specjalistów wojskowych/.

Podoficerowie zakwalifikowani do co najmniej 12-letniej służby okresowej lub do korpusu oficerów specjalistów wojskowych odbywają dwuletnie szkolenie zawodowe, zakończone uzyskaniem cywilnego zawodu i wykształcenia uprawniającego do podjęcia wyższych studiów zawodowych. Otrzymują tytuły technika danej specjalności lub

wychowawcy-instruktora m.in. ekonomisty, informatyka, budowy maszyn itp.

W siłach morskich szkolenie podoficerów przebiega w dwóch etapach^{8/}.

Pierwszy etap obejmuje szkolenie do stopnia mata i trwa 15 miesięcy. Składa się ze szkolenia podstawowego, służby w jednostce, szkolenia specjalistycznego oraz szkolenia ogólnowojskowego.

Szkolenie podstawowe trwa trzy miesiące i jest zbliżone z programem takiego szkolenia żołnierzy służby zasadniczej. Odbывается ono w grupach według podziału na specjalistów /np. łącznościowcy, elektrycy itp./.

Służba w jednostce trwa 6 miesięcy i jest traktowana jako praktyka marynarska oraz szkolenie na okrętach i w jednostkach brzegowych sił morskich. Ma ona na celu zapoznanie kandydata na podoficera z przyszłym miejscem pełnienia służby oraz praktyczną obsługą sprzętu i uzbrojenia.

Szkolenie specjalistyczne trwa 3 miesiące i ma na celu przeszkolenie teoretyczne i praktyczne niezbędne na przyszłym stanowisku służbowym. Obejmuje ono następującą tematykę: teorię ogólnokrętową, specjalności okrętowe /m.in. nawigację, łączność, radiotelegrafię, rozpoznanie radioelektroniczne, sygnalizację wzrokową/, uzbrojenie /m.in. artylerię lufową i raketową, broń podwodną, systemy dowodzenia, elektronikę okrętową/, technikę okrętową oraz służbę obrony wybrzeża.

Szkolenie ogólnowojskowe trwa 3 miesiące i jest prowadzone w Szkole Podoficerskiej Sił Morskich w Plön. Celem jego jest opanowanie przez kandydatów na podoficerów umiejętności dowodzenia oraz poznanie metodyki prowadzenia zajęć.

Po 15 miesiącach szkolenia kandydaci otrzymują stopień mata i zostają skierowani do jednostek bojowych i pomocniczych sił morskich celem pełnienia dalszej służby wojskowej.

Drugi etap rozpoczyna się w czwartym roku służby wojskowej podoficerów z kontraktami co najmniej 8-letnimi. Składa się z kursu na stopień bosmana oraz ze szkolenia specjalistycznego.

Kurs na stopień bosmana trwa 3 miesiące i odbywa się w Szkole Podoficerskiej Sił Morskich w Plön. Ma on na celu kształcenie cech dowódczych i instruktorskich do prowadzenia zajęć z żołnierzami

-----
8/ Szkolenie podoficerów sił morskich - załącznik 8.

mi służby zasadniczej oraz doskonalenie umiejętności ogólnowojskowych.

Szkolenie specjalistyczne trwa od 6 do 14 miesięcy i jest organizowane w szkołach i ośrodkach szkolenia sił morskich. W ramach tego szkolenia podoficerowie otrzymują wykształcenie zawodowe, uznawane w cywilnych zakładach pracy.

Szkolenie podoficerów rezerwy jest rozłożone w czasie na kilka lat i trwa łącznie 15. miesięcy. Kandydaci rekrutują się z żołnierzy służby zasadniczej w stopniu starszego szeregowca, z wykształceniem zawodowym, po zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego na podoficera rezerwy. Szkolenie to jest prowadzone głównie w trakcie ćwiczeń wojskowych.

Mianowanie podoficera rezerwy na kolejne wyższe stopnie wojskowe może nastąpić po odbyciu określonego limitu ćwiczeń w posiadaniu stopniu /4-8 tygodni/ oraz po upływie określonego czasu od wcielenia do sił zbrojnych /plutonowy po roku, sierżant po 4, a starszy sierżant po 6-latach/.

Podoficerowie rezerwy w stopniu sierżanta mogą być powołani do służby zawodowej po odbyciu przeszkolenia w trakcie 4-miesięcznego okresu kwalifikacyjnego w jednostkach wojskowych. Korpus podoficerów rezerwy uzupełniają podoficerowie zawodowi przeniesieni ze służby czynnej do rezerwy, po ukończeniu 52 roku życia oraz podoficerowie służby okresowej, po upływie kontraktu.

4. Szkolenie szeregowców

W RFN szeregowcy w służbie czynnej są żołnierzami służby zasadniczej lub średnioterminowej służby okresowej /do 8 lat i nie dłużej jak do 40 roku życia/. Szeregowcy rezerwy w okresie pokoju podlegają obowiązkowi służby wojskowej do 45 roku życia, a w czasie wojny do 60 lat.

W siłach lądowych przeszkala się rocznie około 170-180 tysięcy poborowych w ramach szkolenia podstawowego i uzupełniającego /pełnego/.

Szkolenie podstawowe /unitarne/ trwa 3 miesiące i odbywa się w pododdziałach szkolenia podstawowego oraz w pododdziałach bojowych prowadzących szkolenie podstawowe. Celem tego szkolenia jest głównie nauczanie szkolonych regulaminowych zasad pełnienia służby wojskowej i żołnierskiego zachowania się, działania pojedynczego

żołnierza na polu walki oraz przygotowanie specjalistyczne do dalszego pełnienia służby wojskowej. Szkolenie to obejmuje 515 godzin i jest realizowane w czasie 5-dniowego tygodnia po 9 godzin dziennie, z tym, że w piątek jest czas dyspozycyjny na powtórzenie słabo opanowanych zagadnień. W programie szkolenia podstawowego wyodrębnia się dwa zasadnicze działy tj. szkolenie ogólnowojskowe /294 godzin/ i specjalistyczne /221 godzin/.

W ramach szkolenia ogólnowojskowego prowadzone jest szkolenie bojowe /taktyka, strzeleckie, musztra, polityczne, wiadomości o prawie i wojsku, wychowanie fizyczne/ oraz szkolenie ogólne /regulamin, zagadnienia techniczne - czyszczenie broni i sprzętu, czas organizacyjny - wcielenie poborowych i przygotowanie do przysięgi, czas dyspozycyjny dowódcy pododdziału/.

W ramach szkolenia specjalistycznego żołnierze otrzymują przygotowanie do pełnienia dalszej służby w określonej specjalności /np. celowniczego uzbrojenia pokładowego BWP, kierowcy mechanika BWP itp./.

Szkolenie podstawowe kończy się obowiązkowym sprawdzianem, podczas którego jest ustalany stopień wyszkolenia żołnierzy i następuje przydział do pododdziałów bojowych w celu odbycia dalszej służby i szkolenia.

Szkolenie uzupełniające /pełne/ ma na celu pogłębianie wiadomości i doskonalenie praktycznych umiejętności szeregowców w zakresie prowadzenia walki w ramach pododdziału. W wyniku tego szkolenia każdy żołnierz służby zasadniczej ma obowiązek zdobycia drugiej specjalności /np. działonowy - kierowcy - mechanika czołgu/.

W czasie przechodzenia sił lądowych z okresu pokojowego w wojenny szkolenie żołnierzy służby zasadniczej odbywających szkolenie podstawowe /unitarne/ w pododdziałach szkolnych jednostek bojowych, przejmują połowe pułki szkolne. Jednostki bojowe są uzupełniane przez żołnierzy rezerwy gotowości dyspozycyjnej, natomiast pododdziały szkolne jednostek bojowych oraz kadra dowódczo-szkoleniowa jest kierowana do połowych pułków szkolnych.

Ogółem w siłach lądowych na szczeblu dowództw terytorialnych wojsk obrony terytorialnej zorganizowano jedenaście połowych pułków szkolnych. Są to jednostki mobilizowane w czasie do M+5. Zasadniczym ich zadaniem jest szkolenie poborowych i rezerwistów nie przeszkolonych, dla potrzeb batalionów zapasowych, przeznaczo-

nych do uzupełnienia strat osobowych jednostek poszczególnych rodzajów wojsk i służb w czasie wojny.

Czas szkolenia w połowych pułkach szkolnych ma trwać nie dłużej niż jeden miesiąc co pozwoli na przeszkolenie około 28 000 żołnierzy w jednym cyklu. Ta liczba ma zapewnić pokrycie strat osobowych sił lądowych na okres 2 dni walki.

W siłach powietrznych szkolenie żołnierzy służby zasadniczej dzieli się na podstawowe i uzupełniające. Rocznie szkolonych jest około 38 tysięcy.

Szkolenie podstawowe /unitarne/ odbywa się w pięciu pułkach szkolnych, w dwóch kompaniach Drugiej Szkoły Technicznej Sił Powietrznych oraz w czterech plutonach służby obserwacyjno-meldunkowej wykrywania celów na małych wysokościach. W szkoleniu podstawowym wyróżnia się pięć form zależnych od specjalności i przygotowania poborowych z cywila.

Forma A /trwa 3 miesiące/ obejmuje szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne żołnierzy przeznaczonych głównie do ochrony i obrony obiektów sił powietrznych.

Forma B /trwa 3 miesiące/ obejmuje szkolenie żołnierzy służb dowodzenia.

Forma C /trwa 1,5 miesiąca/ obejmuje szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne żołnierzy służb technicznych, którzy posiadają wykształcenie zawodowe przydatne w wojsku.

Forma D /trwa 3 miesiące/ obejmuje szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne żołnierzy przeznaczonych do obsługi dział przeciwlotniczych lub do służby obserwacyjnej obszaru powietrznego.

Forma E /trwa 3 miesiące/ obejmuje szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne żołnierzy przewidzianych do służby w pododdziałach ABC.

Szkolenie uzupełniające /pełne/ prowadzone jest w macierzystej jednostce jako kontynuacja szkolenia podstawowego i również dzieli się na szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne. Szkolenie kończy się egzaminami, po zdaniu których żołnierze otrzymują świadectwa przyznające im odpowiednie stopnie kwalifikacyjne w ramach danej specjalności wojskowej.

W siłach morskich szkolenie żołnierzy służby zasadniczej dzieli się na szkolenie podstawowe i uzupełniające i rocznie obejmuje około 9 tysięcy.

Szkolenie podstawowe /unitarne/ trwa 3 miesiące a odbywa się w szkołach i ośrodkach szkolenia sił morskich oraz na kursach szkolenia podstawowego. Obejmuje ono szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne. Po ukończeniu szkolenia podstawowego poborowi przygotowani są do wykonywania samodzielnych obowiązków na stanowiskach bojowych okrętów i w jednostkach brzegowych sił morskich.

Szkolenie uzupełniające /pełne/ jest kontynuacją szkolenia podstawowego bezpośrednio na stanowiskach bojowych okrętu czy w jednostkach brzegowych lub z wykorzystaniem lądowej bazy szkoleniowej. Dzieli się na szkolenie ogólnomorskie i specjalistyczne.

Szkolenie ogólnomorskie obejmuje takie przedmioty jak: wiedza ogólnokrętowa, prawo morskie, międzynarodowe przepisy drogi morskiej, ratownictwo morskie. Dotyczy ono całej załogi. Natomiast szkolenie specjalistyczne jest prowadzone przy podziale na poszczególne specjalistów okrętowych, w zależności od specjalności i działu okrętowego.

5. Szkolenie operacyjno-taktyczne i bojowe

W RFN podstawowymi formami szkolenia są ćwiczenia dowódczo-sztabowe i ćwiczenia z wojskami oraz prowadzone na wyższych szczeblach narady kadry dowódczo-sztabowej.

Głównym celem szkolenia operacyjno-taktycznego jest wszechstronne przygotowanie sił zbrojnych do prowadzenia działań z użyciem i bez użycia broni jądrowej.

W ramach tego szkolenia są doskonalone głównie metody i warianty przechodzenia sił zbrojnych ze stanu pokojowego w wojenny w warunkach stopniowego zaostrzania się sytuacji międzynarodowej, rozwijanie zgrupowań uderzeniowych na przewidywanych dla nich kierunkach operacyjnych oraz współdziałanie z siłami zbrojnymi innych państw NATO.

Najważniejszym elementem szkolenia operacyjno-taktycznego sił zbrojnych są ćwiczenia prowadzone w ramach NATO i według planów narodowych. Intensywność ćwiczeń utrzymuje się w zasadzie na jednakowym poziomie np. w 1985 r. zorganizowano ogółem 258 ćwiczeń od szczebla brygady wzwyż /z tej liczby 80 ćwiczeń w ramach NATO/, z tego 75,5% w siłach lądowych, 15,5% w siłach powietrznych i 9% w siłach morskich.

Plan szkolenia operacyjno-taktycznego na poszczególnych szczeblach organizacyjnych sił lądowych przewiduje następującą intensywność ćwiczeń.

W wojskach operacyjnych i brygadach zmechanizowanych OT /o numerach 51-56/:

- dla brygady - jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe i 25 ćwiczeń specjalnych w roku oraz jedno ćwiczenie z wojskami co 1-2 lata;

- dla dywizji - jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe i 25-30 ćwiczeń specjalnych w roku oraz jedno ćwiczenie z wojskami co dwa lata;

- dla korpusu armijnego - jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe i około 20 ćwiczeń specjalnych w roku oraz jedno ćwiczenie z wojskami co trzy lata.

W wojskach obrony terytorialnej:

- dla brygady, pułku - jedno ćwiczenie z wojskami w roku;

- dla powiatowego dowództwa obrony - jedno-dwa ćwiczenia dowódczo-sztabowe i jedno-dwa ćwiczenia z wojskami w roku;

- dla obwodowego dowództwa obrony - jedno ćwiczenie z wojskami w roku i jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe co dwa lata;

- dla okręgu wojskowego - jedno-dwa ćwiczenia specjalne w roku i jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe co dwa lata;

- dla dowództwa terytorialnego - jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe co dwa lata.

Najważniejszym corocznym przedsięwzięciem szkoleniowym, jest korpuśne, dwustronne, wieloszczeblowe ćwiczenie z wojskami - przeprowadzane w ramach jesiennych ćwiczeń sił zbrojnych NATO. Ćwiczenie to stanowi kompleksowy sprawdzian możliwości bojowych korpusu armijnego w porównaniu ze związkami taktycznymi sił zbrojnych państw NATO. Na podstawie wniosków wynikłych w trakcie jego prowadzenia, dowództwo sił zbrojnych opracowuje zasadnicze cele szkoleniowe na następny rok szkoleniowy oraz dokonuje określonych poprawek w obowiązujących programach szkolenia wojsk.

Narady kadry dowódczo-sztabowej są organizowane doraźnie, zależnie od potrzeb, w celu pogłębiania wiedzy oficerów w zakresie organizacji i prowadzenia działań bojowych, na współczesnym polu walki oraz zapoznanie z kierunkami rozwoju poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i sposobami wykorzystania nowych rodzajów techniki bojowej w różnych rodzajach działań bojowych.

W siłach lądowych szkolenie żołnierzy w jednostkach realizowane jest według rocznego planu szkolenia głównie na garnizonowych placach ćwiczeń i poligonach. W trakcie szkolenia dużą uwagę przywiązuje się do wykorzystania тренаżerów, symulatorów i innych nowo-

czesnych pomocy szkoleniowych zapewniających wysoką efektywność^{9/}. W toku szkolenia główny wysiłek skupia się na zapewnienie warunków zbliżonych do rzeczywistego pola walki - przy dużym obciążeniu fizycznym, w różnych porach roku i doby oraz w różnych warunkach terenowych /około 30% zajęć taktycznych i strzelań prowadzi się w nocy i w warunkach ograniczonej widoczności/. Jednostki bojowe są zobowiązane do szkolenia poligonowego minimum 10-12 dniowego przynajmniej raz w każdej porze roku^{10/}. W szkoleniu poligonowym prowadzone są strzelania bojowe, ćwiczenia zgrywające kompanię i batalion.

Dla uatrakcyjnienia służby i zapoznania z różnymi warunkami, jednostki, cyklicznie, co kilka lat, są kierowane na poligony zagraniczne. głównie dla odbycia strzelań /do Wielkiej Brytanii - bcz, do Kanady, Francji, Belgii, Holandii i na Alaskę - bcz i bz, na Kretę - raketowe/.

W ramach wymiany doświadczeń oraz w celu doskonalenia metod szkolenia, współdziałania, poznania techniki bojowej i uzbrojenia, około 200 pododdziałów /do kompanii włącznie/ w ciągu roku, przez okres kilku tygodni szkoli się wspólnie z pododdziałami sił zbrojnych państw, których wojska stacjonują na terytorium RFN.

Jednostki sił lądowych uczestniczą także w organizowanych w ramach połączonych sił zbrojnych NATO międzynarodowych zawodach użyteczno-bojowych pododdziałów poszczególnych rodzajów wojsk i służb. Do najważniejszych z nich należą: zawody strzeleckie pododdziałów czołgów "Canadian Army Trophy", zawody pododdziałów rozpoznawczych "Boesekager Preis" oraz pododdziałów piechoty zmechanizowanej "Rommelpreis".

Roczny limit środków materiałowych przeznaczonych do zabezpieczenia szkolenia bojowego ulega nieznacznym wahaniom i w 1985 roku wynosił: do haubic 155 i 203,2mm po 45 a do haubic 105 mm po 55 naboju na działo; do armaty czołgu Leopard 1 i Leopard 2 po 50 naboju na załogę/gdy szkolą się poza granicami RFN po 85 do 93 naboju; na wyrzutnię artylerii raketowej LARS po dwa załadowania /72 rakiety/; na moździerz 120 mm po 120 pociski; na wyrzutnię ppk po

-----
9/ Wykaz urządzeń szkoleniowych wykorzystywanych w siłach lądowych - załącznik 9.

10/ Łączny czas planowanego szkolenia poligonowego w roku wynosi: bcz 50-70; bz 50-60; da 30-35 dni /bez udziału w ćwiczeniach wyższych szczebli - 10 do 30 dni/.

2 pociski; na działo BWP Marder po 400 naboii; na działo 20 mm transportera opancerzonego M-113 po 300 naboii; na samobieżne działo plot Gepard po 400 naboii; na działo plot 40 mm po 110 naboii; na działo plot 20 mm po 250 naboii; na batrię rakiet plot Roland po 1 rakiecie. Roczny limit kilometrów wynosi dla: czołgu - 800; BWP i transportera opancerzonego - 800 do 1200; pojazdu samochodowego - 1200 km.

W wojskach obrony terytorialnej główny wysiłek szkolenia bojowego skupia się na szkoleniu rezerw osobowych sił lądowych. Odbywa się ono w szkołach i ośrodkach szkolenia sił lądowych oraz w ramach ćwiczeń taktycznych połączonych z uzupełnieniem mobilizacyjnym stanów osobowych jednostek mobilizowanych. Czas trwania tych ćwiczeń wynosi od 6 do 12 dni. W jednostkach mobilizowanych ćwiczenia z wojskami organizowane są: w batalionie /zmotoryzowanym, ochrony, zapasowym/ - co dwa lata, w kompanii ochrony - corocznie, w plutonie ochrony - co dwa lata.

W siłach powietrznych szkolenie operacyjno-taktyczne jest prowadzone głównie w ramach ćwiczeń połączonych sił powietrznych NATO, zgranych w czasie i miejscu z ćwiczeniami sił lądowych. Zasadniczym celem tego szkolenia jest doskonalenie organizacji dowodzenia oraz użycia sił powietrznych w operacjach powietrznych w ścisłym współdziałaniu z siłami lądowymi i morskimi, wsparcia lotniczego sił lądowych w warunkach skoordynowanych działań bojowych ze wszystkimi rodzajami lotnictwa oraz doskonalenie systemów obrony powietrznej i przeciwlotniczej.

Rocznie w siłach powietrznych przeprowadza się około 40 różnych ćwiczeń, sprawdzianów gotowości bojowej i zawodów /od szczebla eskadry wzwyż/, z której 75% realizuje się w ramach NATO, a pozostałe na podstawie planu narodowego.

W większości ćwiczeń sił powietrznych doskonalona jest taktyka prowadzenia działań w różnych sytuacjach bojowych, w dzień i w nocy, przy efektywnym wykorzystaniu właściwości taktyczno-technicznych różnych typów samolotów. Dużo uwagi poświęca się sposobom pokonywania silnej obrony przeciwlotniczej przeciwnika, wykonywaniu uderzeń kierowanymi środkami rażenia i ładunkami jądrowymi oraz prowadzeniu rozpoznania nad silnie bronionymi rejonami.

Siły obrony powietrznej, w tym lotnictwo myśliwskie, szkolone są w prowadzeniu działań w skomplikowanych i szybko zmieniających się warunkach bojowych, zwłaszcza w zakresie zwalczania celów na małych

wysokościach, likwidacji luk i szybkiego odtwarzania sprawności systemu OP. Doskonałą one współdziałanie ze służbami obserwacyjno-meldunkowymi.

Podczas ćwiczeń sprawdzane są nowe formy i metody działań, m.in. dokładnego i terminowego rozpoznania powietrznego, kierowania atakami grup uderzeniowych lotnictwa taktycznego, skutecznego wsparcia lotniczego sił lądowych, obrony przed zmasowanym atakiem przeciwnika oraz pokonywania jego obrony przeciwlotniczej.

W ćwiczeniach szczebla operacyjnego natężenie działań bojowych dla lotnictwa myśliwskiego i myśliwsko-bombowego wynosi średnio 3-4 wyloty, a rozpoznawczego 2-3 wyloty załogi na dobę.

Szkolenie bojowe sił powietrznych jest organizowane w zasadzie na szczeblu skrzydeł i eskadr, a realizowane przez szkolenie pojedynczych załóg, a także grup-par, kluczy i eskadr.

Personel latający, oprócz doskonalenia techniki pilotowania samolotów i stosowania uzbrojenia pokładowego, opanowuje loty grupowe oraz współdziałanie z różnymi grupami lotnictwa jak i oddziałami i pododdziałami innych rodzajów sił zbrojnych, a szczególnie sił lądowych. Ponadto załogi lotnictwa taktycznego są intensywnie szkolone w lotach na małych wysokościach, w technice tankowania samolotów w powietrzu itp.

Szkolenie bojowe w lotniczych jednostkach liniowych odbywa się na podstawie rocznych planów, które opracowywane są w każdym roku odpowiednio do norm NATO obowiązujących personel latający poszczególnych klas specjalistycznych i stopnia przygotowania uczestników szkolenia.

Dla załóg, przybywających do eskadry bojowej bezpośrednio po ukończeniu kursu doskonalącego, planuje się wykonanie ponad 300 lotów o łącznym czasie 180-240 godzin. Pozostałe załogi w celu utrzymania klasy "zdolny do wykonywania zadań bojowych" wykonują około 100 lotów rocznie o łącznym czasie od 70 do 120 godzin^{11/}.

Program szkolenia uwzględnia możliwość kompleksowego wykonania w jednym locie kilku zadań z zakresu techniki pilotażu, zastosowania uzbrojenia czy prowadzenia walki radioelektronicznej. W szkoleniu załóg samolotów bojowych szeroko wykorzystuje się symulatory lotów.

W siłach morskich szkolenie operacyjno-taktyczne jest ukierunkowane głównie na:

- sprawdzenie i doskonalenie metod przejścia sił morskich ze sta-

11/ Średnia liczba lotów naliczanych na pilota w rocznych planach szkolenia jednostek - załącznik 10.

nu pokojowego w wojenny oraz ich rozwijania operacyjnego;

- organizowanie obrony /blokad/ Cieśnin Bałtyckich i Bałtyku Zachodniego w celu niedopuszczenia do rozwinięcia floty państw Układu Warszawskiego;

- obronę komunikacji morskiej, głównie w rejonie Morza Północnego;

- organizację zabezpieczenia logistycznego okrętów w trakcie prowadzenia działań bojowych.

Zadania szkoleniowe są realizowane głównie w formie ćwiczeń, których rocznie przeprowadzanych jest około 25 /z tego połowa według planów NATO/.

W większości ćwiczeń przejścia sił morskich ze stanu pokojowego w wojenny jest realizowane stopniowo przez wprowadzanie kolejnych stopni alarmowych. Wykonanie przedsięwzięć alarmowych po wprowadzeniu stanu zagrożenia wojennego trwa średnio do 15 dni, po ogłoszeniu alarmu zwykłego - około 2,5 dnia, a alarmu wzmożonego - 2 dni. Rozwinięcie operacyjne sił uderzeniowych i zwalczania okrętów podwodnych w rejonie Cieśnin Bałtyckich przy przejściu z Zatoki Helgolandzkiej trwa 10-12 godzin, a z Zatoki Kilońskiej - 5-7 godzin.

Szkolenie w zakresie obrony Cieśnin Bałtyckich realizuje się głównie w ramach stałego zespołu operacyjnego floty. W ćwiczeniach z reguły tworzone są głęboko urzutowane strefy obrony na trzech rubieżach: pierwsza - od wyspy Bornholm do umownej linii Kopenhaga-Kiel; druga od linii Kopenhaga-Kiel do wyspy Anholt oraz trzecia od wyspy Anholt do zachodniej granicy cieśniny Skaggeak. Działania blokujące są realizowane w ścisłym współdziałaniu z lotnictwem taktycznym.

Počas szkolenia w zakresie obrony komunikacji morskiej szczególną uwagę zwraca się na prowadzenie konwojów na Morzu Północnym oraz przez Cieśniny Bałtyckie. W ćwiczeniach główny wysiłek floty skupia się z reguły na wywalczeniu i utrzymaniu panowania na Morzu Północnym, co ma doprowadzić do powstania w czasie D3-D4 "bronionej strefy komunikacji morskiej", zapewniającej bezpieczne przejście konwojów.

Szkolenie bojowe sił uderzeniowych floty jest ukierunkowane głównie na zespoły okrętów przeciwnika. Zasadniczym ugrupowaniem okrętów raketowych jest okrętowa grupa uderzeniowa w składzie 2-4 okrętów lub 6-9 kutrów raketowych. Odstęp między okrętami wynosi od 25 do 120 kabli, a między kutrami - od 2 do 25 kabli. Śmigłowce pokładowe

wykrywają cele morskie z wysokości około 100 metrów w odległości około 20 mil od własnych okrętów.

Uderzenia przy użyciu rakiet wykonuje się z kilku kierunków z niewielkimi przedziałami czasowymi /do 30 minut/. Prędkość kutrów rakietowych w czasie ataku wynosi 30-35 węzłów, a czas działania na kursie bojowym - 5-10 minut.

W szkoleniu bojowym sił zwalczania okrętów podwodnych typowym ugrupowaniem jest okrętowa grupa poszukująco-uderzeniowa w składzie 2-4 okrętów, które działają w rejonie o powierzchni 15-20x20-30 mil, w szyku czołowym, z prędkością 8-20 węzłów. Odstępny między okrętami wynoszą 20-60 kabli. Czas poszukiwania nie przekracza 4 godzin.

Samoloty zwalczania okrętów podwodnych typu Atlantic wykonują średnio w roku około 300 wylotów, z czego około 50% jest związane z doskonaleniem wykrywania i zwalczania okrętów podwodnych. Czas nieprzerwanego patrolowania na Morzu Północnym wynosi 6-7 godzin.

Szkolenie bojowe sił minowo-trałowych jest ukierunkowane głównie na doskonalenie metody obrony przeciwminowej grup okrętów, baz i portów oraz stawianie zaczepnych i obronnych zagród minowych. Trałowanie min realizuje się grupami w składzie 3-4 okrętów; prędkość trałowania wynosi 8-12 węzłów. Poszukiwanie min prowadzi się na 5-12 godzin przed nadejściem własnych okrętów. Przeprowadzenie okrętów nawodnych bezpośrednio za trałami realizuje się grupowo z prędkością 8 węzłów, a okrętów podwodnych - pojedynczo.

Zagrody minowe stawiane są przez pojedyncze okręty lub grupy okrętów. Postawienie ławy minowej /6-10 min/ trwa około 20 minut, linii min /20-65 min/ - do 1 godz., a pola minowego /1000 min/ około 1,5-2 godzin.

Liczba dni przeznaczonych na szkolenie w morzu wynosi średnio w roku: dla okrętów podwodnych około 50 dni, dla niszczycieli i fregat - około 100 dni, dla kutrów rakietowych - około 80 dni, dla trałowców - około 60 dni, a dla stawiaczy min około 40 dni.

6. Baza szkoleniowa

6.1. Akademie, uniwersytety i szkoły centralne sił zbrojnych

Siły zbrojne RFN posiadają szkoły centralne oraz poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Szkoły centralne są przeznaczone do szkolenia na rzecz wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Szkoły centralne to:

1. Akademia Dowodzenia Bundeswehry w Hamburgu

2. Akademia Medyczna Bundeswehry w Monachium
3. Uniwersytet Bundeswehry w Hamburgu
4. Uniwersytet Bundeswehry w Monachium
5. Szkoła Wychowania i Szkolenia Politycznego "Innere Führung" w Koblencji
6. Akademia Wojny Psychologicznej w Walabről k/Bonn
7. Szkoła Rozpoznania Wojskowego i Kontrywiadu w Bad Ems k/Bonn
8. Szkoła Logistyki Bundeswehry w Hamburgu
9. Szkoła Sportu Bundeswehry w Warendorf
10. Szkoła Tresury Psów w Koblencji.

Akademia Dowodzenia Bundeswehry w Hamburgu jest centralnym ośrodkiem szkolenia i najwyższą uczelnią wojskową kształcąca wyższe kadry dowódcze i sztabowe sił zbrojnych RFN^{12/}. Komendant akademii podlega zastępcy generalnego inspektora Bundeswehry ds. administracyjnych. Komendantowi Akademii podlegają: sztab akademii, sztab nauczania i organizacji kursów, pion słuchaczy, oficerowie łącznikowi oraz komitet doradczy do spraw szkolenia /konsylium/.

Sztab akademii jest odpowiedzialny za organizację i zabezpieczenie matriałowe procesu szkolenia.

Sztab nauczania i organizacji kursów spełnia główną rolę w zakresie organizacji procesu szkolenia. Jest odpowiedzialny za koordynację działalności szkoleniowej poszczególnych katedr przedmiotowych oraz ośrodków specjalistycznych. W miarę potrzeb w ramach tego sztabu są organizowane komitety ekspertów, złożone z przedstawicieli różnych katedr i ośrodków specjalistycznych. Zadaniem tych komitetów jest rozwiązywanie /opracowywanie/ wybranych problemów naukowych lub prowadzenie określonych prac badawczych.

Pion słuchaczy jest odpowiedzialny za organizację, realizację programu szkolenia oraz dyscyplinę studiów słuchaczy.

Oficerowie łącznikowi reprezentują siły zbrojne Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji. Rola ich polega na wymianie doświadczeń i poglądów w zakresie opracowywania programów i metod szkolenia oraz na konsultowaniu procesu szkolenia.

Komitet doradczy do spraw szkolenia /konsylium/ jest organem zwoływany doraznie /z zasady raz w miesiącu/ składającym się z 10 stałych i 8 wybieralnych członków. Do stałych członków należą: dyrektor szkolenia i studiów, szef sztabu akademii, komendanci trzech

12/ Struktura organizacyjna Akademii Dowodzenia Bundeswehry - załącznik 11.

zespołów kursów pionu słuchaczy, komendant poligonu szkoleniowego, kierownicy grup fachowych /grupa specjalistyczna/, teorii dowodzenia siłami lądowymi, powietrznymi i morskimi, nauk socjalnych, organizacji i zarządzania, polityki bezpieczeństwa państwa i sił zbrojnych. Do grupy wybieralnej wchodzi przedstawiciele wykładowców i słuchaczy poszczególnych kursów.

Akademia realizuje trzy podstawowe rodzaje zadań:

- przygotowuje oficerów na stanowiska dowódców oddziałów i równorzędnych /oddział to batalion, dywizjon, pułk/;

- dokonuje selekcji i prowadzi zaawansowane szkolenie oficerów starszych /z dużym stażem służby/, przewidzianych na odpowiedzialne stanowiska dowódcze i sztabowe;

- organizuje specjalistyczne kursy doskonalące z zakresu wiedzy wojskowej wyższego szczebla, jak również dla oficerów NATO i innych państw zachodnich.

Realizacja tych zadań i działalność dydaktyczna akademii prowadzona jest w trzech zespołach szkoleniowych: kursów podstawowych, kursów dla oficerów starszych, specjalistycznych kursów doskonalących.

Zespół kursów podstawowych przeznaczony jest w zasadzie dla oficerów zawodowych w stopniu kapitana, mających więcej niż 10 lat stażu oficerskiego. Trwają one 14 tygodni /3,5 m-ca/ i kończą się egzaminem kwalifikacyjnym na stopień majora. Celem tych kursów jest pogłębianie wiedzy fachowej i umiejętności praktycznych, zapoznanie się z teorią dowodzenia i kierowania, zapoznanie się z zależnościami strukturalną między polityką, ekonomiką i społeczeństwem oraz podstawowymi czynnikami wpływającymi na sytuację militarną.

Zespół kursów dla oficerów starszych przewidziany jest do szkolenia oficerów w zakresie kwalifikacji wojskowych niezbędnych do pełnienia służby na stanowiskach dowódczych i sztabowych. Zespół ten prowadzi kursy:

- przygotowujące oficerów do pełnienia kierowniczych /wiodących/ stanowisk dowódczych i sztabowych w siłach lądowych, powietrznych i morskich /trwają one dwa lata i stanowią podstawowy element szkolenia w akademii - kursy dyplomowe/;

- specjalistyczne dla dowódców szczebla taktycznego oraz oficerów sztabów brygad i dywizji z państw pozanatowskich /trwają one 9 miesięcy/;

- doskonalące dla oficerów przewidzianych do pełnienia odpowie-

działalności na stanowiskach sztabowych /trwają one trzy miesiące i organizowane są po upływie jednego roku od ukończenia kursu podstawowego/;

- elektroniczne dla oficerów sił powietrznych /trwają one trzy miesiące, przyjmowani są oficerowie po rocznym stażu od ukończenia kursu podstawowego/.

Zespół specjalistycznych kursów doskonalących przygotowuje słuchaczy na stanowiska, na których umiejętności nabyte podczas szkolenia na kursach dla oficerów starszych są niewystarczające. Kursy te są przeznaczone dla wyższych oficerów służby czynnej i rezerwy oraz dla wyższych urzędników administracji państwowej i wojskowej. Na kursy te słuchacze są kierowani bezpośrednio przed objęciem nowych stanowisk /trwają one od 1 do 10 tygodni - zależnie od specyfiki/.

Akademia Dowodzenia Bundeswehry kształci rocznie około 2000 oficerów oraz około 40 osób cywilnych. W tej liczbie corocznie kończy dwuletnie studia dyplomowe około 100 oficerów z Bundeswehry /60 z sił lądowych, 30 z sił powietrznych i 10 z sił morskich/ oraz około 30 oficerów z innych państw.

Z dotychczasowej praktyki wynika, że około 20% absolwentów pełni funkcje dowódcze w związkach taktycznych, około 40% w sztabach rodzajów wojsk i służb, a pozostałe 40% kierowanych jest do różnych instytucji podległych ministerstwu obrony RFN oraz do sztabów i instytucji NATO.

Kadra akademii liczy około 400 oficerów, podoficerów i cywilnych pracowników naukowych oraz około 200 pracowników cywilnych personelu pomocniczo-obsługującego.

Akademia Medyczna Bundeswehry w Monachium stanowi centrum szkoleniowe służby medyczno-sanitarnej. Główne zadania akademii to:

- przeszkalanie w zakresie potrzeb medycyny wojskowej wcielonych do służby medyczno-sanitarnej absolwentów cywilnych uczelni medycznych;

- prowadzenie badań specjalistycznych w dziedzinie medycyny wojskowej i weterynarii;

- współpraca z cywilnymi ośrodkami medycznymi;

- opracowywanie sposobów funkcjonowania służby medyczno-sanitarnej w działaniach bojowych.

Akademia podlega Inspektorowi Służby Medyczno-Sanitarnej Bundeswehry. Najważniejszą osobą funkcyjną w akademii jest komendant, któremu

podlega: sztab, pion administracyjny, pion nauk medyczno-sanitarnych, oddział studiów i badań oraz szkolny ośrodek stomatologiczny.

Program nauczania jest realizowany w dwóch pionach szkoleniowych /A i B/. Pion szkoleniowy A organizuje dokształcanie w zakresie medycyny wojskowej oficerów służby czynnej i rezerwy oraz kandydatów na oficerów rezerwy. Pion szkoleniowy B organizuje nauczanie podoficerów i szeregowców jako pomocnicznego personelu medycznego. Kursy trwają od 1 do 3 miesięcy.

Akademia ma możliwość przeszkolenia w ciągu roku około 700 oficerów, podoficerów i szeregowców służby medyczno-sanitarnej Bundeswehry.

Uniwersytety Bundeswehry^{13/} w Monachium i w Hamburgu są uczelniami wyższymi kształcącymi oficerów zawodowych i długoterminowej służby okresowej dla potrzeb wszystkich rodzajów sił zbrojnych RFN.

Studia trwają trzy lata i trzy miesiące, z czego 3 miesiące przeznaczone są na przygotowanie i obronę pracy dyplomowej. W zależności od posiadanego wykształcenia ogólnego i potrzeb kandydaci na oficerów studiują na następujących kierunkach: ekonomia, organizacja i zarządzanie, pedagogika, budowa maszyn, elektronika, informatyka, technika lotnicza i kosmiczna, budowa i geodezja.

Studia odbywają się według zasad obowiązujących uczelnie cywilne i kończą się egzaminem oraz obroną pracy dyplomowej. Rok dzieli się na trzy semestry /po 3 miesiące/, dwumiesięczną praktyką wojskową oraz urlop wypoczynkowy.

Absolwenci otrzymują tytuł dyplomowanego pedagoga, informatyka - traktowany na równi z dyplomem uczelni cywilnej.

Uniwersytety te dysponują 4500 miejscami dla oficerów /2500 Monachium i 2100 Hamburg/. Kadra dydaktyczno-naukowa uniwersytetów liczy po około 400 samodzielnych i pomocniczych pracowników naukowych.

Szkoła Wychowania i Szkolenia Politycznego "Innere Führung" w Koblencji stanowi centrum szkolenia politycznego Bundeswehry podległe sztabowi sił zbrojnych. Do głównych zadań tej szkoły należą:

- przeszkolenie dowódców pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych oraz pracowników cywilnych w zakresie prowadzenia pracy wychowawczo-politycznej i propagandowej;
- szkolenie oficerów ds. młodzieży, oficerów prasowych sztabów związków taktycznych i instytucji centralnych;

13/ Struktura organizacyjna uniwersytetów Bundeswehry - załącznik 12.

- opracowywanie programów szkolenia politycznego dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz materiałów szkoleniowych dla żołnierzy i pracowników cywilnych.

W ramach grup szkoleniowych dla dowódców pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych oraz pracowników cywilnych są organizowane kursy szkoleniowe w zakresie podstaw psychologii, pedagogiki i prawa wojennego. Kurs trwa od 4 do 6 tygodni.

Szkoła ma możliwość jednoczesnego szkolenia około 300 oficerów i pracowników cywilnych.

Akademia Wojny Psychologicznej w Waldbröl k/Bonn stanowi centrum przygotowujące żołnierzy i pracowników cywilnych Bundeswehry do prowadzenia wojny psychologicznej. Akademia podlega sztabowi sił zbrojnych. Do głównych zadań akademii należą:

- szkolenie specjalistyczne oficerów, podoficerów, szeregowców służby czynnej i rezerwy oraz pracowników cywilnych dla potrzeb pododdziałów wojny psychologicznej Bundeswehry;
- przeszkalanie dowódców oddziałów, związków taktycznych, oficerów i pracowników cywilnych instytucji centralnych Bundeswehry;
- przeszkalanie oficerów sił zbrojnych państw NATO;
- opracowywanie zasad wykorzystania i działania pododdziałów wojny psychologicznej.

Program nauczania, realizowany w grupach szkoleniowych w formie kursów, obejmuje następującą problematykę: zasady prowadzenia walki ideologicznej przez państwa socjalistyczne; stan moralno-polityczny społeczeństw i sił zbrojnych państw Układu Warszawskiego; sytuacja społeczno-polityczna oraz warunki demograficzne państw socjalistycznych; prowadzenie wojny psychologicznej przez siły zbrojne państw NATO; zasady organizacji i prowadzenia wojny psychologicznej w Bundeswehrze oraz sposoby i metody zwalczania grup antypaństwowych i antymilitarnych w RFN.

Akademia na możliwość w ciągu roku na 40 kursach przeszkolenia około 1300 żołnierzy i pracowników cywilnych.

Szkoła Rozpoznania Wojskowego i Kontrwywiadu w Bad Ems k/Bonn stanowi centrum przygotowania oficerów rozpoznania i kontrwywiadu dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk oraz instytucji centralnych Bundeswehry. Szkoła podlega sztabowi sił zbrojnych.

Program nauczania jest realizowany w czterech grupach szkoleniowych:

- A - rozpoznanie ogólnowojskowe;

- B - rozpoznanie specjalne;
- C - kontrwywiad;
- D - działania dywersyjno-rozpoznawcze.

Poza tym w szkole są organizowane kursy specjalistyczne dla attaché wojskowych oraz oficerów słuchaczy Akademii Dowodzenia Bundeswehry. Szkoła ma możliwość przeszkolenia w ciągu roku około 800 oficerów.

Szkoła Logistyki Bundeswehry w Hamburgu stanowi centrum szkolenia oficerów starszych służb logistycznych Bundeswehry. Szkoła podlega sztabowi sił zbrojnych i realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie oficerów starszych służb logistycznych sztabów oddziałów, związków taktycznych i instytucji centralnych;
- szkolenie oficerów rezerwy i pracowników cywilnych służb zaopatrzenia materiałowo-technicznego wojsk;
- prowadzenie badań w zakresie doskonalenia organizacji i przebiegu zabezpieczenia logistycznego działań bojowych;
- opracowywanie regulaminów i instrukcji dotyczących organizacji zabezpieczenia logistycznego dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych.

W ramach grup szkoleniowych szkoła organizuje około 140 kursów trwających od 2 do 12 tygodni, na których przechodzi przeszkolenie w ciągu roku 3500 oficerów i pracowników cywilnych.

Szkoła Sportu Bundeswehry w Warendorf stanowi główną bazę i ośrodek dydaktyczno-naukowy sportowców i instruktorów wychowania fizycznego Bundeswehry. Szkoła podlega sztabowi sił zbrojnych i realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie instruktorów wychowania fizycznego sił zbrojnych;
- przeszkalanie czołowych sportowców-członków kadry narodowej RFN - wcielanych do wojska w celu odbycia zasańniczej służby wojskowej;
- przeprowadzanie testów w celu sprawdzenia ubiorów i urządzeń sportowych;
- opracowywanie programów szkoleniowych i instrukcji wychowania fizycznego dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych;
- uczestniczenie w prowadzeniu podstawowych badań w zakresie medycyny sportowej;
- organizowanie krajowych i międzynarodowych /w ramach sił zbrojnych NATO/ zawodów sportowych.

W ramach grup szkoleniowych są organizowane kursy dla oficerów i podoficerów pełniących funkcję instruktorów wychowania fizycznego

lub przeznaczonych do objęcia tych stanowisk. Ich szkolenie trwa 3-4 tygodnie.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje dwiema kompaniami szkolnymi.

Szkoła Tresury Psów jest centralnym ośrodkiem szkolenia psów wartowniczych dla potrzeb wszystkich rodzajów sił zbrojnych.

6.2. Szkoły i ośrodki szkolenia rodzajów sił zbrojnych .

Szkoły i ośrodki szkolenia rodzajów sił zbrojnych są przeznaczone do szkolenia żołnierzy i pracowników cywilnych sił lądowych, powietrznych i morskich oraz do prowadzenia prac naukowo-badawczych i doświadczalnych nad nowymi rodzajami uzbrojenia i sprzętu.

Struktura organizacyjna szkół i ośrodków szkolenia poszczególnych rodzajów sił zbrojnych jest jednolita^{14/}. W skład każdej szkoły i ośrodka wchodzi: sztab, oddział naukowo-badawczy i zabezpieczenia szkolenia, grupa dydaktyczna, grupa szkoleniowa, pododdziały szkolne i /tylko przy niektórych/ szkoła zawodowa.

Sztab jest odpowiedzialny za planowanie, koordynację i kontrolę wszystkich przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem funkcjonowania szkoły, w tym głównie za sprawną realizację procesu dydaktycznego.

Oddział naukowo-badawczy i zabezpieczenia szkolenia jest odpowiedzialny za prowadzenie prac naukowo-badawczych nad nowymi rodzajami uzbrojenia i sprzętu, za badanie efektywności procesu szkolenia, doskonalenie form i metod szkolenia, opracowywanie projektów programów szkolenia, regulaminów, podręczników i skryptów oraz zabezpieczenie materiałowe procesu szkolenia.

Grupa dydaktyczna składa się z wykładowców różnych specjalności. Kieruje nią pełnomocnik komendanta szkoły ds. szkolenia. Grupa praktycznie realizuje program szkolenia /prowadzi zajęcia/ w poszczególnych grupach szkoleniowych. Wykładowcy nie są podporządkowani grupom szkolnym, inspekcjom, a wykonują swoje obowiązki dydaktyczne zgodnie z planami poszczególnych kursów.

Grupy szkoleniowe składają się z inspekcji, które są odpowiedzialne za organizację kursów szkoleniowych. Przełożonym grupy szkoleniowej jest oficer w stopniu pułkownika podporządkowany bezpośrednio komendantowi szkoły. Odpowiada on za realizację programu szkolenia

-----
14/ Struktura organizacyjna szkół i ośrodków szkolenia rodzajów sił zbrojnych - załącznik 13.

i dyscyplinę słuchaczy. Natomiast szefami poszczególnych inspekcji są oficerowie w stopniu major - podpułkownik. Prowadzą oni zajęcia ze szkolenia politycznego. Dowódcami kursów szkoleniowych są oficerowie starsi w stopniu majora, którzy są jednocześnie wykładowcami taktyki na podległych im kursach. Kursy szkoleniowe liczą po 20-30 słuchaczy.

Pododdziały szkolne /od kompanii nawet do brygady - określenie nieadekwatne/ są przeznaczone do zabezpieczenia realizacji programu szkolenia oraz do sprawdzania w warunkach poligonowych wprowadzanego do sił zbrojnych nowego rodzaju uzbrojenia, sprzętu i wyposażenia. Są także wykorzystywane do zajęć instruktażowych i pokazów organizowanych dla wyższej kadry dowódczej i pracowników cywilnych Bundeswehry oraz aparatu państwowego.

Szkoły zawodowe znajdują się tylko przy niektórych szkołach i ośrodkach szkolenia i są przeznaczone do szkolenia zawodowego podoficerów.

6.2.1. Szkoły i ośrodki szkolenia sił lądowych

Siły lądowe dysponują 17 szkołami i ośrodkami szkolenia, które podlegają Urzędowi Sił Lądowych, są to:

1. Szkoła Oficerska Sił Lądowych w Hannoverze
2. Pierwszy Ośrodek Szkolenia Sił Lądowych w Hammelburgu
3. Drugi Ośrodek Szkolenia Sił Lądowych w Munster
4. Ośrodek Szkolenia Wojsk Powietrznodesantowych w Altenstadt
5. Ośrodek Szkolenia Piechoty Górskiej w Wittenwald
6. Szkoła Dalekiego Rozpoznania w Heingarten
7. Szkoła Artylerii w Ider-Oberstein
8. Szkoła Lotnictwa Sił Lądowych w Achum
9. Szkoła Wojsk Inżynieryjnych i Zawodowa Szkoła Budowlana w Monachium
10. Szkoła Samoobrony i Obrony ABC w Sonthofen
11. Szkoła Łączności i Zawodowa Szkoła Elektroniki w Feldafing
12. Szkoła Obrony Przeciwlotniczej w Randsburgu
13. Pierwsza Szkoła Techniczna Sił Lądowych i Szkoła Zawodowa Techniczna w Aachen
14. Druga Szkoła Techniczna Sił Lądowych w Bremen
15. Szkoła Żandarmerii i Służb Zabezpieczenia Sztabów w Sonthofen
16. Ośrodek Doskonalenia Kadry w Kolonii
17. Szkoła Zawodowa Pedagogiczna w Darnstadt

Skolonych jednocześnie szkolenia około 21 300 osób. W ciągu roku przeszkalają one na różnego rodzaju kursach około 86 tys. żołnierzy i pracowników cywilnych Bundeswehry oraz 2 tys. oficerów i podoficerów sił zbrojnych NATO i innych państw kapitalistycznych. Kadra tych szkół i ośrodków liczy około 8 tys. oficerów, podoficerów i pracowników cywilnych. Poza tym przy szkołach i ośrodkach jest organizowanych 16 kompanii szkolenia zawodowego dla podoficerów, w których rocznie przeszkala się ponad 2 tys. podoficerów służby okresowej z przynajmniej 8-letnim kontraktem. Tematyka tego szkolenia obejmuje m.in.: organizację i zarządzanie, administrację, elektronikę, elektroniczne przetwarzanie danych, ekonomikę.

Szkoła Oficerska Sił Lądowych w Hannoverze realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie oficerów zawodowych, służby okresowej, kandydatów na oficerów i oficerów rezerwy w zakresie taktyki i zabezpieczenia logistycznego pododdziałów;

- szkolenie wykładowców taktyki i zabezpieczenia logistycznego dla potrzeb szkół i ośrodków szkolenia sił lądowych;

- wypracowywanie i doskonalenie metod organizacji i prowadzenia działań bojowych na szczeblu pluton-batalion.

Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych /A, B i C/.

Grupa A składa się z czterech inspekcji /I - IV/, które organizują kursy dla kandydatów na oficerów szkolonych w cyklu bez ukończenia studiów wyższych oraz kandydatów na oficerów rezerwy.

Grupa B składa się z trzech inspekcji /V - VII/, w których przechodzą przeszkolenie podoficerowie zawodowi na kursie oficerskim przed przekwalifikowaniem do korpusu oficerów-specjalistów wojskowych.

Grupa C składa się z trzech inspekcji /VIII - X/, które prowadzą kursy dla oficerów zawodowych i służby okresowej kandydujących na stanowiska wykładowców taktyki i zabezpieczenia logistycznego w szkołach i ośrodkach szkolenia.

Kadra szkoły liczy 200 oficerów, podoficerów i szeregowców oraz 100 pracowników cywilnych. Szkoła ma możliwość jednoczesnego szkolenia 800 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 23 kursach 900 oficerów i podoficerów.

Pierwszy Ośrodek Szkolenia Sił Lądowych w Hamburgu stanowi centrum szkolenia wojsk zmechanizowanych i realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców drużyn, plutonów, kompanii i batalionów wojsk zmechanizowanych;

- przeszkalanie dowódców pododdziałów piechoty górskiej oraz wojsk powietrznodesantowych w zakresie wykorzystania przeciwpancernych pocisków kierowanych na polu walki;

- szkolenie wykładowców i instruktorów taktyki i szkolenia strzeleckiego;

- szkolenie oficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;

- wymiana poglądów i doświadczeń w zakresie szkolenia taktycznego i strzeleckiego z ośrodkami szkoleniowymi sił zbrojnych państw NATO.

Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych /A, B i C/. Każda z grup składa się z trzech inspekcji.

Grupa A organizuje w inspekcjach następujące kursy szkoleniowe:

- inspekcja I - dla dowódców pododdziałów wojsk zmechanizowanych, powietrznodesantowych i piechoty górskiej;

- inspekcja II - dla oficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;

- inspekcja III - dla podoficerów na stopień sierżanta.

Grupa B organizuje w inspekcjach /IV - VI/ szkolenie oficerów i podoficerów na wykładowców i instruktorów taktyki i szkolenia strzeleckiego:

Grupa C przeprowadza w inspekcjach /VII - IX/ szkolenie wyselekcjonowanych oficerów i podoficerów sił powietrznych i morskich w zakresie taktyki i szkolenia strzeleckiego.

W celu zabezpieczenia procesu szkolenia ośrodek dysponuje szkolnym batalionem zmechanizowanym. Kadra ośrodka liczy 250 oficerów, podoficerów i szeregowców oraz 150 pracowników cywilnych. Ośrodek ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1200 osób oraz przeszkolenia w ciągu roku na 162 kursach 4500 oficerów i podoficerów.

Drugi Ośrodek Szkolenia Sił Lądowych w Munster stanowi centrum szkolenia wojsk pancernych i zmechanizowanych realizujące następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców pododdziałów czołgów i zmechanizowanych;

- szkolenie wykładowców i instruktorów taktyki i szkolenia strzeleckiego w zakresie możliwości wykorzystania na polu walki: czołgów Leopard 1 i 2, BWP "Marder", transporterów opancerzonych M-113, samobieżnych wyrzutni ppk HOT i TOW /"Jaguar" 1 i 2/;

- szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;

- organizacja zajęć instruktażowych /pokazów/ dla kierowniczej kadry Bundeswehry;
- udział w opracowywaniu regulaminów walki /pluton-batalion/;
- sprawdzanie nowej techniki bojowej przed wprowadzeniem do uzbrojenia jednostek liniowych;
- wymiana poglądów i doświadczeń w zakresie szkolenia taktycznego i ogniowego z ośrodkami szkolenia sił zbrojnych państw NATO.

Program nauczania jest realizowany w czterech grupach szkoleniowych /A, B, C i D/.

Grupa A organizuje w czterech inspekcjach następujące kursy:

- inspekcja I - dla kandydatów na oficerów /kurs oficerski/;
- inspekcja II i III - dla dowódców kompanii i batalionów;
- inspekcja IV - dla wykładowców i instruktorów szkolenia taktycznego i strzeleckiego.

Grupa B składa się z czterech inspekcji /V - VIII/, w których organizowane są kursy: dowódców czołgów, bojowych wozów piechoty i samobieżnych wyrzutni ppk.

Grupa C składa się z czterech inspekcji, w których organizowane są następujące kursy dla podoficerów:

- inspekcja IX - dla instruktorów szkolenia strzeleckiego;
- inspekcja X i XI - dla instruktorów nauki jazdy pojazdami gąsienicowymi;
- inspekcja XII - kurs łączności /podoficerów drużyn łączności kompanii dowodzenia i zaopatrzenia batalionów zmechanizowanych i czołgów/.

Grupa D w składzie trzech inspekcji /XIII - XV/ organizuje kursy doształcające stopnia "B" dla podoficerów.

W celu zabezpieczenia procesu szkolenia ośrodek dysponuje 9BPanc z 3DPanc, która zabezpiecza jego potrzeby szkoleniowe w czasie pokoju. Kadra ośrodka liczy 350 oficerów, podoficerów i szeregowców oraz 250 pracowników cywilnych. Ośrodek ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1500 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 215 kursach 8 tys. oficerów i podoficerów.

Ośrodek Szkolenia Wojsk Powietrznodesantowych w Altenstaadt stanowi centrum szkolenia żołnierzy i pracowników cywilnych Bundeswehry oraz oficerów i podoficerów sił zbrojnych państw NATO i innych państw kapitalistycznych. Jego główne zadania są następujące:

- szkolenie dowódców pododdziałów wojsk powietrznodesantowych;

- szkolenie instruktorów skoków spadochronowych;
- szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy oraz wybranych pracowników cywilnych Bundeswehry;
- obserwowanie w warunkach poligonowych nowej techniki bojowej pododdziałów powietrznodesantowych oraz możliwości wykorzystania środków transportu powietrznego;
- wymiana poglądów i doświadczeń w zakresie szkolenia dowódców pododdziałów z ośrodkami szkolenia innych państw NATO.

Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych /A i B/.

Grupa A składa się z pięciu inspekcji, w których odbywa się szkolenie w zakresie organizacji i prowadzenia działań powietrznodesantowych. Inspekcje te organizują następujące kursy:

- inspekcja I - dla dowódców pododdziałów i oddziałów brygad powietrznodesantowych, oficerów sztabu 9DPD oraz oficerów i podoficerów rezerwy;

- inspekcja II - dla instruktorów skoków spadochronowych;

- inspekcja III i IV - kursy spadochronowe dla żołnierzy 9DPD;

- inspekcja V - kursy spadochronowe oraz w zakresie umiejętności przetrwania w trudnych warunkach terenowych i atmosferycznych dla żołnierzy korpusnych kompanii dalekiego rozpoznania sił lądowych, pilotów sił powietrznych, żołnierzy kompanii pływonurków bojowych sił morskich, pododdziału specjalnej antyterrorystycznej 9 grupy policji granicznej; wyselekcjonowanych pracowników cywilnych Bundeswehry oraz oficerów i podoficerów sił zbrojnych NATO i innych państw kapitalistycznych.

Grupa B składa się z trzech inspekcji szkolących w zakresie sposobów wykorzystania i organizacji transportu powietrznego przez pododdziały powietrznodesantowe, w tym: załadunku, przerzutu, technik desantowania i zrzutu, tak z samolotów jak i ze śmigłowców ludzi i sprzętu.

W celu zapewnienia procesu szkolenia ośrodek dysponuje szkolną kompanią powietrznodesantową. Kadra ośrodka liczy 340 oficerów i podoficerów oraz 160 pracowników cywilnych. Ośrodek ma możliwość jednoczesnego szkolenia 950 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 224 kursach 5600 osób.

Ośrodek Szkolenia Piechoty Górskiej w Wittenwald stanowi centrum szkolenia żołnierzy Bundeswehry, sił zbrojnych państw NATO i innych

państw kapitalistycznych w zakresie prowadzenia działań bojowych w górach i w warunkach zimowych. Do głównych jego zadań należy:

- szkolenie oficerów i podoficerów piechoty górskiej RFN i innych państw;

- prowadzenie badań poligonowych nad wpływem warunków zimowych na prowadzenie działań bojowych.

Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych /A i B/.

Grupa A składa się z czterech inspekcji, które organizują następujące kursy:

- inspekcja I i II - dla dowódców plutonów, kompanii i batalionów 23BPG, oficerów i podoficerów rezerwy oraz wykładowców i instruktorów ośrodka;

- inspekcja III i IV - dla oficerów i podoficerów wszystkich rodzajów wojsk i służb 8DPG, wybranych grup słuchaczy innych szkół i ośrodków szkolenia oraz wyselekcjonowanych oficerów, podoficerów i szeregowców pododdziałów sił lądowych, powietrznych i morskich Bundeswehry.

Grupa B składa się z dwóch inspekcji /V i VI/, w których są organizowane 2-tygodniowe kursy dla oficerów i podoficerów sił zbrojnych państw NATO oraz innych państw kapitalistycznych. Biorą w nich udział m.in. żołnierze sił specjalnego przeznaczenia USA, pododdziałów piechoty morskiej oraz pododdziałów sił zbrojnych Włoch, Francji, Austrii i Szwajcarii.

Kadra ośrodka liczy 53 żołnierzy /16 oficerów, 29 podoficerów i 8 szeregowców/ oraz 38 pracowników cywilnych. Ośrodek ma możliwość jednoczesnego szkolenia 150 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 44 kursach około 1200 żołnierzy.

Szkoła Dalekiego Rozpoznania w Weingarten stanowi centralny ośrodek szkolenia oficerów, podoficerów i szeregowców korpusnych kompanii dalekiego rozpoznania sił lądowych Bundeswehry oraz pododdziałów specjalnych sił zbrojnych NATO. Do głównych zadań tej szkoły należy:

- szkolenie dowódców pododdziałów kompanii dalekiego rozpoznania;
- wymiana doświadczeń w dziedzinie szkolenia specjalistycznego z ośrodkami szkolenia sił zbrojnych państw NATO.

Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych /A i B/ po dwie inspekcje każda.

Grupa A organizuje szkolenie dla dowódców drużyn, plutonów i korpusnych kompanii dalekiego rozpoznania Bundeswehry oraz oficerów i

podoficerów pododdziałów specjalnych sił zbrojnych NATO w zakresie zasad działania grup dalekiego rozpoznania i szkolenia specjalistycznego pojedynczego żołnierza.

Grupa B organizuje szkolenie o takiej samej tematyce jak grupa A. Obejmuje ono wyselekcjonowaną kadrę pododdziałów rozpoznawczych brygad i dywizji sił lądowych Bundeswehry oraz oficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy.

Kadra szkoły liczy 150 oficerów, podoficerów i szeregowców oraz 100 pracowników cywilnych. Ma ona możliwość jednoczesnego szkolenia 600 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 59 kursach około 2000 żołnierzy.

Szkoła Artylerii w Ider-Oberstein realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców pododdziałów oraz oficerów i podoficerów artylerii sztabów oddziałów i związków taktycznych sił lądowych;
  - szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;
  - przeszkalanie instruktażowe oficerów wszystkich rodzajów wojsk w zakresie ogólnych zasad dowodzenia i kierowania ogniem artylerii w różnych rodzajach działań bojowych;
  - sprawdzenie w warunkach poligonowych nowej techniki bojowej przed jej wprowadzeniem do jednostek liniowych;
  - współdziałanie z Federalnym Urzędem Techniki Wojskowej i Zaopatrzenia w zakresie prognoz rozwoju uzbrojenia pododdziałów artylerii.
- Program nauczania jest realizowany w czterech grupach szkoleniowych /A, B, C i D/, po cztery inspekcje każda.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 5 pułkiem artylerii mieszanej /5DPanc/. Kadra szkoły liczy około 350 żołnierzy i 150 pracowników cywilnych. Szkoła ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1200 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 323 kursach 7400 żołnierzy.

Szkoła Lotnictwa Sił Lądowych w Achum stanowi centrum szkolenia lotnictwa sił lądowych Bundeswehry. Do głównych zadań tej szkoły należą:

- szkolenie pilotów lotnictwa sił lądowych oraz oficerów i podoficerów obsługi naziemnej;
- wypracowywanie i doskonalenie metod działania lotnictwa sił lądowych w różnych rodzajach działań bojowych;

- prowadzenie wymiany doświadczeń w dziedzinie możliwości wykorzystania śmigłowców do niszczenia środków opancerzonych przeciwnika z ośrodkami szkolenia sił zbrojnych państw NATO.

Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych /A i B/ po cztery inspekcje w grupie.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 900 eskadrą lotniczą. Kadra szkoły liczy 250 żołnierzy i 250 pracowników cywilnych. Szkoła ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1400 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 172 kursach około 3200 żołnierzy.

Szkoła Wojsk Inżynieryjnych i Szkoła Zawodowa Budowlana w Monachium realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców pododdziałów oraz oficerów wojsk inżynieryjno-saperskich sztabów oddziałów i związków taktycznych Bundeswehry;

- szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;

- szkolenie oficerów i podoficerów państw NATO w zakresie organizacji zabezpieczenia inżynieryjnego wszystkich rodzajów działań bojowych;

- sprawdzanie w warunkach poligonowych nowego sprzętu wojsk inżynieryjno-saperskich przed wprowadzeniem go do wyposażenia jednostek liniowych;

- współdziałanie z Federalnym Urzędem Techniki Wojskowej i Zaopatrzenia w zakresie prognoz rozwoju sprzętu wojsk inżynieryjno-saperskich.

Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych /A, B i C/ oraz w Szkole Zawodowej Budowlanej. W grupach szkoleniowych występuje 10 inspekcji.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje szkolnym batalionem saperów wojsk OT oraz 290 kompanią saperów z 29BPanc. Kadra szkoły liczy 350 żołnierzy i 250 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1400 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 253 kursach 5900 żołnierzy.

Szkoła Samoobrony i Obrony ABC w Sonthofen realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców pododdziałów, oficerów, podoficerów wojsk obrony ABC sztabów oddziałów i związków taktycznych oraz pracowników cywilnych Bundeswehry i obrony cywilnej;

- szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy oraz kandydatów na oficerów rezerwy sił zbrojnych RFN;

- szkolenie oficerów i podoficerów sił zbrojnych państw NATO;
- sprawdzanie w warunkach poligonowych nowych środków bojowych oraz środków ochrony przed skażeniami;
- wymianę poglądów i doświadczeń w zakresie organizacji obrony ABC z ośrodkami szkolenia sił zbrojnych państw NATO i innych państw kapitalistycznych.

Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych i w ośmiu inspekcjach. Szkole podlega sześć okręgowych ośrodków szkoleniowych samoobrony i obrony ABC wojsk OT.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 210 batalionem obrony ABC z 2KA. Kadra szkoły wraz z ośrodkami szkolenia okręgów wojskowych, liczy 500 żołnierzy i 330 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 2000 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 457 kursach około 10 500 żołnierzy i pracowników cywilnych.

Szkoła Łączności i Szkoła Zawodowa Elektroniki w Feldafing realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie dowódców pododdziałów oraz oficerów i podoficerów łączności i WRE sztabów oddziałów i związków taktycznych sił lądowych;
- szkolenie oficerów, podoficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy;
- sprawdzanie w warunkach poligonowych nowego sprzętu łączności i WRE przed wprowadzeniem go do wyposażenia jednostek liniowych;
- współdziałanie z Federalnym Urzędem Techniki Wojskowej i Zaopatrzenia w zakresie prognoz rozwoju sprzętu łączności, WRE i rozpoznania radioelektronicznego.

Program nauczania jest realizowany w czterech grupach szkoleniowych i szesnastu inspekcjach. Szkoła Zawodowa Elektroniki uczy podoficerów przedmiotów z elektroniki oraz programowania i przetwarzania danych.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 9 batalionem łączności z 9DPD oraz 8 kompanią WRE z 8DPG. Kadra szkoły liczy 420 żołnierzy oraz 230 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1800 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 292 kursach 6000 żołnierzy.

Szkoła Obrony Przeciwlotniczej w Randsburgu realizuje program nauczania w dwóch grupach szkoleniowych.

Grupa A, składająca się z czterech inspekcji, prowadzi szkolenie w zakresie teorii strzelań, budowy i obsługi uzbrojenia pododdziałów

obrony plot oraz zasad wykorzystania pododdziałów i oddziałów w różnych rodzajach działań bojowych.

Grupa B składa się z dwóch inspekcji, w których prowadzone są strzelania szkolne i bojowe ze wszystkich rodzajów uzbrojenia pododdziałów obrony przeciwlotniczej sił lądowych.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 610 dywizjonem rakiet plot oraz dwiema bateriami oplot /20 mm dział.i "Geparé"/.

Kadra szkoły liczy 350 żołnierzy oraz 220 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1200 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 136 kursach 3400 żołnierzy.

Pierwsza Szkoła Techniczna Sił Lądowych i Szkoła Zawodowa Techniczna w Aachem stanowi centrum szkolenia służb remontowych sił lądowych.

Program nauczania jest realizowany w pięciu grupach szkoleniowych liczących dziewiętnaście inspekcji. Szkoła Zawodowa Techniczna uczy podoficerów służby remontowej budowy i eksploatacji pojazdów mechanicznych, mechaniki precyzyjnej i elektroniki oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Kadra szkoły liczy 450 oficerów i podoficerów oraz 250 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 2500 i przeszkolenia w ciągu roku na 575 kursach około 10 tys. żołnierzy.

Druga Szkoła Techniczna Sił Lądowych w Bremen pełni rolę centrum szkolenia służb zaopatrzenia Bundeswehry. Program nauczania jest realizowany w pięciu grupach szkoleniowych liczących szesnaście inspekcji.

Kadra szkoły liczy 430 żołnierzy oraz 320 pracowników cywilnych. Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 2000 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 343 kursach około 10 000 żołnierzy.

Szkoła Żandarmerii i Służb Zabezpieczenia Sztabów w Sonthofen szkoli dowódców pododdziałów żandarmerii polowej, oficerów i podoficerów zabezpieczenia sztabów, podoficerów rezerwy i kandydatów na oficerów rezerwy.

Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych liczących dziewięć inspekcji.

W celu zabezpieczenia procesu nauczania szkoła dysponuje 761 batalionem żandarmerii polowej oraz dwoma kompaniami szkolnymi.

Kadra szkoły liczy 190 żołnierzy i 130 pracowników cywilnych.

Ma możliwość jednoczesnego szkolenia 1200 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 146 kursach 4000 oficerów i podoficerów.

Ośrodek Doskonalenia Kadry w Kolonii stanowi centrum przygotowujące oficerów, podoficerów i szeregowców Bundeswehry do pełnienia służby w dowództwach, sztabach i pododdziałach dowodzenia i zaopatrzenia połączonych sił zbrojnych NATO. Program jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych po dwie inspekcje każda.

Grupa A przeszkala oficerów starszych Bundeswehry kierowanych do dalszej służby w dowództwach i sztabach sił zbrojnych NATO.

Grupa B szkoli oficerów młodszych, podoficerów i szeregowców pododdziałów łączności oraz remontowych sprzętu łączności obsługujących pracę sztabów sił zbrojnych NATO. W tej grupie przeszkalani są też oficerowie-tłumacze języka angielskiego.

Kadra ośrodka liczy 150 żołnierzy i 100 pracowników cywilnych. Ośrodek ma możliwość jednoczesnego szkolenia 650 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 100 kursach około 2000 żołnierzy.

Szkoła Zawodowa Pedagogiczna w Darmstadt stanowi centrum szkolenia podoficerów i kandydatów na podoficerów Bundeswehry w zakresie podstaw szkolenia politycznego oraz teorii organizacji i zarządzania. Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych liczących pięć inspekcji.

Grupa A prowadzi kursy z wybranych problemów szkolenia politycznego, pedagogiki i socjologii.

Grupa B organizuje kursy z zakresu elektronicznego przetwarzania danych oraz teorii organizacji i zarządzania.

Kadra szkoły liczy 80 oficerów i podoficerów oraz 20 pracowników cywilnych. Szkoła ma możliwość jednoczesnego szkolenia 400 oraz przeszkolenia w ciągu roku na 34 kursach 900 podoficerów.

6.2.2. Szkoły i Ośrodki Szkolenia Sił Powietrznych

Siły powietrzne dysponują 14 szkołami i ośrodkami szkolenia, są to:

1. Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Fürstenfeldbruck
2. Pierwsza Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Kaufbeuren
3. Druga Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Lechfeld
4. Trzecia Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Fassberg
5. Szkoła Ogólnowojskowa Sił Powietrznych w Izerlohn
6. Szkoła Logistyczna Sił Powietrznych w Erding

7. Szkoła Medyczno-Sanitarna Sił Powietrznych w Klingholz
8. Szkoła Geofizyki Bundeswehry w Fürstenfeldbruck
9. Szkoła Rakiетowa Sił Powietrznych /znajduje się w USA/
10. Pięć Ośrodków Szkolenia Lotniczego przy skrzydłach:
  - 36 slmb w Hopsten
  - 38 slmb w Upjever
  - 49 slmb w Fürstenfeldbruck
  - 62 sltr w Wunstorf
  - 64 sltr w Ahlhorn.

Ponadto szkolenie podstawowe /unitarne/ poborowych odbywa się w pięciu pułkach szkolnych, w dwóch kompaniach Drugiej Szkoły Technicznej Sił Powietrznych oraz w czterech plutonach służby obserwacyjno-meldunkowej wykrywania celów na małych wysokościach. W ciągu roku przeszkala się około 38 000 poborowych, w tym około 6300 kandydatów na podoficerów i 600 kandydatów na oficerów zawodowych i służby okresowej.

Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Fürstenfeldbruck podlega dowództwu szkolenia Urzędu Sił Powietrznych. Jej głównym zadaniem jest szkolenie ogólnowojskowe oficerów dla potrzeb sił powietrznych. Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych po sześć inspekcji w każdej grupie.

Szkoła kształci rocznie ponad 3000 żołnierzy, a jednorazowo ponad 1100.

Pierwsza Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Kaufbeuren podlega grupie zabezpieczenia działań sił powietrznych "Południe". Jej głównym zadaniem jest szkolenie specjalistów /żołnierzy i pracowników cywilnych/ sił powietrznych i morskich w zakresie obsługi technicznej samolotów. Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych liczących szesnaście inspekcji.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Elektrotechniczna, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych uzyskują wykształcenie zawodowe, uprawniające do podjęcia wyższych studiów zawodowych. Uzyskują oni tytuł technika elektryka.

W Pierwszej Technicznej Szkole Sił Powietrznych realizuje się około 200 kursów na których rocznie przeszkala się średnio około 4200 żołnierzy i pracowników cywilnych.

Druga Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Lechfeld podlega dowództwu służb dowodzenia. Jej głównym zadaniem jest szkolenie specjalistów /oficerów, podoficerów i szeregowców/ w zakresie łączno-

ści, prowadzenia walki radioelektronicznej, kontroli ruchu lotniczego oraz elektronicznego przetwarzania danych.

Program nauczania jest realizowany w pięciu grupach szkoleniowych po dwie inspekcje każda.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Informatyki, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych uzyskują dyplom technika informatyki, uprawniający do podjęcia wyższych studiów zawodowych.

Kadra szkoły liczy 1500 żołnierzy i pracowników cywilnych. Realizowanych jest około 114 różnego rodzaju kursów mogących szkolić jednorazowo około 1000 słuchaczy.

Trzecia Szkoła Techniczna Sił Powietrznych w Fassberg podlega grupie zabezpieczenia działań sił powietrznych "Północ". Jej głównym zadaniem jest szkolenie specjalistów wszystkich rodzajów sił zbrojnych RFN w dziedzinie obsługi technicznej samolotów i śmigłowców, urządzeń technicznych obsługi naziemnej samolotów oraz w zakresie obsługi technicznej i organizacji eksploatacji pojazdów samochodowych dla potrzeb sił powietrznych. Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych, w każdej cztery inspekcje.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Budowy Maszyn, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych odbywają dwuletnie szkolenie zawodowe, zakończone uzyskaniem tytułu technika mechanika lotnictwa uprawniającego do podjęcia wyższych studiów zawodowych.

Kadra liczy 180 osób. W szkole realizuje się około 144 różnego rodzaju kursów, na których może kształcić się jednorazowo około 900 słuchaczy.

Szkoła Ogólnowojskowa Sił Powietrznych w Izerlohn podlega dowództwu szkolenia Urzędu Sił Powietrznych. Jej głównym zadaniem jest szkolenie ogólnowojskowe podoficerów oraz szkolenie specjalistyczne oficerów i podoficerów pełniących służbę wojskową w oddziałach zabezpieczających pracę sztabów. Program nauczania realizowany w dwóch grupach szkoleniowych liczących siedem inspekcji.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Ekonomiczna, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych uzyskują dyplom technika ekonomisty, uprawniający do podjęcia wyższych studiów zawodowych.

W Ogólnowojskowej Szkole rocznie przeszkala się ponad 4500 żołnierzy, a jednorazowo szkoli się ponad 1000 osób.

Szkoła Logistyczna Sił Powietrznych w Erding podlega grupie zabezpieczenia działań sił powietrznych. Do jej głównych zadań należy szkolenie oficerów, podoficerów, szeregowców i pracowników cywilnych wszystkich rodzajów sił zbrojnych RFN w zakresie logistyki związanej ze sprzętem lotniczym. Program nauczania jest realizowany w jednej grupie szkoleniowej liczącej pięć inspekcji.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Ekonomiczna, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych uzyskują dyplom technika ekonomisty, uprawniający do podjęcia wyższych studiów zawodowych.

Szkoła Logistyczna może kształcić jednorazowo około 500 słuchaczy i przeszkalać rocznie średnio około 2500 osób.

Szkoła Medyczo-Sanitarna Sił Powietrznych w Klingholz podlega naczelnemu lekarzowi sił powietrznych i głównie szkoli żołnierzy służby zasadniczej na potrzeby jednostek medyczo-sanitarnych sił powietrznych. Program nauczania jest realizowany w jednej grupie szkoleniowej, liczącej cztery inspekcje.

Szkoła może kształcić jednorazowo około 480 a corocznie przeszkala około 3000 żołnierzy.

Szkoła Geofizyki Bundeswehry w Fürstenfeldbruck podlega Urzędowi Służby Geofizycznej Bundeswehry, który organizacyjnie jest podporządkowany Urzędowi Sił Powietrznych. Szkoła przygotowuje specjalistów geofizyki dla potrzeb wszystkich rodzajów sił zbrojnych RFN. Specjaliści tej służby są prawie wyłącznie pracownikami cywilnymi. Jedynie na wypadek wojny do służby tej powoływani są oficerowie i podoficerowie rezerwy. Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych, liczących osiem inspekcji.

Szkoła może kształcić jednorazowo 100 specjalistów geofizyki wojskowej.

Ośrodki Szkolenia Lotniczego przy Skrzydłach prowadzą szkolenie lotnicze załóg i pilotów-instruktorów samolotów odrzutowych, transportowych i śmigłowców będących w wyposażeniu sił powietrznych. Poszczególne ośrodki prowadzą następujące szkolenie:

- przy 36 slmb w Hopsten - załóg samolotów F-4F, RF-4E w zakresie przystosowania do warunków SE TDW oraz pilotów i instruktorów;
- przy 38 slmb w Upjever - załóg samolotów TORNADO oraz pilotów i instruktorów;
- przy 49 slmb w Fürstenfeldbruck - załóg samolotów ALPHA JET i TORNADO oraz kandydatów na pilotów i nawigatorów operatorów;

- przy 62 sltr w Wünstorf - pilotów i nawigatorów oraz pilotów-instruktorów samolotów transportowych C-160;
- przy 64 sltr w Ahlhorn - pilotów i pilotów-instruktorów śmigłowców transportowych.

6.2.3. Szkoły i ośrodki szkolenia sił morskich

Siły morskie dysponują 13 szkołami i ośrodkami szkolenia, są to:

1. Szkoła Oficerska Sił Morskich w Flensburg
2. Szkoła Techniczna Sił Morskich w Kiel
3. Szkoła Nawigacji Sił Morskich w Bremerhaven
4. Szkoła Uzbrojenia Sił Morskich w Eckenförde
5. Szkoła Łączności Sił Morskich w Flensburg
6. Szkoła Służb Brzegowych Sił Morskich w Grossenbrode
7. Szkoła Służb Zaopatrzenia Sił Morskich w List
8. Szkoła Podoficerska Sił Morskich w Plön
9. Ośrodek Szkolenia Lotniczego Sił Morskich w Westerland
10. Ośrodek Szkolenia Załóg Okrętów Podwodnych Sił Morskich w Neustadt
11. Ośrodek Szkolenia Marynarzy Służby Zasadniczej Sił Morskich w Borkum
12. Ośrodek Szkolenia Taktycznego Sił Morskich w Wilhelmshaven
13. Ośrodek Szkolenia Służb Dowodzenia Sił Morskich w Wilhelmshaven.

Szkoły te w większości podlegają Urzędowi Sił Morskich, tylko ośrodki: szkolenia lotniczego /9/, szkolenia załóg okrętów podwodnych /10/ i szkolenia taktycznego /12/ podlegają dowództwu floty.

W siłach morskich w ciągu roku przeszła się między innymi od 12 do 14 tysięcy poborowych, w tym ponad 4 tysiące kandydatów na oficerów i podoficerów zawodowych oraz służby okresowej.

Szkoła Oficerska Sił Morskich w Flensburg realizuje program nauczania w jednej grupie szkoleniowej liczącej cztery inspekcje organizujące następujące kursy:

- oficerskie dla kandydatów na oficerów zawodowych, służby okresowej i oficerów specjalistów wojskowych;
- kwalifikacyjne dla kandydatów na oficerów specjalistów wojskowych;
- doształcające stopnia B dla oficerów liniowych;
- instruktazowe dla kierowniczej kadry przemysłu stocznioowego i floty handlowej;

- oficerski dla kandydatów na oficerów rezerwy.

Ponadto szkoła organizuje praktyki pokładowe dla kandydatów na oficerów. W tym celu dysponuje dwoma okrętami szkolnymi: żaglowym "Gorch Fock" i kieżowikiem "Deutschland".

W szkole realizuje się 16 rodzajów kursów, mogących przeszkolić jednocześnie 650 a rocznie około 1400 osób.

Szkoła Techniczna Sił Morskich w Kiel szkoli głównie okrętowy personel techniczny /oficerów, podoficerów i marynarzy/, specjalistów w zakresie zabezpieczenia okrętowego oraz w zakresie szkolenia podstawowego /unitarnego/ i specjalistycznego marynarzy służby zasadniczej a także kandydatów na podoficerów zawodowych i służby okresowej. Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych.

Przy szkole istnieje Zawodowa Szkoła Eksploatacji Techniki Okrętowej, w której kandydaci na oficerów specjalistów wojskowych uzyskują wykształcenie zawodowe, uprawniające do podjęcia wyższych studiów zawodowych. Otrzymują oni tytuł technika eksploatacji techniki okrętowej.

W szkole technicznej przeszkala się rocznie około 12 000 żołnierzy, w tym 2300 poborowych. Jednocześnie może być szkolonych około 1200 osób.

Szkoła Nawigacji Sił Morskich w Bremerhaven przygotowuje oficerów, podoficerów i marynarzy dla potrzeb służb dowodzenia sił morskich. Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych, po trzy inspekcje w każdej grupie.

Przy szkole nawigacji istnieje Zawodowa Szkoła Elektrotechniczna umożliwiająca kandydatom na oficerów specjalistów wojskowych uzyskanie dyplomu technika elektronika.

Kadra Szkoły Nawigacji liczy około 400 żołnierzy i pracowników cywilnych. Rocznie przeszkala się średnio 2500 żołnierzy.

Szkoła Uzbrojenia Sił Morskich w Eckenförde przygotowuje specjalistów /oficerów, podoficerów i marynarzy/ w zakresie obsługi nawodnych i podwodnych systemów uzbrojenia okrętów. Program nauczania jest realizowany w dwóch grupach szkoleniowych po pięć inspekcji każda.

Kadra szkoły liczy około 900 żołnierzy i około 300 pracowników cywilnych. W szkole realizuje się około 150 rodzajów kursów.

Szkoła Łączności Sił Morskich w Flensburg przygotowuje specjalistów z zakresu łączności i rozpoznania radioelektronicznego.

Program nauczania jest realizowany w trzech grupach szkoleniowych. W szkole kształci się rocznie ponad 2000 żołnierzy.

Szkoła Służb Brzegowych Sił Morskich w Grossenbrode realizuje następujące główne zadania:

- szkolenie oficerów, podoficerów i marynarzy w zakresie eksploatacji i obsługi technicznej pojazdów mechanicznych oraz obrony i ochrony obiektów sił morskich;

- szkolenie dowódców i motorzystów kutrów desantowych.

Kadra liczy 400 żołnierzy i pracowników cywilnych. Szkoła ma możliwość przeszkalania w ciągu roku na 36 kursach około 3900 oficerów, podoficerów i marynarzy oraz ponad 2000 oficerów i podoficerów rezerwy.

Szkoła Służb Zaopatrzenia Sił Morskich w Liest szkoli specjalistów dla potrzeb służb logistycznych i jednostek medyczno-sanitarnych sił morskich.

Szkoła Podoficerska Sił Morskich w Plön przygotowuje pod względem ogólnowojskowym kandydatów na podoficerów młodszych i starszych.

Kadra liczy około 250 żołnierzy i pracowników cywilnych. Jednocześnie może być szkolonych około 1100 a w ciągu roku około 4000 kandydatów na podoficerów młodszych i około 800 kandydatów na podoficerów starszych.

Ośrodek Szkolenia Lotniczego Sił Morskich w Westerland szkoli specjalistów w zakresie obsługi technicznej sprzętu lotnictwa morskiego oraz personelu latającego wszystkich rodzajów sił zbrojnych w zakresie awarii lotniczych na morzu.

Ośrodek Szkolenia Załóg Okrętów Podwodnych Sił Morskich w Neustadt szkoli oficerów i podoficerów, którzy ukończyli szkolenie ogólnowojskowe i zostali zakwalifikowani do pełnienia służby na okrętach podwodnych w zakresie:

- obsługi urządzeń technicznych i instalacji okrętów podwodnych;
- obsługi urządzeń systemu dowodzenia i kierowania ogniem;
- postępowania awaryjnego na okrętach podwodnych;
- techniki zanurzenia okrętów podwodnych.

Ośrodek Szkolenia Marynarzy Służby Zasadniczej Sił Morskich w Borkum prowadzi szkolenie podstawowe /unitarne/ specjalności pokładowych i specjalistyczne dla kandydatów na podoficerów.

Ośrodek Szkolenia Taktycznego Sił Morskich w Wilhelmshaven realizuje następujące, główne zadania:

- taktyczne i operacyjne szkolenie oficerów w zakresie użycia

sił morskich i ich wszechstronnego zabezpieczenia w działaniach oraz zasad użycia systemów uzbrojenia;

- rozwój i badania nowych metod i sposobów użycia uzbrojenia;
- uaktualnianie i opracowywanie instrukcji taktycznych;
- reprezentowanie sił morskich RFN na forum NATO w kwestiach dotyczących aspektów bojowego użycia sił morskich.

Ośrodek przeszkala rocznie około 1000 oficerów sił morskich, w tym również innych państw NATO.

Ośrodek Szkolenia Służb Dowodzenia Sił Morskich w Wilhelmshaven szkoli specjalistów w zakresie obsługi urządzeń wchodzących w skład systemów dowodzenia sił morskich a także specjalistów w zakresie programowania, obsługi i napraw urządzeń komputerowych.

6.3. Poligony sił zbrojnych na terytorium RFN

Baza poligonowa Bundeswehry w RFN składa się z 63 poligonów, z czego 45 jest wykorzystywanych przez siły lądowe, 9 - przez siły powietrzne, 1 - przez siły morskie, 4 - przez różne rodzaje sił zbrojnych i 4 są doświadczalne. Powierzchnia poligonów Bundeswehry /bez morskich/ wynosi 3448 km², z czego na poligony sił lądowych przypada 2824 km².

Poligony sił lądowych dzielą się na: ogólnowojskowe, artylerii polowej oraz przeciwlotniczej. Poligony ogólnowojskowe są wykorzystywane do prowadzenia ćwiczeń z wojskami, w tym także połączonych ze strzelaniem amunicją bojową i strzelań bojowych. Poligony artylerii polowej i przeciwlotniczej są przeznaczone do prowadzenia strzelań bojowych i kierowania ogniem.

Poligony sił powietrznych służą do szkolenia wojsk w zakresie niszczenia celów naziemnych oraz do szkolenia pododdziałów wojsk powietrznodesantowych.

Poligon sił morskich jest przeznaczony do realizacji programu szkolenia taktycznego sił morskich.

Poligony doświadczalne są wykorzystywane przez przemysł zbrojeniowy do prowadzenia prób i doświadczeń z uzbrojeniem i sprzętem.

Niektóre poligony na terytorium RFN są w wyłącznej dyspozycji sił zbrojnych RFN, część jest użytkowana wspólnie z innymi kontyngentami sił zbrojnych NATO, a są i takie, które oddano do wyłącznej dyspozycji kontyngentów sił zbrojnych stacjonujących w RFN - dostępne jedynie dla Bundeswehry podczas wspólnych ćwiczeń.

Poligonowa baza szkoleniowa w RFN

Poligony	Liczba poligonów według powierzchni				Razem poligonów
	do 20 km ²	20-100 km ²	ponad 100 km ²	powierzchnia nie ustalona	
Sił lądowych	19	16	9	1	45
Sił powietrznych	3	3	3	-	9
Sił morskich	-	1	-	-	1
Różnych rodzajów sił zbrojnych	2	1	1	-	4
Doświadczalne	1	2	1	-	4
Razem	25	23	14	1	63

6.4. Szkoły, ośrodki szkolenia i poligony Bundeswehry za granicą

Siły zbrojne RFN wykorzystują szkoły, ośrodki szkolenia i poligony w 9 państwach i w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, we Włoszech, w Belgii, Holandii, Grecji, Portugalii i Francji.

W Stanach Zjednoczonych Bundeswehra wykorzystuje szkoły i ośrodki głównie do szkolenia personelu latającego oraz specjalistów w zakresie obsługi rakiet przeciwlotniczych. Największy udział w szkoleniu żołnierzy w USA mają siły powietrzne RFN. Ponadto dla potrzeb sił morskich szkoli się załogi samolotów odrzutowych, a dla sił lądowych - pilotów śmigłowców transportowych. Ogółem rocznie szkoli się w USA około 2500 żołnierzy Bundeswehry.

Dowództwo Szkolenia Sił Powietrznych RFN w USA /Fort Bliss - stan Teksas/ podlega dowództwu floty powietrznej. Jego głównym zadaniem jest organizowanie i kierowanie szkoleniem personelu latającego oraz specjalistów z zakresu obsługi rakiet przeciwlotniczych HAWK, NIKE HERCUELS i PATRIOT.

Stan liczebny dowództwa wynosi około 350 żołnierzy. Podlegają mu:

- Szkoła Raketowa Sił Powietrznych /Fort Bliss/;

- Pierwsza szkolna eskadra lotnicza /baza lotnicza Sheppard - stan Teksas/, gdzie szkoli się pilotów samolotów odrzutowych;
- Druga szkolna eskadra lotnicza /baza lotnicza George - stan Kalifornia/, gdzie szkoli się załogi samolotów F-4F;
- Trzecia szkolna eskadra lotnicza /baza lotnicza Shaw - stan Południowa Karolina/, gdzie szkoli się załogi samolotów rozpoznawczych RF-4E.

Ponadto dowództwo to sprawuje nadzór nad żołnierzami Bundeswehry odbywającymi szkolenie specjalistyczne w szkołach i ośrodkach szkolenia sił zbrojnych USA, między innymi:

- nawigatorów, operatorów /baza lotnicza Mather - stan Kalifornia/;
- pilotów śmigłowców transportowych /Fort Rucker - stan Alabama/;
- personelu obsługi sprzętu radiolokacyjnego /baza lotnicza Keeslar - stan Missisipi/;
- kontrolerów ruchu lotniczego /baza lotnicza Norton - stan Kalifornia/;
- specjalistów medycyny i psychologii lotniczej /baza lotnicza Brooks - stan Teksas/.

Szkoła Rakiетowa Sił Powietrznych program szkolenia realizuje w jednej grupie szkoleniowej, w składzie sześciu inspekcji, w których prowadzi się szkolenie oficerów i podoficerów w zakresie naprowadzania oraz obsługi technicznej i remontów zestawów rakiетowych.

Część szkolenia specjalistycznego personelu obsługi poszczególnych rodzajów rakiет odbywa się w szkołach i ośrodkach szkolenia sił zbrojnych USA, są to:

- Centrum Szkolenia Specjalistów Uzbrojenia, Pocisków Rakiетowych i Amunicji Sił Lądowych Stanów Zjednoczonych w Fort Readstone /stan Alabama/, gdzie szkoli się personel obsługi technicznej zestawów rakiетowych NIKE HERCULES i HAWK;
- Ośrodek Szkolenia Wojsk Artylerii Polowej Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych w Fort Sill /stan Oklahoma/, gdzie odbywa się szkolenie personelu obsługi technicznej pocisków rakiетowych PERSHING;
- Szkoła Wojsk Inżynieryjnych w Fort Belvoir /stan Virginia/, gdzie szkoli się personel obsługi urządzeń naprowadzania i kierowania ogniem pocisków rakiетowych PERSHING.

Kadra Szkoły liczy 320 żołnierzy i pracowników cywilnych. Szkoła organizuje około 60 różnego rodzaju kursów, na których przeszkala rocznie około 1900 żołnierzy.

W Kanadzie Bundeswehra wykorzystuje ośrodek szkolenia lotniczego w Goose Bay oraz poligon sił lądowych "Shilo".

Ośrodek Szkolenia Lotniczego jest wykorzystywany do szkolenia załóg samolotów bojowych "Tornado", "Alpha Jet" i "Phantom" sił powietrznych i morskich w lotach na małych wysokościach /30-50 m/.

Z uwagi na warunki atmosferyczne, poligon ośrodka może być wykorzystywany od kwietnia do października. Cykl szkoleniowy dla pilotów wynosi 2 tygodnie i obejmuje 10-11 lotów. W ciągu roku szkoleniowego Bundeswehra przeszkala w ośrodku sześć skrzydeł sił powietrznych i morskich.

Poligon sił lądowych "Shilo", o powierzchni 400 km², jest przeznaczony do szkolenia batalionów czołgów i rozpoznawczych batalionów pancernych. Poligon jest wykorzystywany od maja do października. Cykl szkoleniowy wynosi 3 tygodnie. Ogółem w ciągu roku przeszkala się tu około 5400 żołnierzy.

Szkolenie na poligonie zabezpiecza sztab łącznikowy sił zbrojnych RFN w składzie 43 żołnierzy /5 oficerów, 23 podoficerów i 15 szeregowców/ oraz kompania zaopatrzenia /178 żołnierzy/. Sztab łącznikowy jest wymieniany co trzy lata, a kompania zaopatrzenia co osiem miesięcy. Na poligonie znajduje się: 60 czołgów "Leopard 1", 25 BWP "Marder", 16 transporterów opancerzonych M-113, 3 ciągniki ewakuacyjne i 130 samochodów.

W Wielkiej Brytanii Bundeswehra korzysta z następujących obiektów:

- Szkoła Wojsk Inżynieryjnych w Rochester gdzie szkolą się oficerowie w zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego działań bojowych;

- Ośrodek Szkolenia Lotniczego w Cottesmore, gdzie w cztero-miesięcznych cyklach przeszkala się rocznie 75 załóg "Tornado" z sił powietrznych i morskich RFN /wspólnie z brytyjczykami i włochami/;

- Poligon Sił Lądowych w Gastlemartin /60 km²/ gdzie od czerwca do grudnia w cyklach dwutygodniowych przeszkala się 8-9 batalionów czołgów, głównie w zakresie strzelań /zabezpiecza: 150 żołnierzy, 44 czołgów i 100 innych pojazdów mechanicznych RFN, ponadto brytyjczycy/;

- Poligon Rakietyowy na wyspie South Uist /archipelag Hebrydy/ jest wykorzystywany w cyklach miesięcznych do strzelań szkolno-bojowych z wyrzutni rakiet typu ziemia-ziemia;

- Poligon Sił Morskich w Portland /1600 km²/ jest wykorzystywany do szkolenia bojowego załóg niszczycieli i fregat raketowych.

Na terytorium Włoch Bundeswehra wykorzystuje:

- Ośrodek Szkolenia Lotniczego w Decimomannu na szkolenia załóg samolotów bojowych sił powietrznych i morskich w zakresie prowadzenia walki powietrznej, użycia uzbrojenia pokładowego i pocisków raketowych klasy powietrze-powietrze oraz w zakresie zwalczania celów naziemnych przy użyciu działek pokładowych, bomb i rakiet klasy powietrze-ziemia;

- Poligon Obrony Przeciwlotniczej w Soltodi Quirra na Sardinii do strzelań szkolno-bojowych z przeciwlotniczych zestawów raketowych "Roland".

W Belgii Bundeswehra wykorzystuje:

- Szkołę Walki Minowej /belgijsko-holenderską/ w Ostendzie do przeszkalanania oficerów sił morskich w zakresie taktycznego stawiania zapór minowych;

- Poligon w Elsenborn /40 km²/ do prowadzenia kompanijnych i batalionowych ćwiczeń taktycznych ze strzelaniem amunicją bojową wojsk pancernych i zmechanizowanych;

- Poligon w Leopöldsburg /44 km²/ do szkolenia strzeleckiego batalionów zmechanizowanych.

W Holandii Bundeswehra wykorzystuje:

- Królewski Instytut Sił Morskich w Den Helder do szkolenia oficerów sił morskich w zakresie zwalczania okrętów podwodnych;

- Ośrodek Szkolenia Sił Powietrznych w Budel /jako 2 pułk szkolny/ do szkolenia podstawowego poborowych, w tym kandydatów na oficerów i podoficerów /rocznie przeszkała około 6000 żołnierzy/;

- Poligon Sił Lądowych w Zwolle /5 km²/ do szkolenia taktycznego i strzeleckiego pododdziałów zmechanizowanych /pluton-kompania/;

- Poligon Sił Powietrznych na wyspie Vlieland do szkolenia załóg samolotów bojowych w zakresie zwalczania celów naziemnych z broni pokładowej.

W Grecji Bundeswehra korzysta z poligonu raketowego NATO w Chania na Krecie do szkolenia ogniowego jednostek obrony przeciwlotniczej sił powietrznych oraz pododdziałów pocisków raketowych "Lance". Rocznie na poligonie odbywają strzelania bojowe: 42 baterie artylerii 20 mm dział plot, 36 baterii rakiet plot "Hawk", 24 baterie rakiet "Nike Hercules" i 8 baterii pocisków raketowych "Lance".

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W USA od 01.07.1973 r. obowiązuje ustawa o zawodowej służbie wojskowej opartej na zaciągu ochotniczym mężczyzn i kobiet od 17 do 35 roku życia. Ochotnicy winni spełniać określone wymagania takie jak: obywatelstwo USA, odpowiednia sprawność fizyczna i umysłowa, odpowiednie kwalifikacje przydatne w wojsku lub średnie wykształcenie.

Rekrutacji ochotników dokonują odpowiednie dowództwa każdego rodzaju sił zbrojnych, dysponujące szeroką siecią placówek rekrutacyjnych. Agitację prowadzi się głównie przy wykorzystaniu reklam w środkach masowego przekazu.

Żołnierzowi ochotniczo wcielonemu do zawodowej służby wojskowej przysługuje: prawo wyboru rodzaju sił zbrojnych, rodzaju wojsk i garnizonu; jednorazowa premia pieniężna; uposażenie podstawowe wraz z dodatkami w miarę podnoszenia kwalifikacji, awansowania i wysługi; płatny urlop w wymiarze 30 dni w roku; bezpłatne wyżywienie, zakwaterowanie i opieka lekarska; możliwość uzupełniania wykształcenia w uczelniach cywilnych; zaopatrzenie emerytalne /pełne zaopatrzenie emerytalne po 20 latach służby/; 12 miesięczne wypowiedzenie służby przed upływem kontraktu.

Ochotnicza zawodowa służba wojskowa może być podejmowana w regularnych siłach zbrojnych lub w rezerwach zorganizowanych.

Ochotnicy do służby zawodowej w regularnych siłach pierwsze kontrakty zawierają na okres:

- szeregowcy i podoficerowie - 3 lat
- oficerowie - 5 lat od

pozytywnego ukończenia szkoły oficerskiej /akademii/. Kolejne kontrakty w regularnych siłach zawierane są po pozytywnym zakończeniu szkolenia doskonalącego /uprawniającego do zajęcia wyższego stanowiska lub specjalności/ na okres:

- szeregowcy i podoficerowie młodszy - 3 lat /łącznie do 8 lat jednak nie dłużej jak do 40 roku życia/;
- podoficerowie starsi i oficerowie - 5 lat.

Żołnierz, który nie podnosi swoich kwalifikacji, może przedłużyć kontrakt na ostatnio zajmowane stanowisko na okres do 2 lat.

W regularnych siłach stosuje się z zasady górną granicę okresu służby:

- szeregowców i podoficerów młodszych - do 8 lat /40 roku życia/;

- podoficerów młodszych-specjalistów i podoficerów starszych - 12-15 lat;
- podoficerów starszych-specjalistów i oficerów - do 20 lat.

Po odbyciu zadeklarowanego okresu służby zawodowej w regularnych siłach żołnierze są przenoszeni do rezerwy.

Rezerwy sił zbrojnych stanowią rezerwy zorganizowane i rezerwy niezorganizowane.

W skład rezerw zorganizowanych wchodzi Wojska Gwardii Narodowej i jednostki rezerw poszczególnych rodzajów sił regularnych.

Stan osobowy rezerw zorganizowanych rekrutuje się z ochotników z cywila w wieku 17 do 35 lat - podobnie jak w regularnych siłach oraz z ochotników posiadających przeszkolenie wojskowe do 60 roku życia^{15/}

Okres służby rezerw zorganizowanych wynosi:

- dla ochotników mężczyzn i kobiet z cywila /bez przeszkolenia wojskowego/ 8 lat w tym 6 miesięcy szkolenia podstawowego w jednostkach regularnych;

- dla ochotników, którzy odbyli służbę wojskową w jednostkach sił regularnych minimum rok z możliwością kolejnego jej przedłużenia.

Kadra instruktorska oraz obsada personalna dowództw i sztabów jednostek Gwardii Narodowej, i jednostek rezerw zorganizowanych sił regularnych składa się z żołnierzy zawodowych co stanowi około 5% stanu osobowego danej jednostki. Pozostałe 95% stanu tych jednostek stanowią rezerwiści.

Stan osobowy Gwardii Narodowej jest zobowiązany do uczestniczenia w cotygodniowym, kilkugodzinnym szkoleniu koszarowym oraz raz w roku w dwutygodniowym szkoleniu poligonowym, podczas którego prowadzone są wspólnie z jednostkami sił regularnych, ćwiczenia taktyczne. Za czas pobytu na szkoleniu rezerwista otrzymuje wynagrodzenie w wysokości zależnej od posiadanego stopnia wojskowego i specjalności.

Głównym zadaniem Gwardii Narodowej jest wzmocnienie regularnych sił lądowych i powietrznych w wypadku konfliktu zbrojnego, zaś drugorzędym - wykonywanie zadań na rzecz danego stanu podczas klęsk żywiołowych lub zamieszek wewnętrznych.

Gwardia Narodowa formalnie podlega władzom stanowym, natomiast

-----
15/ Po 45 roku życia żołnierze służby czynnej i rezerwiści są zobowiązani do przedstawiania w każdym roku zaświadczenia o stanie zdrowia oraz co 4 lata podlegają sprawdzianowi psycho-fizycznemu określającemu przydatność do służby wojskowej.

pod względem operacyjnym, administracyjnym i szkoleniowym - dowództwom sił lądowych i powietrznych.

Jednostki rezerw zorganizowanych sił lądowych, powietrznych i morskich są zorganizowane na etatach sił regularnych i bazie terytorialnej. Stanowią one najważniejszy element /komponent/ uzupełnień sił zbrojnych. Składają się one z dywizji, brygad, pułków, batalionów, kompanii a nawet specjalistycznych sekcji i zespołów. Etatowe uzbrojenie jednostek rezerw zorganizowanych znajduje się w magazynach mobilizacyjnych, obsługiwane przez cywilny personel techniczny, który jednocześnie odbywa służbę w jednostkach rezerw zorganizowanych.

Stan osobowy rezerw niezorganizowanych stanowią byli żołnierze regularnych sił i rezerw zorganizowanych, którym zakończył się deklarowany okres służby wojskowej, nie przekroczyli 60 roku życia, a pod względem zdrowotnym są zdolni do służby wojskowej na wypadek mobilizacji. Rezerwiści ci, przed powołaniem do czynnej służby wymagają określonego szkolenia w zależności od czasu, jaki upłynął od ich szkolenia wojskowego.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

W USA proces kształcenia kadry oficerskiej składa się z trzech etapów: zasadniczego, specjalistycznego i doskonalącego.

Etap kształcenia zasadniczego /podstawowego/ jest realizowany przez oficerskie szkoły zawodowe, szkoły oficerów rezerwy i studia wojskowe przy wyższych uczelniach wojskowych.

Kształcenie w oficerskich szkołach zawodowych, mających status wyższych uczelni cywilnych pierwszego stopnia trwa cztery lata. Absolwenci otrzymują dyplomy ukończenia studiów pierwszego stopnia i są awansowani do stopnia podporucznika. Oficerskie szkoły zawodowe posiada każdy rodzaj sił zbrojnych /siły lądowe, powietrzne i morskie/ i piechota morska.

Ten etap kształcenia realizuje też Akademia Wojskowa w West Point w stanie Nowy Jork /The United States Military Academy/ - w naszej literaturze często określana jako oficerska szkoła zawodowa sił lądowych.

Kształcenie w szkołach oficerów rezerwy jest prowadzone według zróżnicowanych programów. Większość słuchaczy jest przygotowywanych wyłącznie jako oficerowie rezerwy, z tym że wyróżniający się mogą przejść do służby zawodowej. W niektórych szkołach nawet większość

słuchaczy stanowią kandydaci na oficerów zawodowych w tych specjalnościach, na które istnieje duże zapotrzebowanie.

Czas szkolenia oficerów rezerwy jest różny w zależności od typu szkoły i specjalności. Przeciętnie nauka trwa 23 tygodnie, a na przykład dla kandydatów na pilotów - kilkanaście miesięcy.

Oficerowie pozostający w rezerwie od 4 do 8 lat są zobowiązani każdego roku odbywać dwutygodniowy kurs doskonalenia, zgodnie z wybraną specjalnością. Wyróżniający się mogą być kierowani na kursy organizowane przy oficerskich szkołach zawodowych trwające od 10 do 21 tygodni, w zależności od rodzaju wojsk. Absolwenci tych kursów mogą być awansowani do stopnia kapitana i obejmować stanowiska dowódcy kompanii /równorzędne/.

Wyróżniający się w służbie podoficerowie z sił regularnych Gwardii Narodowej kierowani są na kandydackie kursy oficerskie. Kursy takie trwają 23 tygodnie dla mężczyzn a 18 dla kobiet. Absolwenci zajmują stanowiska oficerskie a po szkoleniu doskonalącym mogą być kolejno awansowani do stopnia kapitana włącznie, zajmować stanowiska do dowódcy kompanii /równorzędne/.

Szkolenie na studium wojskowym ^{przy} wyższych uczelni ^{ach} cywilnych obejmuje dwa kursy /podstawowy i zaawansowany/ trwające po dwa lata /po 180 godzin w roku/. Na zakończenie kursu podstawowego studenci przechodzą szkolenie praktyczne w terenie na 6-tygodniowych obozach letnich. Około 25% absolwentów kursów podstawowych, w drodze selekcji, jest przyjmowanych na kursy zaawansowane.

Absolwenci kursu podstawowego a nie zakwalifikowani na kurs dla zaawansowanych mogą być awansowani na pierwszy stopień oficerski po odbyciu dodatkowego 10-miesięcznego szkolenia, w tym 23 tygodniowego w jednej z zawodowych szkół oficerskich.

Słuchacze kursu zaawansowanego na drugim roku szkolenia /czwartym roku studiów/ mają prawo wyboru rodzaju sił zbrojnych. Wybór służby w siłach powietrznych lub morskich wiąże się z koniecznością dodatkowego szkolenia w zakresie np. pilotażu lub szkolenia załóg okrętowych według określonej specjalności.

Uczestnicy kursu zaawansowanego na zakończenie studiów przechodzą praktyczne szkolenie na 6-tygodniowym obozie letnim, po czym zdają egzaminy i są promowani na pierwszy stopień oficerski.

Etap szkolenia specjalistycznego realizowany jest przez rodzaje sił zbrojnych na kursach krótkoterminowych dla oficerów przed objęciem pierwszego i kolejnych stanowisk służbowych a także przed

zmianą uzbrojenia, wyposażenia czy sposobów działania. Czas trwania takich kursów jest bardzo zróżnicowany. Kilkanaście do kilkudziesięciu tygodni przed objęciem pierwszych oficerskich stanowisk, a kilkakilkanaście dni do kilku tygodni przed objęciem kolejnych stanowisk. Przykładowo kurs szkolenia specjalistycznego kandydata na dowódcę plutonu piechoty trwa 17,5 tygodnia, a na dowódcę plutonu rakiet operacyjno-taktycznych - 40 tygodni.

Etap szkolenia doskonalącego ma na celu podnoszenie kwalifikacji uzdolnionych oficerów i realizowany jest na trzech kursach noszących miano pierwszy-średni, drugi-wyższy, trzeci-studia wyższe drugiego stopnia w akademiach dowódczo-sztabowych i wyższe kursy podylomowe w akademiach wojennych.

Pierwszy-średni kurs doskonalenia obejmuje oficerów po 2-5 latach służby na etatach dowódców plutonów /równorzędnych/. Kursy te odbywają się w ośrodkach szkolenia podległych rodzajom wojsk i służb. Czas trwania kursu od 12 do 36 tygodni - zależnie od specjalności. Pozytywne ukończenie kursu uprawnia do naznaczenia na stanowisko dowódcy kompanii /równorzędne/. Jednak przed objęciem konkretnego stanowiska oficer winien pozytywnie ukończyć kurs specjalistyczny /kilkanaście dni do kilku tygodni/.

Drugi-wyższy kurs doskonalenia obejmuje oficerów po 7-12 latach służby i trwa 16-38 tygodni. Kurs obejmuje tematykę z zakresu danego rodzaju wojsk i służb tak dowódcza, jak i sztabową /oddział, związek taktyczny/. To przeszkolenie stanowi główny warunek wyznaczenia oficera na stanowisko oficera sztabu batalionu, pułku, brygady i niekiedy dywizji. Jest też warunkiem kolejnego przedłużenia kontraktu na okres 5 lat.

Przedstawiony wyżej przebieg doskonalenia oficerów realizowany jest głównie w siłach lądowych. Przykładowo w siłach powietrznych na pierwszy-średni kurs kierowani są oficerowie z 3-7 letnim stażem służby pod warunkiem, że nie przekroczyli 35 roku życia. Kurs trwa 14 tygodni. W siłach morskich nowo promowani absolwenci morskich szkół oficerskich kierowani są do służby na jednostkach pływających, gdzie przez 6 lat specjalizują się pod kierunkiem swoich przełożonych. Natomiast absolwenci skierowani do lotnictwa morskiego przed tym odbywają 18 miesięczny kurs pilotażu, a oficerowie przeznaczeni na okręty podwodne, po dwu latach służby na jednostkach nawodnych, kierowani są na kurs w szkole okrętów podwodnych. Większość oficerów sił morskich po 7 latach służby /przed 35 rokiem życia/ kiero-

wana jest do akademii dowódczo-sztabowej po ukończeniu której uzyskuje wyższe wykształcenie drugiego stopnia i mogą obejmować stanowiska dowódcze i sztabowe od oddziału wzwyż. Pozostali oficerowie po 7-12 latach służby doskonalą się w innych szkołach specjalistycznych, np. rozpoznania, administracji wojskowej, technicznej itp.

Studia wyższe drugiego stopnia realizowane są w akademiach dowódczo-sztabowych rodzajów sił zbrojnych i piechoty morskiej. Szkolenie trwa 10 miesięcy. Absolwenci tych uczelni kierowani są na stanowiska dowódcze i sztabowe na szczeblu oddziału i związku taktycznego.

Wyższe kursy poddyplomowe, realizowane są w akademiach wojennych rodzajów sił zbrojnych, a także w akademiach i instytutach Uniwersytetu Obrony Narodowej. Nauka trwa 8-10 miesięcy. Absolwenci tych uczelni kierowani są na stanowiska dowódcze w związkach taktycznych i kierownicze w wyższych sztabach i instytucjach tak narodowych jak i koalicyjnych.

3. Szkolenie podoficerów

W USA szkolenie podoficerów odbywa się na kursach doskonalenia trzech stopni: podstawowym, zaawansowanym i wyższym.

Podstawowy kurs podoficerski trwa 8-12 tygodni, a w niektórych specjalnościach nawet do roku /np. dla podoficerów obsługi przeciwlotniczych pocisków raketowych/. Kurs obejmuje szkolenie specjalistyczne /około 90 specjalności/ i ogólnowojskowe oraz z zakresu podstaw dowodzenia i metodyki szkolenia zespołu, sekcji i drużyny. Kursantami są podoficerowie w stopniu kaprała i plutonowego mający 1-3 lata służby wojskowej. Po ukończeniu kursu są awansowani na kolejny stopień podoficerski i kierowani co najmniej na rok do jednostek jako dowódcy zespołów, sekcji i drużyn.

Zaawansowany kurs podoficerski trwa 12-15 tygodni i obejmuje szkolenie ogólnowojskowe i ogólne w określonej specjalności /91 specjalności/, niezbędne na stanowiskach podoficerskich na szczeblu kompanii, batalionu, brygady i równorzędnych. Na kurs są kierowani podoficerowie w stopniu sierżanta i starszego sierżanta, mający 5-10 lat służby wojskowej.

Wyższy kurs podoficerski trwa 23 tygodnie i jest ostatnim etapem szkolenia podoficerskiego. Program tego szkolenia poza teorią organizacji pracy biurowej i przedmiotami ogólnymi, obejmuje całokształt zasad pracy sztabowej przewidzianej dla podoficerów pełniących służbę w dowództwach i sztabach związków taktycznych i operacyjnych oraz

instytucjach centralnych ministerstwa obrony. Na kurs są kierowani przodujący podoficerowie w stopniu sierżanta i starszego sierżanta sztabowego.

Kontrolę nad przebiegiem szkolenia podoficerów na kursach zaawansowanych i wyższych sprawują ministerstwa poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, a na kursach podstawowych - dowództwa rodzajów wojsk.

4. Szkolenie szeregowców

W USA szkolenie szeregowców obejmuje szkolenie podstawowe /unitarne/, specjalistyczne i ogólnowojskowe^{16/}.

Szkolenie podstawowe trwa 8-10 tygodni, jest prowadzone w kompaniach szkolenia podstawowego^{17/} w specjalnie do tego celu przystosowanych ośrodkach rozmieszczonych na terytorium Stanów Zjednoczonych. W czasie szkolenia główną uwagę zwraca się na wyrobienie u żołnierzy dyscypliny wojskowej i wytrzymałości fizycznej, opanowanie musztry i wyszkolenie strzeleckie.

Po zakończeniu szkolenia podstawowego, żołnierze posiadający kwalifikacje zawodowe przydatne w wojsku mogą otrzymać awans do stopnia kaprała i są kierowani do jednostek, natomiast pozostali są kierowani na szkolenie specjalistyczne. Po ukończeniu tego szkolenia żołnierze z najlepszymi wynikami są awansowani na pierwszy stopień, tj. szeregowca pierwszej klasy /z reguły awansuje około 30-35% składu osobowego kursantów/.

Szkolenie specjalistyczne trwa zwykle 10-12 tygodni, jest prowadzone bezpośrednio w jednostkach, w specjalnych ośrodkach szkolenia specjalistycznego lub w szkołach rodzajów sił zbrojnych.

Żołnierze kończący szkolenie specjalistyczne z wynikiem pozytywnym uzyskują określoną specjalność wojskową /Military Occupational Speciality/ i są awansowani na kolejny stopień, tj. starszego szeregowca a nawet kaprała.

Szkolenie ogólnowojskowe żołnierze odbywają w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej zgodnie z obowiązującym programem dla pododdziałów, oddziałów i związków, do których zostali wcieleni. Główną uwagę zwraca się na osiąganie wysokiej gotowości bojowej, tj. dokładną znajomość obsługi uzbrojenia i sprzętu bojowego oraz zgrywanie i współdziałanie pododdziałów w prowadzeniu walki w różnych warunkach terenowych i klimatycznych.

16/ Przebieg szkolenia szeregowców służby zawodowej - załącznik 14.

17/ Organizacja kompanii szkolenia podstawowego - załącznik 15.

5. Baza szkoleniowa

W USA bazę szkoleniową stanowią: kompanie szkolenia podstawowego, szkoły i ośrodki szkolenia rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, studia wojskowe przy wyższych uczelniach cywilnych, szkoły oficerów rezerwy, oficerskie szkoły zawodowe - o statusie studiów wyższych pierwszego stopnia, akademie dowódczo-sztabowe - o statusie studiów wyższych drugiego stopnia, akademie wojenne - prowadzące kursy dyplomowe, Uniwersytet Obrony Narodowej - prowadzący wyższe kursy poddyplomowe, bazy lotnicze, bazy morskie i poligony.

5.1. Uniwersytet Obrony Narodowej /National Defense University/ powstał 16 stycznia 1976 r. z połączenia Państwowej Akademii Wojskowej /National War College/ i Akademii Przemysłowej Sił Zbrojnych /Industrial College of the Armed Forces/, które w ciągu 30 lat sąsiedowały ze sobą w Fort McNair. W 1981 r. w skład Uniwersytetu weszła również Akademia Sztabowa Sił Zbrojnych /Armed Forces Staff College/.

W ten sposób Departament Obrony połączył w jednej instytucji doświadczenia i fachowość trzech ośrodków kształcenia, m.in. z dziedziny strategii narodowej i spraw bezpieczeństwa międzynarodowego - akademii wojennej; problematykę przemysłową, ekonomiczną oraz kierowanie gospodarką - akademii przemysłowej; problematykę działań połączonych, którą zajmowano się w akademii sztabowej.

Wynikiem następnych zmian, wpływających na kształtowanie naukowego profilu uniwersytetu, było utworzenie trzech ośrodków kształcenia: Instytutu Studiów Strategii Narodowej /The Institute for National Strategic Studies/, koordynującego całą działalność badawczą uniwersytetu; Instytutu Wyższych Studiów Obronnych /The Institute for Higher Defense Studies/, który realizuje "wiodący" program w tej dziedzinie dla niewielkiej liczby generałów i admirałów, a także starszych oficerów służby zagranicznej; Instytutu Komputerowego Departamentu Obrony /The Department of Defense Computer Institute/. Instytut ten obecnie znajduje się w Waszyngtonie i kształci specjalistów w dziedzinie zarządzania i kierowania.

Uniwersytet prowadzi również ekstensywne studia zaoczne oraz kursy korespondencyjne, seminaria i sympozja.

Funkcję rektora /"president"/ Uniwersytetu Obrony Narodowej pełni generał porucznik lub viceadmirał, a prorektora /"vicepresident"/ - starszy oficer służby zagranicznej.

W 1985 r. rektorem Uniwersytetu Obrony Narodowej był gen.płk Richard D.Lawrence z Sił Lądowych USA, a prorektorem - ambasador L.Bruce Latingen, jeden z byłych zakładników ambasady amerykańskiej w Teheranie.

Komendantem Akademii Sztabowej Sił Zbrojnych - był gen.mjr.Kenneth A.Jolemore z sił lądowych USA, gen.mjr Clyde D.Dean z Korpusu Piechoty Morskiej USA - był komendantem Akademii Przemysłowej Sił Zbrojnych, a Państwowej Akademii Wojennej - gen.mjr Perry M.Smith z Sił Powietrznych USA.

Uniwersytet stanowi zespół ośrodków, które realizują określone cele nauczania, studiów i badań na wyższym poziomie, i są one uprawnione do nadawania stopni naukowych w poszczególnych specjalnościach. Uniwersytet Obrony Narodowej w pełni odpowiada kryteriom uczelni wyższej. Ponadto, odznacza się innymi właściwościami organizacyjnymi, charakterystycznymi dla wyższej uczelni - "integracją oraz koordynowaniem, upowszechnieniem i doskonaleniem procesu nauczania".

Zadaniem uniwersytetu jest "zapewnienie doskonałości w zawodowym kształceniu wojskowym oraz pracy badawczej w istotnych dziedzinach bezpieczeństwa narodowego". Konkretnie, uniwersytet przygotowuje starszych oficerów i pracowników cywilnych do objęcia najwyższych stanowisk dowódczych i państwowych oraz oficerów do służby w sztabach szczebla średniego.

Uniwersytet Obrony Narodowej posiada programy studiów oraz badań w dziedzinie spraw bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, w których uwzględnione są również problemy mobilizacji, dowodzenia i działań połączonych sił zbrojnych. Stanowi on również bazę badawczą, przede wszystkim dla Departamentu Obrony, a także dla całego rządu.

Nad całokształtem przebiegu studiów i badań w Uniwersytecie Obrony Narodowej sprawuje pieczę rektor uniwersytetu, który pod względem swej działalności podlega bezpośrednio Komitetowi Szefów Sztabu. Ogólny budżet uniwersytetu w 1985 r. wynosił 20,6 mln.dolarów.

Rektor uniwersytetu zajmuje się m.in.: zarządzaniem i rozdziałem posiadanych środków; planowaniem, uzgadnianiem i nadzorem nad realizacją programów studiów w poszczególnych ośrodkach kształcenia oraz koordynowaniem kształcenia zawodowego słuchaczy i całej kadry naukowo-dydaktycznej. Gen. Lawrence uważa, że każda akademia i instytut uniwersytetu musi realizować swoje własne zadania a jednocześnie ogólną i wspólną koncepcję uniwersytetu.

Różnorodność zadań i spraw uniwersytetu najlepiej egzemplifikuje Studencka Rada Uniwersytetu, skupiająca ludzi o różnorodnych zawodowych profilach, różnym doświadczeniu i punktach widzenia. Jednocześnie słuchacze akademii wojennej i przemysłowej, których studia i prace badawcze mają bardzo zbliżoną problematykę i prowadzone są przy wykorzystaniu wspólnej bazy naukowej - przejawiają najsilniejsze interakcje. Ponadto, położenie obydwu akademii w ośrodku akademickim w McNair sprzyja integracji społecznej słuchaczy i stwarza możliwość komunikowania się. Natomiast akademia sztabowa oddalona jest o ponad 300 km, a jej program i cele kształcenia są inne.

Wśród prawie 400 słuchaczy, studiujących w 1985 r. w akademii wojennej i przemysłowej, znajdują się oficerowie ze wszystkich rodzajów służb, a także cywilni pracownicy urzędów federalnych, którzy stanowią prawie czwartą część stałego personelu departamentu stanu i obrony oraz ponad dwunastu innych instytucji rządowych.

Na studia przyjmuje się również kobiety i obcokrajowców m.in. z Brazylii, Egiptu, RFN, Izraela, Korei Południowej, Pakistanu i Arabii Saudyjskiej. W tym roku studiuje również 17 kobiet.

Oficerowie Sił Lądowych USA stanowią około 1/3 ogólnej liczby słuchaczy wojskowych, a pracownicy cywilni sił zbrojnych - około 10% ogółu słuchaczy cywilnych.

Prawie 3/4 słuchaczy otrzymuje stopnie naukowe w różnych dziedzinach. Znaczna część pracuje poza granicami kraju, w wielu grupach doradczych. Przeciętny wiek oficerów w stopniu podpułkownika lub pułkownika wynosi 42 lata. Większość z nich pełni służbę w departamentach sztabu połączonych rodzajów wojsk, jak również w wyższych sztabach swoich rodzajów wojsk. Prawie połowa oficerów w stopniu podpułkownika jest kierowana na stanowiska dowódcze. Około 1/4 część słuchaczy w swojej karierze uzyskuje stopień generała, admirała lub zostaje ambasadorami.

Wszyscy oficerowie Sił Lądowych USA, którzy są obecnie wykładowcami w Fort McNair posiadają wyższe stopnie naukowe. Generał Lawrence ma zwyczaj mówić słuchaczom: "Siła tej uczelni tkwi w kolektywnym doświadczeniu wszystkich. Poznawajcie je, bądźcie nim zaabsorbowani, a przede wszystkim przyczyniajcie się do jego pomnażania".

W kształceniu obie akademie, wojenna i przemysłowa, preferują głównie seminaria, ćwiczenia grupowe, dyskusje, które szczególnie sprzyjają swobodnej wymianie myśli. Również wykłady osób zaproszonych

/przedstawicielei rządu, z ośrodków przemysłowych i innych ośrodków akademickich/ odgrywają istotną rolę. Wspólne prace badawcze, ćwiczenia, symulacje oraz wycieczki krajowe i międzynarodowe przyczyniają się do stymulacji wymiany myśli i opinii.

Realizowane w ciągu dziesięciu miesięcy odrębne programy kursów w obu akademiach są komplementarne, a niekiedy pokrywają się częściowo. W obydwu programach akcentowane jest rozwijanie umiejętności wykonawczych, skupionych w znacznym stopniu na etyce zawodowej, umiejętnościach organizacyjnych, podejmowaniu decyzji oraz dowodzeniu.

Obydwie akademie podkreślają również rolę badań problematyki bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego i ich wpływ na usprawnianie systemu obrony kraju.

To akcentowanie znaczenia etyki, w aktualnych zagadnieniach obrony wynika bezpośrednio z osobistych poglądów gen. Lawrence'a. Przypisując wielkie znaczenie wartościom etycznym i instytucjonalnym, twierdzi on, że uniwersytet odgrywa poważną rolę w rozwijaniu indywidualnego i społecznego charakteru słuchaczy oraz nawyków pracy zespołowej w środowisku wojskowym.

Jest on również przekonany o potrzebie wykorzystania doświadczenia oraz fachowości słuchaczy i pracowników naukowych do prowadzenia funkcjonalnych badań naukowych, służących przywódcom i decydencom państwowym zajmującym się sprawami bezpieczeństwa narodowego. Podejmowaną przez uniwersytet działalność badawcza w tym kierunku - zdaniem gen. Lawrence'a - nie osiągnęła jeszcze pełni możliwości.

Gen. Lawrence jest również głęboko przekonany o wartości historii w ogóle, a szczególnie historii sztuki wojennej. Uważa on, że historia - jako rezultat wszechstronnego doświadczenia wielu pokoleń, zdobytego w różnych warunkach - powinna stanowić fundament i odgrywać większą rolę w programie studiów. Jedną z możliwości jej praktycznego zastosowania mogłyby być kurs /organizowany dla obu akademii/ - z tematyki operacyjnej, np.: "Studia ze sztuki operacyjnej", polegające na analizowaniu historycznych przykładów dużych operacji wojskowych, jako sposobu zapoznawania słuchaczy z poważnymi problemami dowodzenia operacyjnego.

Słuchacze akademii wojennej i przemysłowej już obecnie prowadzą w ciągu roku akademickiego wspólne seminaria i prace badawcze. I tak w sierpniu, na początku roku szkolnego, realizowane są takie seminaria na temat roli czynników behavioralnych, dynamiki działania małych grup oraz podejmowania decyzji w rozwijaniu umiejętności wykone-

wczych. W ciągu całego roku organizowane są wspólne wykłady dotyczące ogólnego przeglądu spraw bezpieczeństwa narodowego. Pod koniec roku odbywają się również wspólne dwutygodniowe ćwiczenia z dziedziny strategii, oparte na wykorzystaniu komputerów.

Generalnie jednak, obydwie akademie realizują odmienne, własne programy akademickie.

Program Państwowej Akademii Wojennej koncentruje się na polityce i strategii bezpieczeństwa narodowego oraz na problematyce wykorzystania sił zbrojnych. Obejmuje on następujące zagadnienia: sztukę wojenną; bezpieczeństwo międzynarodowe; dynamikę rozwijania polityki bezpieczeństwa narodowego; politykę obrony i strategię wojenną oraz wspólne i połączone operacje.

Akademia Przemysłowa Sił Zbrojnych skupia się głównie na: problematyce kierowania życiem gospodarczym; środkach stymulacji przemysłowej; bezpieczeństwie narodowym oraz systemach kierowania w ogóle.

W ramach współpracy z Uniwersytetem im. J. Waszyngtona, akademie umożliwia również słuchaczom branie udziału w realizacji programu zarządzania i administracji państwowej. Obecnie tylko 15 słuchaczy włączyło się do tego programu, ponieważ większość z nich uzyskała już wyższe stopnie naukowe.

Korzystając z pomocy uniwersyteckiego Ośrodka Gier Wojennych i Symulacji /War Gaming and Simulation Center/, obydwie akademie przeprowadzają w ciągu całego roku wiele ćwiczeń i symulacji. A ćwiczenie "Prudent Stride" należy do największych, węzłowych ćwiczeń ujętych w programie Uniwersytetu Obrony Narodowej. Obejmuje ono: problemy wspólnej strategii, plany rozwijania sił, problemy kierowania w sytuacji kryzysu, organizację sił. Ćwiczenie to kończy się grą wojenną.

Słuchacze podzieleni na około 30 grup /po 12 osób/, opracowują strategię i strukturę sił, które odpowiadałyby sytuacji kryzysu międzynarodowego. Podejmują wojskowe, polityczne i ekonomiczne decyzje w celu przezwyciężenia kryzysu oraz uczą się organizować i wykorzystywać siły wsparcia. W końcowej części ćwiczenia rozgrywają wspólną grę wojenną o zasięgu światowym.

Chociaż słuchacze, członkowie sztabu oraz kadra naukowo-dydaktyczna potrafią umiejętnie posługiwać się multi- i mikrokomputerami, Uniwersytet Obrony Narodowej nie posiada systemów komputerowych o odpowiedniej mocy, aby można było realizować różnorodne programy gier

wojennych. Konieczne jest więc korzystanie - na zasadzie kontraktów - z komputerów o większych możliwościach.

Uniwersytet Obrony Narodowej, podobnie jak i inne uniwersytety, kładzie duży nacisk na poszukiwania innowacyjne, ale jak podkreśla gen. Lawrence - powinny one koncentrować się na kluczowych zagadnieniach bezpieczeństwa narodowego i mieć możliwie największą wartość praktyczną.

Instytut Studiów Strategii Narodowej nie tylko koordynuje całość prac badawczych, ale też ukierunkowuje je na problematykę obrony oraz zajmuje się stroną organizacyjną tych badań. Funkcjonujący w Instytucie - Ośrodek Rozwijania Koncepcji Strategicznych /Strategic Concepts Development Center/ przygotowuje programy badań oraz koncepcje z dziedziny strategii, operacji, mobilizacji i przygotowania przemysłu - dla sekretarza obrony i Komitetów Szefów Sztabów.

Instytut Studiów Strategii Narodowej kieruje również Ośrodkiem Prasowym Uniwersytetu Obrony Narodowej /National Defense University Press/, który publikuje wyniki studiów i badań, podręczniki, materiały z konferencji i inne prace. Roczny nakład publikacji ośrodka przekracza połowę ogólnego nakładu publikacji uniwersyteckich w całym kraju. Z publikacji uniwersytetu korzystają zarówno cywilne uczelnie, jak i wojskowe akademie i szkoły.

Bazą dla większości prac badawczych wykonywanych w Fort McNair jest biblioteka Uniwersytetu Obrony Narodowej. Zawiera ona ok. 250 tys. woluminów, broszur oraz sklasyfikowanych i niesklasyfikowanych dokumentów państwowych. Do najbardziej interesujących źródeł należą specjalne zbiory prywatne, unikalne wydawnictwa, fotografie, mapy, druki. Cennym nabytkiem są osobiste dokumenty gen. Paula D. Adamsa, Andrew J. Goodpastera, Lymana L. Lemnitzera i Maxwella D. Taylora.

Rozpatrywny całościowo program studiów w Fort McNair może niejednemu słuchaczowi wydać się zbyt szeroki lub zbyt kompleksowy, aby można go było opanować w okresie tylko dziesięciu miesięcy. Istotnie, czasem przedstawiane są argumenty, że program nie stwarza możliwości do specjalizacji lub głębszych studiów.

Gen. Lawrence uważa, że wnikliwość studiowania jest funkcją osobistego zaangażowania słuchaczy i mają oni dostatecznie dużo czasu, aby mogli dokładnie rozwijać swoje konkretne zainteresowania. Podkreśla on zawsze, że Uniwersytet Obrony Narodowej ma kształtować raczej ludzi rozwiniętych uniwersalnie niż specjalistów. Studia w Fort McNair

powinny stanowić podstawę do dalszych studiów i wszechstronnego zrozumienia problematyki wojskowej oraz stosunków międzyludzkich, a to absolwentom uniwersytetu stanie się niezbędne w przyszłej pracy i karierze.

"Przyszły świat" - mówi gen. Lawrence - "będzie charakteryzował się kompleksowością i złożonością". Słuchacze muszą być przygotowani do radzenia sobie ze skomplikowanymi i zmieniającymi się sytuacjami. Dlatego właśnie na Uniwersytecie Obrony Narodowej nie uczą się oni prostych, szkolnych i szablonowych rozwiązań. Kładzie się raczej nacisk na akceptowanie różnych punktów widzenia, formułowania racjonalnych opcji oraz rozwijania twórczych i efektywnych umiejętności dowódczych.

Niektórzy krytycy twierdzą, że takie preferowanie /przez Uniwersytet Obrony Narodowej/ umiejętności wykonawczych oraz kierowania może sprzyjać kształtowaniu raczej rutynowych, biernych kierowników niż odważnych, podejmujących w sposób twórczy śmiałe decyzje - dowódców.

Dowodzenie i kierowanie są nierozłącznie ze sobą powiązane, a osoby zajmujące stanowiska wyższych szczebli obrony muszą posiadać obydwie te cechy. Akcentowanie wartości indywidualnych i instytucjonalnych oznacza raczej przywiązywanie wagi do odpowiedzialnego kierowania i twórczego dowodzenia, niż mniej pozytywnych aspektów kierowania, tak często podnoszonych przez krytyków.

Faktem jest, że większość słuchaczy w Fort McNair ma już bogate doświadczenie w dziedzinie operacji wojskowych i dowodzenia. Takie połączenie doświadczenia słuchaczy z aktualnie nabywaną wiedzą - stanowi najlepszą metodę przygotowania ich do rozwiązywania problemów, z jakimi spotkają się w przyszłości na wyższych stanowiskach dowódczych i państwowych.

Trzecia akademie Uniwersytetu Obrony Narodowej - Akademia Sztabowa Sił Zbrojnych w Norfolk, oddalona jest od pozostałej części uniwersytetu o ponad 200 mil. Jej cele szkoleniowe różnią się znacznie od celów pozostałych akademii. Jest to akademie przygotowująca oficerów na stanowiska średniego szczebla, w odróżnieniu od akademii szczebla wyższego w Waszyngtonie.

Podobnie, jak w akademiach wojennej i przemysłowej, również i w akademii sztabowej kładzie się nacisk na rozwijanie umiejętności wykonawczych oraz wartości etycznych i instytucjonalnych, a Uniwersytet Obrony Narodowej udziela w tej dziedzinie wsparcia i wskazówek.

Niemniej jednak pomiędzy programem w Norfolk i w Fort McNair istnieją oczywiste różnice.

Akademia sztabowa organizuje w ciągu roku kurs dla dwu grup /po około 280 słuchaczy/. Wspólny kurs dla oficerów sztabowych trwa 21 tygodni. Uczestniczą w nim w zasadzie oficerowie w stopniu majora lub podpułkownika, część z nich stanowią oficerowie państw sprzymierzonych. W akademii sztabowej studiuje również niewielka liczba federalnych pracowników cywilnych.

Program akademii sztabowej koncentruje się na problematyce planowania działań wspólnych i połączonych, ale obejmuje również takie dziedziny jak strategia, kierowanie sprawami obrony oraz umiejętność komunikowania się. SeminaRIA i wykłady prowadzone przez osoby zaproszone są uzupełniane symulacjami komputerowymi i innymi formami instruktażu. Dobrze zaopatrzona biblioteka, licząca ponad 100 000 opublikowanych materiałów i dokumentów, stwarza również sprzyjające warunki do prowadzenia prac badawczych. Pewien problem stanowią przepełnione sale grupowe oraz zbyt mała ilość pomieszczeń do wykonywania prac badawczych, dlatego istnieje pilna potrzeba budowy dodatkowych obiektów.

Obecnie rozpatrywane są plany budowy akademicko-bibliotecznego ośrodka, który pomieściłby administrację uniwersytetu, bibliotekę oraz Instytut Komputerowy Departamentu Obrony, a także spełniałby funkcję zaplecza. Można to uzyskać przez odpowiednie rozwinięcie budownictwa przestrzennego na terenie akademii wojennej i przemysłowej, dzięki czemu zmniejszy się "zatłoczenie" i podniesie standard życia akademickiego w Fort McNair.

Nowy budynek /według projektu/ ma zajmować teren o powierzchni 10,5 akra, położony bezpośrednio na wschód od Fort McNair.

Prawie 2000 lat temu grecki filozof, i skądinąd żołnierz - Sokrates, wskazywał na istotne znaczenie nowoczesnego kształcenia wojskowego. Twierdził on, że wojna jest sztuką wymagającą studiów i praktyki, wykraczających daleko poza zasadnicze umiejętności o charakterze drylu wojskowego. "Im wyższe obowiązki ma spełniać żołnierz" - mówił Sokrates - "tym więcej potrzebuje czasu i tym więcej musi się nauczyć".

Program kształcenia, jaki obowiązuje w Uniwersytecie Obrony Narodowej, nie musi oczywiście dokładnie odpowiadać koncepcji Sokratesa dotyczącej wyższego wykształcenia wojskowego, ale zasadniczo program ten obejmuje przedmioty, które on proponował: planowanie i przygoto-

wanie do wojny; efektywne dowodzenie i kierowanie oraz rozumienie filozofii i psychiki człowieka, niezbędne w dowodzeniu na wyższych szczeblach. Jak mówił Sokrates: "Żadne środki nie uczynią żołnierza sprawnym wykonawcą ani mistrzem w dziedzinie obrony i nie będą miały dla niego wartości użytkowej, jeżeli nie nauczy się posługiwać nimi".

5.2. Akademia Wojskowa w West Point /The United States Military Academy/ - jest uczelnią sił lądowych o bardzo wysokim poziomie kształcenia ogólnego i wojskowego /przewyższającym cywilne uniwersytety amerykańskie/.

Z liczby 14 000 kandydatów rocznie przyjmuje się około 1400 /w tym 12-15% "kolorowych" i do 18% kobiet/. Warunkami przyjęcia są: wiek 17-22 lat, stan wolny, obywatelstwo amerykańskie, wytrwałość, ruchliwość, zapał, wzbudzanie zaufania i umiejętność panowania nad sobą. Kodeks honorowy kadetów warunkuje wychowanie w duchu absolutnej prawdomówności. "Kadet nie kłamie, nie oszukuje, nie kradnie, nie toleruje nikogo, kto wystąpi przeciw tym zasadom".

Nauka trwa cztery lata, w roku dwa semestry, w semestrze pięć kursów obowiązkowych i dowolnych. Po przejściu na trzeci rok szkolenia kadeci są awansowani do stopnia podporucznika.

Czteroletnie szkolenie kończy się w czerwcu bardzo uroczystą ceremonią, często z udziałem prezydenta, w czasie której absolwenci otrzymują stopień porucznika, dyplom i akademicki stopień "Bachelor of Science" dający im szansę pomyślnego rozwoju w karierze wojskowej i w życiu cywilnym.

Młodzi porucznicy, którzy zobowiązują się do co najmniej 5-letniej służby w siłach lądowych, kierowani są na kurs do odpowiedniej szkoły rodzaju wojsk, którego pozytywne ukończenie jest niezbędnym warunkiem objęcia stanowiska służbowego.

W akademii jest zatrudnianych 460 oficerów na etatach nauczycielskich i 6 profesorów cywilnych. Szeroko stosuje się zaproszenia do wykładów profesorów z innych uniwersytetów, a także znane osobistości życia publicznego, gospodarki i przemysłu oraz wyznań religijnych i wysokich dowódców wojskowych.

WIELKA BRYTANIA

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W Wielkiej Brytanii od 1961 roku obowiązuje ustawa o zawodowej służbie wojskowej opartej na tradycyjnym zaciągu ochotniczym mężczyzn i kobiet w wieku od 17 lat. Wymagania: odpowiedni stan zdrowia fizycznego i psychicznego; sprawność; lojalność wobec ustroju społeczno-politycznego; wykształcenie średnie lub zawodowe przydatne w wojsku. Górna granica wieku jest bardzo zróżnicowana np. dla kandydatów na oficerów z wykształceniem średnim do 23 lat, a z wyższym do 27^{18/}, dla szeregowców i podoficerów młodszych do 33, a dla personelu naziemnego sił powietrznych nawet do 39 lat.

Rekrutacją do służby wojskowej zajmuje się ponad 300 placówek, które oprócz wykorzystywania środków masowego przekazu, prowadzą akcję propagującą w różnych środowiskach, zwłaszcza w młodzieżowych organizacjach szkół średnich i wyższych.

Warunkiem rozpoczęcia służby wojskowej jest pozytywne zaliczenie sprawdzianu /testu/ fizyczno-psychoodpornościowego i podpisanie kontraktu na okres minimum 3 lata, z możliwością przedłużenia go o 3, 6 i więcej lat, aż do uzyskania uprawnień emerytalnych - po 22 latach służby.

Ustawa o służbie wojskowej przewiduje możliwość zwolnienia z sił zbrojnych w trybie nadzwyczajnym /jako jedna z kar dyscyplinarnych lub skazanie wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności/. Żołnierz z własnej inicjatywy może zwolnić się przed wygaśnięciem kontraktu po półtorarocznym wypowiedzeniu.

W Wielkiej Brytanii - podobnie jak w USA - ochotnicza służba wojskowa może być podejmowana w regularnych siłach zbrojnych oraz w rezerwach zorganizowanych.

Zasady odbywania ochotniczej służby wojskowej w swej zasadniczej treści są jednolite dla wszystkich rodzajów wojsk i służb dla oficerów, jak podoficerów i szeregowców.

Kandydaci na szeregowców przechodzą 6-12 tygodniowe przeszkolenie podstawowe w ośrodkach specjalistycznych lub bezpośrednio w jednostkach wojskowych.

Kandydaci na podoficerów są selekcjonowani na kursach szkolenia podstawowego i są szkoleni na specjalnych kursach podoficerskich. Po uzyskaniu stopnia podoficerskiego żołnierze mają obowiązek przedłużenia kontraktu co najmniej do 5 lat.

18/ Do 31.12.1984 r. z wykształceniem średnim 21, a z wyższym 25 lat.

Stan liczebny podoficerów i szeregowców wynosi około 280 tysięcy /w tej liczbie 12 tysięcy kobiet/ co stanowi około 87% stanu osobowego sił zbrojnych.

Oficerem może zostać obywatel brytyjski /mężczyźni i kobiety/ z wykształceniem średnim lub wyższym który zgłosi się w wieku 17-27 lat i pozytywnie ukończy szkołę oficerską. Po ukończeniu szkoły oficerskiej absolwenci z wyższym wykształceniem kierowani są do służby zawodowej a ze średnim - na studia wyższe. Oficerowie przed objęciem pierwszych i kolejnych stanowisk odbywają krótkoterminowe przeszkolenie specjalistyczne /przygotowujące do konkretnego stanowiska jakie ma objąć oficer/.

Stan liczebny oficerów wynosi około 42 tysięcy /w tej liczbie około 2000 kobiet/ co stanowi około 13% stanu osobowego sił zbrojnych. Udział kobiet w siłach zbrojnych ma tendencję zwykłą i zbliża się do 5%.

Cechą szczególną brytyjskich sił zbrojnych jest nieporównywalnie duże zatrudnienie pracowników cywilnych, którzy stanowią 42% ogólnego stanu sił zbrojnych /jedynie w pododdziałach bojowych nie zatrudnia się pracowników cywilnych/. Obserwuje się stały wzrost liczby stanowisk obsadzonych pracownikami cywilnymi, w większości rezerwistami. Pracownik cywilny z tymi samymi kwalifikacjami lub wyższymi jest finansowo niżej opłacany niż żołnierz.

Rezerwy osobowe sił zbrojnych oparte są na zaciągu ochotniczym, a rezerwiści odbywający szkolenie są wynagradzani. Rezerwy osobowe dzielą się na rezerwy zorganizowane i niezorganizowane.

Rezerwy zorganizowane składają się z oddziałów i pododdziałów przeznaczonych do włączenia ich w pierwszej kolejności w skład związków taktycznych sił regularnych. Jednostki te posiadają około 5% stanu osobowego etatu wojennego, a na wypadek zagrożenia wojennego i większych ćwiczeń są uzupełniane do 60-70% żołnierzami rezerwy zorganizowanej, natomiast w dalszej kolejności mogą być uzupełniane do 100% żołnierzami rezerwy niezorganizowanej lub kadetami najstarszego rocznika. Jednostki rezerw zorganizowanych posiadają 100% sprzętu etatowego i zapasów, a rezerwiści nie mogą być pracownikami takich przedsiębiorstw, które mogłyby ich wyreklamować.

Rezerwiści szkolą się według następujących ustaleń: 12 dni szkolenia w koszarach systemem dochodzenia w soboty i niedziele oraz 15 dni szkolenia na poligonie - w skali roku; co trzy lata 2-3 tygodnie szkolenie na poligonach poza granicami kraju - w ramach cwi-

czeń wojsk regularnych. Dodatkowo czas szkolenia w koszarach może być zwiększony o dalsze 12 dni i 32-godzinne zajęcia doskonalące /za dodatkową opłatą/.

Stan liczebny rezerw zorganizowanych wynosi 85-90 tys. rezerwistów.

Rezerwy niezorganizowane składają się z byłych żołnierzy, których wiek i stan zdrowia odpowiada jeszcze wymogom służby wojskowej. Stanowią je oficerowie rezerwy w wieku 55-60 lat, byli żołnierze z wysługą poniżej 12 lat służby oraz byli żołnierze lub ochotnicy, którzy mają specjalność wojskową i nie ukończyli 45 lat. Rezerwiści tej kategorii są przeznaczeni do indywidualnego uzupełniania dowództw sztabów i jednostek sił regularnych lub rezerwy zorganizowanej.

Rezerwiści tej kategorii są zobowiązani do odbycia corocznego szkolenia trwającego od 12 do 20 dni. Wymogi te, z różnych względów, nie są rygorystycznie przestrzegane.

Korpus przysposobienia wojskowego /kadeci/ rekrutuje się z młodzieży szkół ponadpodstawowych /chłopcy w wieku 13-17 lat/ i jest oparty na zasadzie ochotniczej. Ma on przygotować młodzież do służby wojskowej. W czasie nauki kadeci odbywają podstawowe szkolenie wojskowe, a podczas wakacji organizowane są dla nich 15-dniowe obozy szkoleniowe w jednostkach sił regularnych. Ze względu na wiek i dobre wykształcenie do rezerw zalicza się tylko ostatni rocznik liczący około 35 500 kadetów tj. 25% stanu korpusu przysposobienia wojskowego.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

W Wielkiej Brytanii szkolenie oficerów przebiega w kilku etapach^{19/}

Pierwszy etap /podstawowy/ obejmuje przygotowanie w szkole oficerskiej. Rekrutacji do szkół oficerskich dokonuje się spośród absolwentów wyższych uczelni cywilnych, szkół średnich, a także żołnierzy spełniających warunki stawiane kandydatom. Okres nauki w szkole oficerskiej trwa około roku, po czym absolwenci otrzymują pierwszy stopień oficerski /podporucznika/ i ci którzy wcześniej ukończyli studia cywilne są kierowani do służby w jednostkach, a pozostali na wyższe uczelnie cywilne, po których ukończeniu wracają do służby w wojsku.

Drugi etap obejmuje studia w akademiach technicznych rodzajów sił zbrojnych. Akademie te szkolą oficerów w dwóch zasadniczych kierunkach: naukowo-technicznym przygotowującym do pracy w ośrodkach naukowo-badawczych i zakładach doświadczalnych przemysłu zbrojenio-

-----
19/ Tok szkolenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych - załącznik 16.

wego; dowódczo-technicznym przygotowującym do pracy w sztabach służb technicznych a także kandydatów do akademii sztabowych rodzajów sił zbrojnych.

Trzeci etap stanowią studia w akademiach sztabowych rodzajów sił zbrojnych. Kandydaci przyjmowani są po kursie przygotowawczym kierunku dowódczo-technicznego akademii technicznej.

Najwyższym etapem kształcenia wojskowego oficerów są studia w Państwowej Akademii Obrony, do której są kierowani oficerowie starsi przewidziani do pracy w ministerstwie obrony, sztabach rodzajów sił zbrojnych, dowództwach NATO i centralnych instytucjach wojskowych Wielkiej Brytanii i krajów Wspólnoty Brytyjskiej.

Kształcenie wyższych dowódców wojskowych, wyższych pracowników aparatu państwowego i służb dyplomatycznych odbywa się w Królewskiej Akademii Studiów Obronnych.

Ponadto oficerowie są przeszkalani /w miarę potrzeb/ na krótkoterminowych /5 dni do 4 tygodni/ kursach specjalistycznych, prowadzonych przez uczelnie i ośrodki szkolenia wojskowego.

Szkolenie oficerów pomocniczej służby kobiet przebiega odmiennie i jest realizowane w Akademii Pomocniczej Służby Kobiet.

Szkolenie oficerów i personelu służb medycznych, sanitarnych, epidemiologicznych i weterynaryjnych przebiega również odmiennie. Personel tych służb rekrutuje się z absolwentów uczelni i szkół cywilnych. Wojskowa Akademia Medyczna na rocznych kursach przysposabia zwerbowanych specjalistów wojskowych do specyfiki pracy w wojsku. Prowadzi też kursy doskonalące, uprawniające do obejmowania kolejnych stanowisk w hierarchii lecznictwa wojskowego.

Brytyjczycy oceniają, że ich system szkolenia wojskowego jest wysoce efektywny, zapewnia dobre przygotowanie oficerów do obejmowania kolejnych stanowisk, preferuje tylko najlepszych. Przez swoją selektywność zapewnia szerokie rezerwy kadrowe, po 5-7 latach od zakończenia danego etapu szkolenia, jeżeli nie jest typowany do wyższego doskonalenia odchodzi do rezerwy. Na 22 lata służby wojskowej oficera uprawniającej do pełnego zaopatrzenia emerytalnego na szkolenie przynosi 4-5 lat. Rezerwiści /oficerowie młodszy do 50, starsi do 55 roku życia/ podlegają krótkoterminowemu szkoleniu adaptacyjnemu do ostatnio zajmowanego stanowiska w służbie czynnej.

3. Szkolenie podoficerów

W Wielkiej Brytanii szkolenie podoficerów obejmuje szkolenie podstawowe /10 tygodni/ i szkolenie specjalistyczne. Czas trwania szkolenia specjalistycznego jest bardzo zróżnicowany i zależy od kwalifikacji kandydata, rodzaju sił zbrojnych i specjalności wojskowej. Po zakończeniu tego etapu szkolenia kandydaci są kierowani do jednostek lub bezpośrednio na kursy doskonalące celem podwyższania kwalifikacji zawodowych, niezbędnych do awansowania na pierwszy stopień podoficerski.

Odmienne przebiega szkolenie kandydatów młodocianych prowadzone w specjalnych ośrodkach szkolenia żołnierzy młodocianych. Zazwyczaj trwa ono od 1,5 do 3 lat, w zależności od specjalności wojskowej. Z żołnierzy tych wywodzi się znaczna część kadry podoficerskiej i chorążych.

Podnoszenie kwalifikacji podoficerów w trakcie pełnienia służby odbywa się na krótkotrwałych kursach specjalistycznych.

4. Szkolenie szeregowców

W Wielkiej Brytanii szkolenie szeregowców obejmuje szkolenie podstawowe /około 10 tygodni/ i szkolenie specjalistyczne niezbędne do objęcia konkretnej funkcji. W trakcie pełnienia służby szeregowcy swoje kwalifikacje podnoszą na kursach specjalistycznych w ośrodkach szkolnych a doskonałą umiejętności w macierzystych jednostkach.

5. Baza szkoleniowa

W Wielkiej Brytanii istnieje rozwinięty system szkolnictwa wojskowego, podlegający ciągłym udoskonaleniom. Usprawnienia mają na celu głównie podniesienie efektywności przy skracaniu czasu trwania szkolenia i zmniejszaniu kosztów.

Brytyjski system szkolnictwa wojskowego obejmuje: wyższe uczelnie wojskowe, szkoły oficerskie, centra szkół specjalistycznych rodzajów wojsk i służb oraz ośrodki szkolenia.

Ministerstwu obrony podlegają dwie uczelnie, Królewska Akademia Studiów Obronnych i Państwowa Akademia Obrony, pozostałe akademie, szkoły i ośrodki podlegają sztabom rodzajów sił zbrojnych.

5.1. Królewska Akademia Studiów Obronnych /Royal College of Defence Studies/ powstała w 1927 r. w Londynie i jest najwyższą uczelnią wojskowo-cywilną, kształcąca wyższych dowódców wojskowych oraz urzęd-

ników państwowych Wielkiej Brytanii i krajów Wspólnoty Brytyjskiej i NATO. Program obejmuje szeroki zakres zagadnień z następujących dziedzin: polityki międzynarodowej, analizy powstawania konfliktów zbrojnych, opanowywania kryzysów, strategii, ekonomiki wojskowej, teorii zarządzania, kontroli zbrojeń, administracji i zarządzanie w okresie wojny, obrony cywilnej kraju, infrastruktury militarnej, perspektywy rozwoju sił zbrojnych na najbliższe 10 lat.

Naczelnym organem władzy uczelni jest RADA DORADCZA w skład której wchodzi:

- komendant akademii - jako przewodniczący;
- parlamentarny podsekretarz stanu ministerstwa obrony - jako członek z urzędu;
- 6 członków honorowych:
  - prof. matematyki Uniwersytetu Londyńskiego;
  - dziekan Uniwersytetu Oxfordzkiego;
  - profesor wydziału studiów wojennych Uniwersytetu Londyńskiego;
  - doradca dyrektora Banku Narodowego;
  - przewodniczący Komitetu Stypendialnego;
  - dyrektor Instytutu Spraw Międzynarodowych.

W skład komendy i kadry akademii wchodzi 11 osób /w tym m.in. dwie osoby cywilne, komendant akademii, sztab starszych i sztab młodszych, sekretarz komendanta i bibliotekarz/.

Poza komendą do stałej obsady personalnej wchodzi 41 pracowników cywilnych zatrudnionych w administracji.

Sztab starszych składa się z 3 generałów /przedstawicielei rodzajów wojsk/ i jednej osoby cywilnej ze służby dyplomatycznej lub państwowej, a sztab młodszych składa się z 3 oficerów /w stopniu podpułkownika/ i jednego urzędnika państwowego.

Kurs trwa 1 rok. Maksymalna ilość słuchaczy 70. Kurs podzielony jest na trzy semestry. Program nauki obejmuje 14 głównych tematów, na każdy z nich przeznaczona jest 2 do 4 tygodni. Corocznie dokonywana jest selekcja tematyki, zgodnie z rozwojem sytuacji międzynarodowej i znaczeniem nowo wyłaniających się problemów dla polityki i strategii Wielkiej Brytanii.

Generalną zasadą uczelni jest unikanie lub ograniczanie do minimum wszystkich prac pisemnych. Czas winien być wykorzystywany na studiowanie, rozmyślanie i wymianę poglądów. W czasie studiów organizowane są liczne wycieczki i wizyty:

- pięciodniowa, grupami po 8 słuchaczy do jednego z rejonów prze-

mysłowych Wielkiej Brytanii;

- cztero-pięciodniowa zagraniczna /Ameryka, Australia, Afryka, Europa, Środkowy i Daleki Wschód, Azja południowa/ po zakończeniu wybieżek organizowane są zebrania słuchaczy, na których poszczególne grupy składają sprawozdania i dzielą się wrażeniami przed całym stanem osobowym uczelni;

- jednodniowe wizyty, pobyty i zwiedzania w:
  - Wojskowej Akademii Technicznej;
  - Lotniczych zakładach doświadczalnych;
  - na giełdzie londyńskiej;
  - Biurze rejestracji statków handlowych i banku Lloydsa;
  - Firmie paliw płynnych "Shell";
  - Szkole Oficerskiej Sił Lądowych;
  - Paryżu lub Berlinie Zach.;
  - Sztapie i jednostkach Brytyjskiej Armii Rezu /RFN/;
  - przejażdżka Tamizy połączona z wizytą w Greenwich /obserwatorium astronomiczne, szkoła morską, muzeum morskie/;
  - Bazie morskiej;
  - Stacji lotniczej;
  - Zarządzie portu morskiego w Londynie;
  - Redakcjach i drukarniach prasy;
  - Centrum telewizyjnym BBC;
  - Ośrodku operacyjnym londyńskiej komendy policji;
  - Ministerstwie poczty.

Słuchacze w okresie studiów mieszkają prywatnie, poza rejonem akademii. W czasie zajęć służbowych i studiów obowiązuje ubiór cywilny.

Królewska Akademia Studiów Obronnych jest uczelnią elitarną o profilu polityczno-strategicznym. Średnio około 60% zajęć przeznaczają się na studiowanie problemów politycznych, ekonomicznych i społecznych, a 40% na zagadnienia wojskowe.

5.2. Państwowa Akademia Obrony /National Defence College/ utworzona została w 1947 roku w Latimer.

Akademia przygotowuje oficerów do pracy w sztabie ministerstwa obrony, dowództwach i sztabach NATO, połączonych dowództwach i sztabach brytyjskich sił zbrojnych na TDW, wyższych sztabach i centralnych instytucjach wojskowych Wielkiej Brytanii. Czas trwania nauki w akademii 8 m-cy.

Przepustowość akademii wynosi ok. 135 słuchaczy rocznie. Przeciętnie kurs kończy 90 oficerów, w tym 33 z sił lądowych, 25 z sił powietrznych i 22 z sił morskich oraz 10 urzędników administracji państwowej /około 50% z zagranicy/.

Do akademii przyjmowani są oficerowie od stopnia majora wzwyż, którzy nie przekroczyli 39 lat życia i posiadają odpowiednią praktykę na stanowiskach sztabowych lub w pracy dydaktycznej.

Program nauczania obejmuje tematy dotyczące: strategii, organizacji sił zbrojnych, planowania i prowadzenia połączonych operacji desantowych, wpływu nowych środków walki i techniki bojowej na rozwój strategii, geografii wojskowej, organizacji produkcji wojennej, organizacji wyższych organów dowodzenia, organizacji NATO, organizacji i stylu pracy połączonych sztabów, zakresu ^{pracy} poszczególnych osób funkcyjnych.

Szkolenie organizowane jest w grupach dyskusyjnych. Główną uwagę w poszczególnych przedmiotach nauczania koncentruje się na rozstrzygnięciu problemów wykorzystania i współdziałania na szczeblu operacyjnym i taktycznym. Uczelnia prowadzi prace naukowo-badawcze nad wypracowaniem doktryn wojennych, metod współdziałania między siłami lądowymi, powietrznymi i morskimi oraz organizacji i metod pracy sztabów.

Komendantem akademii jest oficer w stopniu generała. Stanowisko to drogą rotacji /co 2-3 lata/ zajmują kolejno przedstawiciele trzech rodzajów sił zbrojnych.

W skład komendy wchodzi trzech zastępcy komendanta w stopniach pułkowników, którzy są jednocześnie komendantami fakultetów /sił morskich, lądowych i powietrznych/. Ogólny nadzór nad właściwym kierunkiem pracy poszczególnych fakultetów sprawują szefowie zarządów szkolenia w departamentach rodzajów sił zbrojnych.

5.3. Akademia Sztabowa Sił Lądowych /Army Staff College/ w Camberly koło Londynu.

Akademia jest najwyższą uczelnią sił lądowych. Kształci ona oficerów do pracy w wyższych sztabach oraz na stanowiska dowódcze. Komendantem akademii jest oficer w stopniu generała-majora.

Komendantowi podlega sztab w składzie 15 oficerów oraz dwóch oficerów łącznikowych z USA i Francji.

Akademia składa się z trzech fakultetów /A, B, C/. Na czele każdego z nich stoi pułkownik. Na poszczególne fakultety kierowani są:

A - 40 miejsc - oficerowie z wykształceniem matematyczno-fiz. cywilnym lub przygotowaniem techniczno-wojskowym;

B - 80 miejsc - oficerowie z nieukończonym wykształceniem mat.-fiz. lub techn.-wojskowym;

C - 60 miejsc - inne grupy oficerów.

Jednorazowo w akademii naukę pobiera do 180 oficerów, z tego 135 oficerów brytyjskich sił lądowych, 35 oficerów z państw Wspólnoty Brytyjskiej oraz państw NATO.

Warunkiem przyjęcia do akademii jest posiadanie stopnia kapitana, nieprzekroczone 32 lata życia oraz zobowiązanie do odsłużenia co najmniej 5 lat po ukończeniu akademii. Wymagane jest od kandydatów odbycie kursu przygotowawczego w Akademii Technicznej Sił Lądowych w następującym wymiarze na poszczególne fakultety: A - 12 miesięcy, B- 15 miesięcy, C - 3 miesiące.

Czas nauki w akademii 1 rok podzielony na 6 semestrów. Zakres studiów z dziedziny taktyki obejmuje szczeble brygada-korpus oraz ogólne zasady prowadzenia operacji armijnej.

Od 1969 r. przy akademii zorganizowano fakultet oficerów młodszych na którym oficerowie w stopniu kapitana, którzy nie przekroczyli 29 roku życia w ciągu 10 tygodni przechodzą przeszkolenie z taktyki i służby sztabów. W ciągu roku przeprowadza się 4 kursy, każdy o przepustowości do 100 oficerów.

Akademia Sztabowa Sił Lądowych prowadzi również w szerokim zakresie prace naukowo-badawcze z zakresu organizacji, taktyki i materiałowo-technicznego zabezpieczenia wojsk. Prace te często służą za podstawę do opracowania regulaminów i wytycznych szkoleniowych w siłach lądowych.

5.4. Akademia Sztabowa Sił Powietrznych mieści się w Bracknell, hrabstwo Berkshire. Komendantem akademii jest oficer w stopniu generała brygady.

Akademia jest najwyższą uczelnią sił powietrznych przygotowującą oficerów w stopniu od kapitana do podpułkownika na stanowiska dowódcze i sztabowe.

Czas nauki w akademii wynosi 1 rok /nowsze źródła 10 m-cy/. Tematyka szkolenia rozpatrywana jest zarówno w odniesieniu do europejskiego jak i do zamorskiego teatru działań wojennych.

Podstawową metodą studiów są zajęcia grupowo-seminaryjne oraz wykłady, dyskusje i praktyczne rozwiązywanie różnych problemów. Średnio około 50% czasu poświęcone jest taktyce lotnictwa, 10% - organizacji pracy sztabów i do 20% na wspólne zajęcia i gry sztabowe ze słuchaczami

akademii sztabowych sił lądowych i morskich. Sporą ilość czasu przeznacza się na wypracowywanie rozwiązań taktycznych na mapach, opracowywanie dokumentacji bojowej oraz treningi różnych funkcji sztabowych.

Wszyscy słuchacze uczelni podzieleni są na grupy po sześciu oficerów w każdej. Grupa zobowiązana jest napisać wspólną pracę sprawdzającą na koniec studiów na jeden z wybranych tematów.

Liczebność jednorazowego kursu wynosi około 100 oficerów, w tym ok. 80 oficerów lotnictwa i około 20 oficerów z innych rodzajów sił zbrojnych oraz lotnictwa Stanów Zjednoczonych, RFN, Francji, Włoch i państw Wspólnoty Brytyjskiej.

5.5. Centra szkolenia i szkoły rodzajów wojsk i służb

Każdy rodzaj wojsk i służb posiada Centrum Szkolenia, gdzie organizowane są specjalistyczne kursy kwalifikacyjne dla oficerów różnych stopni i stanowisk a także dla podoficerów i szeregowców /służby czynnej i rezerwy/. Centra te są jednocześnie ośrodkami studyjno-badawczymi zajmującymi się opracowaniem teoretycznych zasad /sposobów użycia/ i praktycznych rozwiązań dotyczących sposobów działań i wykorzystania broni /sprzętu/ swojej specjalności.

Centra te zapewniają: testowanie uzbrojenia /sprzętu/; jednolitość poglądów na zasady działań /sposoby użycia/; właściwe /jednolite w danej specjalności/ metody szkolenia na wszystkich szczeblach, zwalniając tym samym jednostki bojowe od uciążliwych zadań szkolenia specjalistycznego.

Zdaniem Brytyjczyków, system ten, zapewnia właściwe wypracowanie i jednolite interpretowanie regulaminów, instrukcji i podręczników szkoleniowych, ułatwia manewrowanie kadrami w ramach rodzajów wojsk i służb, daje możliwość centralnego selekcjonowania bardziej uzdolnionych oraz przyczynia się do uproszczenia organizacji współdziałania na polu walki.

Organizowanie w ramach centrów wyszkolenia wiele krótkotrwałych kursów zapewnia specjalistom możliwość ciągłego pogłębiania wiedzy i doskonalenia praktyki, jak również dostosowania ich do aktualnych w technice bojowej i metodach walki. Koncentracja szkolenia specjalistycznego prowadzonego przez wysoko wykwalifikowanych specjalistów przy wykorzystaniu najnowszych technik /tu atestowanych/ zapewnia między innymi wysoki poziom metodyki szkolenia.

W Wielkiej Brytanii obowiązuje zasada ukończenia przeszkolenia specjalistycznego w odnośnym centrum /ośrodku, szkole/ przed objęciem

kolejnego stanowiska służbowego. Oficer w ciągu swojej służby wojskowej ma okazję do częstego wzbogacania swej wiedzy, doskonalenia umiejętności, jak również poznania najnowszych poglądów dotyczących zasad działań i użycia nowo wprowadzonych środków walki i innego sprzętu technicznego. Z tego względu kursy są krótkoterminowe, a programy nauki obejmują zakres wiedzy i umiejętności niezbędnych dla konkretnych stanowisk /funkcji/ w jednostkach.

Centra wyszkolenia /ośrodki/ i szkoły rodzajów wojsk i służb spełniają między innymi takie funkcje jak: specjalizacja oficerów młodszych głównie absolwentów Oficerskiej Szkoły Zawodowej w Santkursti i Oficerskiej Szkoły Służby Okresowej w Mons; doskonalenie i podwyższanie kwalifikacji kadr oficerskich i podoficerskich regularnych sił oraz rezerwy; szkolenie kadr instruktorskich /oficerów i podoficerów/; szkolenie kadr młodszych specjalistów.

Centrum Wyszkolenia Piechoty organizuje dla oficerów:

1. Kursy dowódców plutonów piechoty /osiem miesięcy/. Na kursach przechodzą przeszkolenie oficerowie młodszy absolwenci studium wojskowego z cywilnych wyższych uczelni, wstępujący do zawodowej służby.

2. Kursy dowódców kompanii piechoty /osiem tygodni/. Na kursy te kierowani są oficerowie w wieku 24-27 lat, którzy przesłużyli w jednostkach co najmniej dwa lata. Na kursie szkoli się jednocześnie 54 oficerów.

3. Kursy oficerów młodszych /osiem tygodni/. Kursy te przewidziane dla absolwentów Zawodowej Szkoły Oficerskiej w Santkursti i Oficerskiej Szkoły Służby Okresowej w Mons. Rocznie cztery kursy po 50 oficerów.

Fakultet broni wsparcia piechoty /CWP/ organizuje:

1. Kursy dowódców kompanii wsparcia /trzy tygodnie/. Rocznie dwa kursy po 20 oficerów.

2. Kursy dowódców plutonów moździerzy /dziewięć tygodni/. Rocznie trzy kursy po 20 oficerów.

3. Kursy dowódców plutonów przeciwpancernych dział bezdrzutowych /siedem tygodni/.

4. Kursy dowódców plutonów przeciwpancernych pocisków rakietowych /cztery tygodnie/.

5.6. Poligony

Wprowadzanie do szkolenia wojsk różnych urządzeń pomocniczych głównie symulatorów, trenerów i makiet oraz technicznych usprawnień poligonowych umożliwiło zmniejszenie o 1000 km² ogólnej powierzchni poligonów.

Z ogólnej powierzchni poligonów i placów ćwiczeń 1800 km² wykorzystywanych przez siły zbrojne, w dyspozycji sił lądowych znajduje się około 1500 km², sił powietrznych - 100 km² i sił morskich - około 200 km².

Poligony brytyjskie są wykorzystywane także do szkolenia wojsk innych państw NATO, zwłaszcza RFN, USA, Belgii i Włoch.

Poligony sił lądowych znajdują się w różnych częściach kraju, a do największych z nich należą:

- poligon ośrodka szkoleniowego Salisbury Plain /Wiltshire/, o powierzchni ponad 360 km², na którym można prowadzić ćwiczenia wzmocnionego batalionu ze strzelaniem amunicją bojową /z czołgów i dział/;

- poligon artyleryjski Otterburn /Northumberland/, o powierzchni ponad 225 km²;

- poligon ośrodka szkolenia bojowego Senny Brigde /Brecon/, o powierzchni około 120 km², który umożliwia równoczesne szkolenie dwóch wzmocnionych batalionów;

- poligon artyleryjski Wareop /Westmorland/, o powierzchni około 100 km² umożliwiający prowadzenie ćwiczeń batalionu;

- poligon ośrodka szkoleniowego Aldershot, o powierzchni około 90 km²;

- poligon ośrodka szkoleniowego Catterick /Yorkshire/, o powierzchni około 90 km², na którym są prowadzone ćwiczenia batalionów zmechanizowanych ze strzelaniem amunicją bojową /w tym moździerze i ppk/;

- poligon Stanford /80 km²/ do strzelań artyleryjskich i ćwiczeń batalionowych;

- poligon ośrodka szkoleniowego wojsk pancernych w Boorington, Lutworth /Dorest/, o powierzchni 30 km², wykorzystywany głównie do strzelań.

Siły morskie w przeważającej większości mają swoje morskie poligony wzdłuż północnych i północno-wschodnich wybrzeży. Część morskich poligonów jest zlokalizowana w zachodniej części kanału La Manche i Morza Irlandzkiego. Poligony lądowe sił morskich położone są w pobliżu baz morskich. Dwa z nich, Okehampton i Merrivale, należące do kompleksu szkoleniowego Dartmoor /Devonshire/, wykorzystuje głównie piechota morska do ćwiczeń batalionowych.

FRANCJA

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

We Francji obowiązuje powszechna służba narodowa, którą obywatele francuscy mogą odbywać w ramach: służby wojskowej w siłach zbrojnych; służby w jednostkach obrony cywilnej, straży pożarnej i żandarmerii; służby pomocy technicznej i współpracy gospodarczej.

Obowiązkowa służba wojskowa trwa 12 miesięcy i obejmuje mężczyzn od 18 do 29 roku życia. W czasie wojny obowiązkiem służby wojskowej objęci są mężczyźni zdolni do służby wojskowej od 18 do 50 roku życia.

Zwolnienie od obowiązkowej służby wojskowej mogą otrzymać: jedyni żywicieli rodzin, sieroty wojenne, niezdolni do służby wojskowej oraz wykonujący zawód mający szczególnie ważne znaczenie dla państwa.

Absolwenci wyższych uczelni mogą odbywać służbę zastępczą w jednostkach obrony cywilnej lub służbę zastępczą w ramach pomocy technicznej i współpracy gospodarczej w państwach pozaeuropejskich, a także w instytucjach i laboratoriach wojskowych w metropolii.

Absolwenci nauk medycznych mogą odbywać służbę narodową w lecznictwie wojskowym na terenie Francji lub w terytoriach zamorskich.

Czas trwania służby zastępczej we wszystkich przypadkach wynosi 16 miesięcy.

Służbę zastępczą pełni rocznie około 14 tysięcy poborowych co stanowi około 5% ich ogólnej liczby. Obowiązkową służbę wojskową odbywa rocznie około 260 tysięcy żołnierzy co stanowi około 45% sił zbrojnych.

Oprócz obowiązkowej służby wojskowej istnieje ochotnicza zawodowa służba wojskowa mężczyzn i kobiet szeregowców /około 117 tysięcy - w tym 3,5 tys. kobiet/, podoficerów /około 156 tys. - w tym 12 tys. kobiet/ i oficerów /około 41 tys. - w tym 700 kobiet/. Ochotnicza zawodowa służba wojskowa stanowi 55% sił zbrojnych. Natomiast korpus oficerski stanowi 7% stanu liczebnego sił zbrojnych.

Nabór żołnierzy do służby zawodowej odbywa się przez rekrutację z cywila a także werbunek żołnierzy odchodzących do rezerwy po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej. W obu przypadkach kandydaci po zakwalifikowaniu /pozytywnym ukończeniu szkolenia/ podpisują kontrakt do służby zawodowej na minimum 3 lata. Podpisanie kolejnych kontraktów uwarunkowane jest z zasady podnoszeniem kwalifikacji umożliwiającym obejmowanie wyższych stanowisk lub specjalności.

Żołnierze, którzy ukończyli obowiązkową służbę wojskową lub służbę zawodową są przenoszeni do rezerwy i przez pięć lat stanowią rezerwę

gotowości dyspozycyjnej /nie wymagają dodatkowego szkolenia/. Mają oni przydzielony do ukończenia jednostek istniejących w czasie pokoju oraz do sformowania 10 dywizji piechoty rezerwy, jednostek wsparcia korpusów i armii polowej oraz jednostek logistycznych. Po upływie tego okresu przez kolejne 12 lat /lub do przekroczenia granicy wieku, szeregowcy i podoficerowie młodszy służby obowiązkowej 36 lat, szeregowcy i podoficerowie młodszy służby zawodowej 45 lat a podoficerowie starsi i oficerowie 50 lat/ stanowią rezerwę stałą objętą obowiązkowym szkoleniem /szeregowców 12 dni w okresie 6 lat a podoficerów i oficerów 70 dni w okresie 17 lat/. Rezerwa stała na pierwsze 6 lat otrzymuje karty mobilizacyjne i dokumenty przejazdowe do określonych jednostek. Ta grupa rezerwistów przeznaczona jest głównie na uzupełnienie pokrycia strat wojennych. Po tym okresie rezerwiści rezerwy stałej mogą otrzymać dwa rodzaje kart mobilizacyjnych: "bez przydziału" - mogą być powoływani indywidualnie do służby wojskowej; najstarsze roczniki przewidziane do jednostek obrony cywilnej - powoływani również indywidualnie.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

We Francji minister obrony poprzez Sztab Sił Zbrojnych ustala kierunki rozwoju, planowanie i programowanie szkolenia wojskowego w siłach zbrojnych. Natomiast szefowie sztabów rodzajów sił zbrojnych realizują dyrektywy szkoleniowe i kierują całokształtem przedsięwzięć związanych z organizacją i opracowaniem programów szkolenia /kształcenia/.

Organami wykonawczymi są dowództwa szkół danego rodzaju sił zbrojnych.

W siłach zbrojnych Francji wyróżnia się trzy rodzaje szkolenia.

Przygotowawcze - realizowane przez licea - podległe szefom sztabów rodzajów sił zbrojnych - przygotowujące kandydatów do szkół oficerskich i podoficerskich /cztery w siłach lądowych, po jednym w siłach powietrznych i w siłach morskich/.

Wyższe szkolnictwo wojskowe pierwszego stopnia^{20/} - realizowane w wyższych szkołach oficerskich /sił lądowych, powietrznych i morskich/- przygotowuje kadry oficerskie z wykształceniem wyższym pierwszego stopnia. Kandydaci rekrutowani są z liceów wojskowych, szkół cywilnych

-----
20/. Tok szkolenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych - załącznik 17.

i z podoficerów /spełniających warunki wykształcenia i wieku/. O popularności szkół oficerskich może świadczyć fakt, że o jedno miejsce ubiega się 4 do 6 kandydatów ze szkół cywilnych.

Szkoły oficerskie wyposażają **swoich** absolwentów w wiedzę ogólną danego rodzaju sił zbrojnych. Zasadą jest, że każdy oficer przed objęciem stanowiska /pierwszego i kolejnych/ musi skończyć z wynikiem pozytywnym odpowiedni kurs specjalistyczny lub doskonalenia trwający 2-7 miesięcy.

Wyższe szkolnictwo wojskowe drugiego stopnia realizowane przez Wyższą Szkołę Wojenną, Wyższą Szkołę Sztabu, Wyższe Kursy Doskonalenia /dla wyróżniających się w służbie oficerów kapitanów /z etatu majora/ i majorów, którzy po ukończeniu przewidziani są do objęcia stanowisk dowódczych i sztabowych /dowódcy oddziału, sztabowych - związku taktycznego i wyżej/. W tej podgrupie występują również wyższe szkoły specjalistyczne przeszkalające zweryfikowanych absolwentów uczelni cywilnych do specyfiki pracy w wojsku są to: Państwowa Wyższa Szkoła Zaawansowanych Technik; Wyższa Szkoła Medyczna; Wyższa Szkoła Uzbrojenia i Sprzętu.

Najwyższy stopień kształcenia realizują Instytut Wyższych Studiów Uzbrojenia i Instytut Wyższych Studiów Obrony Narodowej. W czasie rocznych studiów przygotowują kandydatów do stopni generalskich i zajmowania wysokich stanowisk /dowódcy związku taktycznego i wyżej/ w siłach zbrojnych a także w służbie państwowej.

Francuskie wyższe szkolnictwo wojskowe kształci rocznie około 1300 oficerów /900 sił lądowych, 250 sił powietrznych i 150 sił morskich/. Szkolnictwo to wyposażone w najnowsze /nawet eksperymentalne/ pomoce zapewniające proces dydaktyczny, samokształcenie i wychowanie.

Systemem kursowego doskonalenia specjalistycznego /krótkotrwałego/ objęte jest corocznie około 40 tys. kadry zawodowej sił zbrojnych Francji /najbardziej rozbudowany ten system jest w siłach lądowych - 40 szkół i ośrodków rocznie kończy 30 800 słuchaczy/.

3. Szkolenie podoficerów

We Francji szkolenie podoficerów zawodowych realizowane jest w szkołach podoficerskich poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Kandydaci mogą być przygotowywani w liceach wojskowych lub powołani bezpośrednio z cywila. Zasadą jest, że każdy podoficer przy wyznaczaniu go na wyższe stanowisko służbowe lub mianowanie na kolejny stopień przechodzi szkolenie na jednym z kursów doskonalących, trwającym od 2 do 6 miesięcy.

4. Szkolenie szeregowców

We Francji szkolenie szeregowców /żołnierzy służby zasadniczej/ składa się z dwóch okresów: unitarnego i zespołowego /doskonającego/.

Szkolenie unitarne obowiązuje wszystkich poborowych i trwa 4 tygodnie. Prowadzone jest w ośrodkach szkolenia lub bezpośrednio w jednostkach w pododdziałach szkolenia unitarnego /tylko w siłach lądowych/. W tym okresie żołnierze zdobywają podstawowe przeszkolenie wojskowe, które obejmuje musztrę, wychowanie fizyczne i obywatelskie, regulaminy, naukę o broni i strzelanie, obronę i ochronę przed bronią masowego rażenia oraz podstawowe zasady zachowania się w walce.

Po przeszkoleniu unitarnym szeregowcy kierowani są do jednostek, gdzie w ramach szkolenia zespołowego doskonalą swe umiejętności wojskowe i specjalistyczne.

5. Szkolenie taktyczno-operacyjne i bojowe

We Francji celem szkolenia zespołowego jest przygotowanie żołnierzy do działalności w grupach, sekcjach, drużynach, zespołach itd. Szkolenie zespołowe /zgrzewające/ jest realizowane według rocznego planu szkolenia jednostki, który obejmuje: szkolenie ogólnowojskowe, specjalistyczne, udział w ćwiczeniach, a także inne przedsięwzięcia szkoleniowe.

Plan szkolenia najwięcej jednak czasu przeznaczają na szkolenie ogniowe i praktyczne szkolenie pododdziałów i jednostek na poligonach. Zasadą jest, że każdy żołnierz, aby sprostać wymogom dobrego opanowania techniki bojowej w aspekcie taktycznym, powinien odbyć szkolenie poza garnizonem - w siłach lądowych przez co najmniej 100 dni w roku. W siłach powietrznych praktyczne szkolenie personelu latającego nie może trwać krócej niż 15 godzin miesięcznie. W siłach morskich szkolenie na morzu powinno wynosić minimum 100 dni w roku.

Dużą wagę przywiązuje się do wykorzystania trenerów, symulatorów i innych nowoczesnych pomocy naukowych zapewniających wysoką efektywność szkolenia. Szkolenie prowadzone jest w większości z wykorzystaniem specjalnie wyposażonych sal wykładowych i placów ćwiczeń.

Roczny limit środków materiałowych przeznaczonych do szkolenia wynosi średnio do: karabinu maszynowego 450 naboji; granatnika ppanc 4 naboje; armaty czołgowej 54 naboji; haubicy 155 mm 200 naboji; moździerz 180 naboji; wyrzutni ppk Milan 3 pociski; wyrzutni ppk HOT 4 pociski; na żołnierza 4 granaty ręczne. Limit kilometrów wynosi dla: czołgów 830; pojazdów rozpoznawczych 2800; transporterów opancerzonych 3500. Limit dla śmigłowców sił lądowych wynosi 300 godz.nalotu na pilota.

W siłach lądowych szkolenie bojowe i operacyjne kładzie główny nacisk na zgrupowanie pododdziałów w ramach pułku.

Na szczeblu taktycznym i operacyjnym planuje się corocznie:

- dla dywizji - jedno ćwiczenie dowódczo-sztabowe, jedno z udziałem wojsk oraz 2 lub 3 specjalistyczne ćwiczenia rodzajów wojsk i służb;

- dla korpusu armijnego - jedno ćwiczenia dowódczo-sztabowe, jedno taktyczne z częściowym wyprowadzeniem wojsk, 2 lub 3 specjalistyczne ćwiczenia rodzajów wojsk i służb oraz co dwa lata prowadzone jest kompleksowe ćwiczenie z udziałem wojsk na szczeblu korpusu;

- dla armii polowej - jedno lub dwa ćwiczenia dowódczo-sztabowe oraz co trzy lata na tym szczeblu dowodzenia organizowane są kompleksowe ćwiczenia z udziałem wojsk.

Niezależnie od ćwiczeń narodowych, część ćwiczeń jest prowadzona w ramach NATO. Głównym celem tego rodzaju ćwiczeń jest doskonalenie współdziałania poszczególnych dowództw narodowych w ramach paktu.

Rocznie siły zbrojne Francji przeprowadzają od 140 do 150 ćwiczeń /w tym ponad 30 ćwiczeń w ramach NATO/, z czego do 60% przypada na ćwiczenia sił lądowych i po 20% na siły powietrzne i morskie/.

Szkolenie rezerwistów organizuje się według pięcioletniego planu szkolenia związków taktycznych i pododdziałów rezerwy. Plan zakłada przeprowadzenie mobilizacji dwóch dywizji piechoty rezerwy rocznie połączonej z 3- do 7-dniowymi ćwiczeniami taktycznymi.

W celu doskonalenia systemu przechodzenia sił zbrojnych i gospodarki narodowej ze stanu pokojowego w wojenny, co pięć lat przeprowadza się wielostopniowe ćwiczenia dowódczo-sztabowe z udziałem najwyższych władz wojskowych, administracyjnych i gospodarczych organów Francji.

W siłach powietrznych główny nacisk w szkoleniu bojowym jest skierowany na: doskonalenie pilotażu i nawigacji poszczególnych załóg samolotów i śmigłowców; trening w strzelaniu do celów powietrznych z użyciem broni pokładowej i pocisków raketowych typu powietrze-powietrze; strzelanie do celów naziemnych raketami typu powietrze-ziemia oraz bombardowanie różnego rodzaju celów powierzchniowych i punktowych.

W siłach morskich duży nacisk w szkoleniu taktyczno-operacyjnym kładzie się na stałe podwyższanie gotowości bojowej poszczególnych eskadr i flotylli; doskonalenie współdziałania z lotnictwem morskim i siłami działającymi na lądzie oraz formowanie zgrupowań uderzeniowych, zespołów trałowo-minowych i innych, w zależności od zaistniałej sytuacji. Na szczeblu eskadry organizuje się rocznie dwa ćwicze-

nia zgrywające w pobliżu metropolii i 1-2 w pobliżu terytoriów zamorskich.

6. Baza szkoleniowa

Francuskie siły zbrojne dysponują poligonami o ogólnej powierzchni 244 500 ha, w tym: siły lądowe - 171 tys. ha, siły powietrzne - 40 tys. i siły morskie - 8 tys. ha. Pozostała część powierzchni wykorzystywana jest na poligony doświadczalne dla nowo wprowadzanych wzorców uzbrojenia i sprzętu - podległe Delegaturze Generalnej ds. Uzbrojenia.

Według ocen francuskich, baza poligonowa zabezpiecza dwukrotny, trzytygodniowy pobyt w roku na poligonie każdemu z pułków wojsk operacyjnych.

Do największych poligonów we Francji należą: Caniueers - 34 500 ha, Larzac - 16 000 ha, Suippes - 13 500 ha, Mailly - 12 000 ha, Mourmelon - 11 400 ha, La Courtine - 6200 ha, Caylus - 5500 ha, Les Garrigues - 5000 ha, Bitehe i La Valdahon po 3500 ha.

BELGIA

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W Belgii od 1962 roku obowiązuje ustawa o obowiązkowej służbie wojskowej mężczyzn w wieku 19-35 lat /w latach 1974-87 w wieku 19-25 lat/, o dobrym stanie zdrowia, posiadających obywatelstwo belgijskie.

Obowiązek służby wojskowej może być spełniony przez odbycie zasadniczej służby wojskowej lub - ze względu na przekonania polityczne czy religijne - zastępczej służby:

- wojskowej /w jednostkach interwencyjnych obrony cywilnej, w straży pożarnej, w pogotowiu ratunkowym itp./ trwającej 15 miesięcy;

- cywilnej w:

- placówkach lecznictwa - 15 miesięcy;

- placówkach społeczno-kulturalnych - 20 miesięcy;

- krajach rozwijających się - 24 miesiące.

Czas trwania zasadniczej służby wojskowej jest zróżnicowany zależnie od miejsca jej odbywania i rodzaju służby. Dla żołnierzy odbywających służbę w jednostkach stacjonujących w RFN wynosi 10 miesięcy, a na terytorium Belgii - 12 miesięcy^{21/}. W pułku powietrznodesantowym służba trwa 15 miesięcy, w tym 5 miesięcy płatne. Kandydaci na oficerów rezerwy służą 13 miesięcy /w tym 5-miesięczny kurs oficerów rezerwy/, a na podoficerów rezerwy - 11 lub 12 miesięcy /w tym 3- lub 4-miesięczny kurs podoficerów rezerwy/.

Stan liczebny żołnierzy służby zasadniczej wynosi około 30 tysięcy i stanowi 28% stanu osobowego sił zbrojnych.

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej żołnierze pozostają w rezerwie do 45 roku życia.

Oprócz obowiązkowej służby wojskowej w Belgii istnieje służba ochotnicza do której zalicza się służbę nadterminową, okresową i zawodową. Stan liczebny służby ochotniczej wynosi 78 tysięcy żołnierzy i stanowi 72% stanu sił zbrojnych.

Służbę nadterminową mogą podjąć żołnierze służby zasadniczej, podpisując kontrakt na pełnienie służby nadterminowej przez okres 0,5, 1, 2, 3, 4 lub 5 lat. Podpisanie kontraktu na 6 miesięcy i 1 rok nie może nastąpić później niż w dniu następnym, kiedy upływa 6 miesięcy służby zasadniczej oraz pod warunkiem, że kandydat nie wymaga ponownego przeszkolenia na wybranym stanowisku. Podpisanie kontraktu /na

-----
21/ Do marca 1987 r. służba trwała o 2 miesiące krócej /w jednostkach na terytorium RFN - 8 a w Belgii 10 miesięcy/.

okres 2-5 lat/ przed rozpoczęciem służby zasadniczej, umożliwia jej podjęcie w wieku 17 lat.

Służbę okresową mogą pełnić ochotnicy /mężczyźni, a od 1974 r. kobiety/, którzy mają obywatelstwo belgijskie, nie mniej niż 17 lat i nie więcej niż 30, są zdolni do służby wojskowej, mają odpowiednie warunki fizyczne, prowadzą nienaganny tryb życia oraz uzyskują pozytywne wyniki z badań psychotechnicznych. Podpisują oni kontrakt na okres 2-5 lat, z możliwością przedłużenia maksymalnie do 10 lat. Po upływie 6 lat służby okresowej mogą oni ubiegać się o przyjęcie do służby zawodowej. Przedłużenie kontraktu jest uwarunkowane głównie podnoszeniem kwalifikacji.

Wyjątek w służbie okresowej stanowi tzw. kadra pomocnicza sił powietrznych obejmująca oficerów personelu latającego. Podpisują oni kontrakt na minimum 9 a maksymalnie 12 lat.

Służbę zawodową pełnią ochotnicy /mężczyźni i kobiety/ którzy wyrażają chęć poświęcenia się karierze wojskowej. Liczba kobiet w służbie okresowej i zawodowej w 1985 r. wynosiła 3500 co stanowiło prawie 6% wszystkich żołnierzy służby ochotniczej. W zależności od wykształcenia i predyspozycji kandydaci są kierowani do szkół oficerskich lub podoficerskich.

Nabór do wojskowej służby zawodowej kandydatów na oficerów i podoficerów /w wieku 17-25 lat/ odbywa się bezpośrednio z cywila. Natomiast nabór szeregowców prowadzony jest wyłącznie wśród ochotników pełniących służbę okresową.

Żołnierze zawodowi, nie mając formalnego obowiązku przedłużania kontraktu pełnią najczęściej służbę do osiągnięcia wieku emerytalnego /szeregowcy i podoficerowie 45-56 lat, oficerowie 50-61 lat - zależnie od stopnia/. Minimalny okres służby zawodowej wynosi 1,5 razy czas trwania szkolenia, z ograniczeniem dla oficerów posiadania stopnia - minimum kapitana.

Studia w szkołach oficerskich trwają 4-5 lat, a nauka w szkołach podoficerskich - 3 lata.

Żołnierze, którzy zakończyli służbę wojskową /ochotniczą i obowiązkową/ przenoszeni są do rezerwy. Rezerwy osobowe w Belgii dzieli się na rezerwę zorganizowaną i rezerwę niezorganizowaną.

Do rezerwy zorganizowanej zaliczani są rezerwiści, którzy po odbyciu służby wojskowej otrzymali przydziały mobilizacyjne. W zależności od czasu, jaki upłynął od momentu zakończenia służby rezerwiści tej grupy dzieli się na trzy kategorie:

- rezerwę pierwszej kategorii stanowią żołnierze przewidziani do uzupełnienia stanów osobowych rozwiniętych jednostek 1KA do etatu wojennego;

- rezerwę drugiej kategorii stanowią żołnierze przewidziani do formowania jednostek mobilizowanych wojsk operacyjnych;

- rezerwę trzeciej kategorii stanowią żołnierze przewidziani do uzupełnienia lub formowania jednostek mobilizacyjnych wojsk obrony wewnętrznej /taką nazwę w Belgii mają nazwę wojska spełniające funkcje obrony terytorialnej/.

Do rezerwy niezorganizowanej zaliczani są rezerwiści, którzy nie posiadają przydziału mobilizacyjnego.

W Belgii w ramach wojskowych ćwiczeń narodowych i NATO szkolone są również rezerwy zorganizowane. Każdy żołnierz rezerwy zorganizowanej ma swój przydział mobilizacyjny i odbywa okresowe przeszkolenie w określonej jednostce wojsk operacyjnych lub obrony wewnętrznej. Szkolenie odbywa rocznie około 20 000 rezerwistów przeznaczonych do sformowania 10BZ i 12BZmot, jednostek korpuśnych i wojsk obrony wewnętrznej.

Kadra zawodowa z instytucji i służb, których działalność ustaje podczas mobilizacji, jest zawczasu wyznaczona do pełnienia funkcji dowódczych i specjalistycznych w jednostkach rezerwowych.

Liczba jednostek rezerwowych jest ograniczona ilością posiadanego sprzętu. Belgia stosuje zasadę nieorganizowania żadnych nowych jednostek rezerwowych, które nie mogłyby być należycie wyposażone.

Jednostki rezerwowe są zazwyczaj powoływane na szkolenie co dwa lata. Przepisy dotyczące szkolenia rezerwistów zezwalają na powoływanie łącznie na 66 dni szeregowych a na 74 dni podoficerów. Natomiast oficerowie rezerwy mogą być powoływani na 30 dni w roku.

Obowiązek pozostawania w rezerwie sił zbrojnych trwa 10 lat od zakończenia służby zasadniczej lub okresowej. Generalną zasadą jest przydział mobilizacyjny do jednostki w pobliżu miejsca zamieszkania mobilizowanego. Rezerwista posiadający przydział mobilizacyjny odbywa ponadto każdego roku jednodniowe przeszkolenie teoretyczne na temat zasad obrony państwa i roli jego jednostki w ogólnym systemie obrony.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

W Belgii w systemie szkolenia oficerów zawodowych wyróżnia się szkolenie początkowe i doksztalcające.

Szkolenie początkowe obejmuje trzy etapy.

Podstawowe szkolenie wojskowe trwa 5-6 tygodni i w zasadzie jest prowadzone w ośrodku szkolenia wojsk powietrznodesantowych.

Szkolenie wojskowo-akademickie prowadzone jest z kandydatami na oficerów zawodowych sił lądowych i sił powietrznych Królewskiej Szkoły Wojskowej w dwóch pionach: ogólnym /danego rodzaju sił zbrojnych/ i politechnicznym. Program dwóch pierwszych lat jest wspólny /po którym słuchacze otrzymują stopień podporucznika/, kolejne dwa lata obejmują specjalizację. Jednocześnie z nauką prowadzone są staże i praktyki w szkołach danego rodzaju wojsk i w jednostkach /np. kandydaci na pilotów odbywają kurs w Szkole Pilotażu Podstawowego/.

Kandydaci na oficerów określonych specjalności technicznych kierowani są do cywilnych uczelni inżynierskich /4 lata/, kandydaci na oficerów sił morskich - do cywilnej Wyższej Szkoły Morskiej /4 lata/, a przyszli lekarze do cywilnych uniwersytetów /5-6 lat/.

Szkolenie wojskowo-aplikacyjne trwa 6-10 miesięcy, prowadzone jest w szkołach rodzajów wojsk i służb, przygotowuje do objęcia konkretnych stanowisk.

Przygotowanie oficerów służby okresowej trwa dwa lata i obejmuje roczne szkolenie w szkole danego rodzaju wojsk i służb oraz roczny staż kwalifikacyjny w jednostce, po którym otrzymują stopień podporucznika.

Przygotowanie oficerów rezerwy /absolwentów wyższych uczelni cywilnych/ trwa rok, z czego 5 miesięcy szkoleni są w szkołach rodzajów wojsk i służb i 7 miesięcy odbywają staż w jednostkach jako kandydaci do określonego stanowiska.

System doksztalcania obejmuje różnorodne kursy i studia specjalistyczne.

Kursy doskonalenia realizowane w szkołach rodzajów wojsk i służb /jako forma permanentnego doskonalenia zawodowego kadry/ trwające 4-6 tygodni.

Kursy dla oficerów zawodowych w stopniu kapitana /przed awansem lub objęciem stanowiska przewidzianego dla stopnia majora/ w Królewskiej Szkole Wojskowej, lub w szkołach rodzajów wojsk i służb - trwają 6-8 tygodni.

Kursy dowódczo-sztabowe w Wyższym Królewskim Instytucie Obrony - roczne, nadają tytuł oficera dyplomowanego, oraz półroczne podyplomowe studia o specjalności zarządzania i administracji dla oficerów starszych w Szkole Administracji Wojskowej trwają dwa lata. Studia w wojskowych szkołach i akademiach zagranicznych. Doksztalcające kursy korespondencyjne dla kapitanów i majorów rezerwy przy szkołach rodzajów wojsk i służb, trwające rok - połączone ze stażami w jednostkach.

3. Szkolenie podoficerów

W Belgii szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych trwa 3 lata, a przebieg jego zależy od wybranej specjalności.

Dla większości specjalności pierwszy etap szkolenia, poza 6-tygodniowym szkoleniem podstawowym, obejmuje rok nauki w szkole podoficerskiej /Podoficerska Szkoła Sił Zbrojnych, Podoficerska Szkoła Sił Morskich, Techniczna Szkoła Sił Powietrznych/, a drugi etap - 2 lata nauki w szkole rodzaju wojsk i służb. Podoficerowie niektórych specjalności szkolą się wyłącznie w szkole podoficerskiej lub w szkole rodzaju wojsk i służb. Podoficerów służby zdrowia szkoli Królewska Szkoła Służby Zdrowia, a podoficerów żandarmerii - Królewska Szkoła Żandarmerii.

Specyficzne dla szkolenia kandydatów na podoficerów zawodowych o ogólnych specjalnościach technicznych /przydatnych wszystkim rodzajom sił/ jest prowadzenie go przez wybrane szkoły /niezależnie od ich podległości poszczególnym rodzajom sił/ wspólnie dla całości sił zbrojnych.

Szkolenie kandydatów na podoficerów służby okresowej trwa rok z tego 6 miesięcy w szkole rodzaju wojsk i służb /w tym 6 tygodni szkolenia podstawowego/ i 5 miesięcy stażu praktycznego w jednostce.

Szkolenie kandydatów na podoficerów rezerwy /nabór ochotniczy/ prowadzą szkoły rodzajów wojsk i służb. Kurs trwa 3 lub 4 miesiące w zależności od specjalności. Po kursie kandydat odbywa dalszą służbę w jednostce w wymiarze normalnej służby zasadniczej.

4. Szkolenie szeregowców

Szkolenie żołnierzy służby zasadniczej podzielone jest na podstawowe, prowadzone przez ośrodki szkolenia i niektóre szkoły rodzajów wojsk i służb, oraz uzupełniające, odbywane w macierzystej jednostce.

Szkolenie podstawowe trwa 6 tygodni i obejmuje naukę musztry, re-

gulaminów, strzelania, taktyki, wychowania fizycznego, udzielania pierwszej pomocy oraz obrony przed środkami ABC. Jeden z ośrodków prowadzi dodatkowo 2-miesięczne kursy kierowców. Szkolenie podstawowe prowadzone przez szkoły rodzajów wojsk i służb wzbogacone jest o elementy niezbędne dla danego rodzaju wojsk.

5. Szkolenie taktyczno-operacyjne

Szkolenie w jednostkach realizuje się według rocznego planu, który obejmuje: szkolenie ogólnowojskowe, specjalistyczne, udział w ćwiczeniach, a także inne przedsięwzięcia szkoleniowe. Szkolenie to prowadzone jest z wykorzystaniem gabinetów oraz placów ćwiczeń. Dużą wagę w trakcie tego etapu szkolenia przywiązuje się do wykorzystania trenerów, symulatorów i innych nowoczesnych, często skomputeryzowanych, pomocy szkoleniowych zapewniających nie tylko wysoką efektywność szkolenia, ale jednocześnie znaczne zmniejszenie kosztów.

Szkolenie dowództw, sztabów i wojsk metodą ćwiczeń traktowane jest jako jeden z najważniejszych czynników wpływających na poziom gotowości bojowej. Ćwiczenia prowadzone są w ramach planów narodowych i planów Dowództwa Połączonych Sił Zbrojnych NATO. Siły powietrzne i siły morskie Belgii ćwiczenia taktyczno-operacyjne odbywają wyłącznie w ramach ćwiczeń natowskich.

Szczególne miejsce w szkoleniu zajmują różnego rodzaju ćwiczenia taktyczno-bojowe organizowane w formie atrakcyjnych "zawodów sportowych" i prowadzone w ramach narodowych sił zbrojnych oraz w układzie koalicyjnym.

W procesie szkolenia nie są przestrzegane natowskie normy, głównie ze względów finansowych. Przykładowo, według ustaleń NATO, liczba dni ćwiczeń poligonowych jednostek sił lądowych powinna wynosić 60 rocznie - belgijskie jednostki przebywają na poligonach nie dłużej niż 20-30 dni. Natowska norma przewiduje 240 godz. rocznego nalotu na pilota - Belgowie realizują 100-170 godz. Dla sił morskich minimalna liczba dni nawigacyjnych powinna wynosić 110 - belgijskie okręty przebywają w morzu średnio 70-80 dni w roku.

6. Baza szkoleniowa

W siłach zbrojnych Belgii za szkolenie odpowiedzialne są zarządy i oddziały szkoleniowe poszczególnych dowództw i sztabów. Kierunki rozwoju, organizacja i planowanie szkolenia są określane na szczeblu centralnym.

Ogółem siły zbrojne Belgii dysponują 33 szkołami i ośrodkami, z których cztery /Królewska Szkoła Wojskowa, Wyższy Królewski Instytut Obrony, Szkoła Administracji Wojskowej i Szkoła Kadetów/ są podporządkowania centralnego, a pozostałe podlegają poszczególnym rodzajom sił zbrojnych.

Podział szkół i ośrodków jest następujący: dwie szkoły prowadzą kształcenie podyplomowe /Wyższy Królewski Instytut Obrony i Szkoła Administracji Wojskowej/; trzy szkoły oficerskie /Królewska Szkoła Wojskowa, Królewska Szkoła Służby Zdrowia, Królewska Szkoła Żandarmerii/; siedemnaście szkół rodzajów wojsk i służb /typu specjalistycznego i aplikacyjnego/; cztery szkoły podoficerskie; sześć ośrodków szkolenia podstawowego.

Poza tym podziałem pozostaje szkoła kadetów.

Integralną częścią systemu szkolenia wojskowego jest wykorzystywanie i współpraca z uczelniami cywilnymi /medycyna, farmacja, biologia, inżynieria przemysłowa i rzadkie specjalności techniczne, prawo i kryminologia, nawigacja/.

HOLANDIA

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W Holandii zgodnie z Konstytucją istnieje powszechny obowiązek służby wojskowej a zasady rekrutacji normuje Ustawa o obowiązku służby wojskowej, któremu podlegają mężczyźni w wieku 18 do 35 lat, posiadający obywatelstwo holenderskie i zamieszkałi na stałe w kraju.

Obowiązek służby wojskowej może być spełniony przez odbycie zasadniczej służby wojskowej lub - ze względu na stan zdrowia, przekonania czy niechęć - zastępczej służby wojskowej i cywilnej.

Zasadnicza służba wojskowa obejmuje poborowych od 19 do 35 roku życia. Zależnie od wykształcenia, predyspozycji i umiejętności poborowi są kwalifikowani do korpusu oficerów, podoficerów lub szeregowców. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej jest zróżnicowany i wynosi: dla szeregowców 14 miesięcy, dla kandydatów na oficerów i podoficerów rezerwy sił lądowych - 16 miesięcy, a sił powietrznych i morskich - 17 miesięcy.

Zastępcza służba wojskowa trwa 16 miesięcy, w tym 4 miesiące szkolenia podstawowego i rok pracy w obronie cywilnej.

Zastępcza służba cywilna - obowiązkowa praca przez okres: 18 miesięcy na jednostkach pływających w żegludze morskiej, śródlądowej i rybołówstwie; lub 27 miesięcy w krajach rozwijających się.

Żołnierze odbywający obowiązkową służbę wojskową stanowią około 45% stanu osobowego sił zbrojnych. Pozostałe 55% stanowią żołnierze pełniący służbę ochotniczo.

Ochotnicza służba wojskowa obejmuje służbę nadterminową, okresową i zawodową.

Służbę nadterminową mogą podjąć oficerowie i podoficerowie służby zasadniczej, a w siłach morskich także szeregowcy, nie później niż w ciągu roku od zakończenia służby zasadniczej. Podpisują oni kontrakt na pełnienie służby nadterminowej na okres 1, 2, 3 lub 4 lata. Po upływie 4-letniej służby nadterminowej mogą się ubiegać o przyjęcie do służby zawodowej.

Służbę okresową pełnią ochotnicy, którzy przed ukończeniem 18 lat zgłosili się do odbycia służby wojskowej. Wyróżnia się dwie kategorie żołnierzy służby okresowej: żołnierzy służby krótkoterminowej oraz tzw. technicznych specjalistów.

Kandydaci do służby krótkoterminowej /wiek 17-23 lata/, w zależności od predyspozycji i wykształcenia, kwalifikowani są do służby

jako oficerowie, podoficerowie lub szeregowcy. Podpisują oni kontrakt na okres 4 lat, z możliwością przedłużenia nie dłużej jednak niż do 6 lat. Po upływie tego okresu mogą ubiegać się o przyjęcie do służby zawodowej lub są zwalniani do rezerwy.

Kandydaci na technicznych specjalistów /wiek 16-26 lat/ podpisują kontrakt na 4-6 lat, zależnie od specjalności. Żołnierze ci przez cały okres służby pozostają szeregowcami i po upływie terminu kontraktu zwalniani są do rezerwy.

Do służby okresowej przyjmowane są również kobiety, które od początku lat osiemdziesiątych mają udostępnione wszystkie stanowiska na takich zasadach jak mężczyźni. W połowie lat osiemdziesiątych kobiety stanowiły 1% stanu osobowego sił zbrojnych /w służbie okresowej i zawodowej/.

Zawodowa służba wojskowa pełnią ochotnicy, którzy wyrażają chęć poświęcenia się karierze wojskowej. W zależności od wykształcenia i predyspozycji kierowani są oni wówczas do szkół oficerskich lub podoficerskich.

Kandydaci na oficerów zawodowych winni legitymować się średnim wykształceniem, dobrym stanem zdrowia, wolnym stanem, wiekiem 17-21 lat. Szkoły oficerskie mają charakter wyższych uczelni zawodowych. Absolwenci mają obowiązek pełnienia służby przez okres 8-11 lat - wliczając czas studiów.

Kandydaci na podoficerów zawodowych powinni być stanu wolnego, mieć 16-19 lat /w siłach powietrznych 24 lata/, dobry stan zdrowia i wykształcenie zawodowe. Są oni zobowiązani do pełnienia służby zawodowej przez okres 6 lat.

Oficerowie i podoficerowie zawodowi, nie mając formalnego obowiązku przedłużenia kontraktu, pełnią najczęściej służbę do osiągnięcia wieku emerytalnego, tj. 55 lat, a oficerowie młodszy i podoficerowie sił morskich do 52 roku życia. Żołnierze zawodowi mają możliwość pełnienia służby jeszcze przez 3 lata po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Żołnierze którzy zakończyli służbę wojskową /obowiązkową czy ochotniczą/ są przenoszeni do rezerwy. Rezerwy osobowe w Holandii dzieli się na rezerwę zorganizowaną i rezerwę niezorganizowaną.

Do rezerwy zorganizowanej zaliczeni są wszyscy rezerwiści, którzy po zakończeniu służby wojskowej otrzymali przydziały mobilizacyjne. W zależności od stopnia wykształcenia i wieku, stan osobowy rezerwy zorganizowanej został podzielony na trzy kategorie.

Rezerwę pierwszej kategorii stanowią żołnierze, którzy po odbyciu zasadniczej służby wojskowej zostali skierowani do rezerwy na tzw. krótkoterminowy urlop /5 miesięcy/ i pozostawieni w ewidencji macierzystych jednostek. Mogą być powoływani bez ogłoszenia mobilizacji.

Rezerwę drugiej kategorii stanowią żołnierze, którym upłynął okres zaliczania do kategorii pierwszej i po skreśleniu z ewidencji pododdziału, w którym odbywali zasadniczą służbę wojskową, otrzymują przydział mobilizacyjny do jednostek mobilizowanych. W tej kategorii rezerwiści pozostają przez dwa lata.

Rezerwę trzeciej kategorii stanowią żołnierze, którzy po okresie przebywania w kategorii drugiej otrzymali przydziały mobilizacyjne w trybie mobilizacji zwykłej na okres 10 lat, po czym są przenoszani do rezerwy niezorganizowanej.

Żołnierze rezerwy zorganizowanej zaliczani do drugiej i trzeciej kategorii, określani są jako przebywający na tzw. długoterminowym urlopie.

Do rezerwy niezorganizowanej zaliczani są rezerwiści, którzy nie mają przydziału mobilizacyjnego. Mogą być oni mobilizowani tylko na podstawie uchwały parlamentu.

Podstawowy program przygotowania rezerwistów do ich planowanego wykorzystania mobilizacyjnego realizowany jest w szkoleniu podczas odbywania zasadniczej służby wojskowej.

Rezerwiści rezerwy zorganizowanej mogą być powoływani na szkolenie i ćwiczenia wojskowe w następującym wymiarze:

- szeregowcy do 35 roku życia, łącznie na 85 dni;
- podoficerowie do 40 roku życia, łącznie na 92 dni;
- oficerowie do 45 roku życia, łącznie do 106 dni.

Po tym okresie przenoszani są do rezerwy niezorganizowanej i nie podlegają obowiązkowi dalszego szkolenia.

W siłach lądowych powołanie rezerwistów na szkolenie lub ćwiczenia odbywa się najwcześniej po 20 miesiącach od zakończenia służby wojskowej. Czas trwania ćwiczenia zależy od założonego programu i wynosi od 1 dnia /tzw. informacyjnego/ do 4 tygodni. Szkolenie rezerw ma charakter zorganizowany i prowadzi go Komenda Szkolenia Rezerw /m.p. Ossendrecht/ podległe Dowództwu Obrony Terytorialnej. Średnio na ćwiczenia powołuje ona rocznie 54 pododdziały szczebla kompanijnego /samodzielne kompanie lub też kompanie ze składu batalionów/ i przeszkala łącznie około 6000 rezerwistów. Na szkolenie mogą także zostać powołani oddzielnie rezerwiści określonej specjalności.

W celu utrzymania wysokiej gotowości bojowej oddziałów i związków taktycznych w okresie przeprowadzania ćwiczeń korpuśnych lub dywizyjnych powoływany jest cały skład osobowy wytypowanych pododdziałów rezerwy, które po pobraniu wyposażenia i uzbrojenia z magazynów mobilizacyjnych biorą udział w ćwiczeniu razem z jednostkami rozwiniętymi. Każdego roku przeprowadzane jest ćwiczenie mobilizacyjno-alarmowe pod kryptonimem "Donderslag". Ćwiczenie to ma na celu sprawdzenie operacyjnego i personalnego przygotowania mobilizacji określonej kategorii rezerwistów lub wybranych pododdziałów mobilizowanych oraz sprawdzenie gotowości sprzętu bojowego składowanego w magazynach mobilizacyjnych. Ćwiczenie odbywa się w warunkach zbliżonych do wojennych bez uprzedniego powiadomienia rezerwistów i trwa z reguły 3 dni.

W siłach powietrznych i morskich szkolenie rezerw ma charakter indywidualny, a czas trwania zależy od specjalności i pełnionych funkcji. Ćwiczenia dla oficerów rezerwy sił powietrznych o specjalności "kierowanie ruchem powietrznym" trwają 19 dni rocznie, oficerów łączności sił powietrznych 26 dni co dwa lata.

Ćwiczenia mobilizacyjne dla kadry pododdziałów mobilizacyjnych prowadzone są co trzy lata. Wnioski i doświadczenia z tych ćwiczeń służą do uzupełniania i usprawnienia instrukcji mobilizacyjnych.

Od 01.01.1984 r. wprowadzone nowe przepisy mobilizacyjne, zgodnie z którymi każda osoba funkcyjna mobilizowanego pododdziału otrzymuje pisemną instrukcję, w której szczegółowo, w sposób jasny i jednoznaczny opisane są w kolejności wszystkie przedsięwzięcia, jakie ma wykonać na danym stanowisku w procesie osiągnięcia gotowości bojowej przez mobilizowany pododdział, od momentu przybycia w rejon zbiórki do czasu jego opuszczenia. Nowe przepisy przewidują, że podczas mobilizacji część stanowisk w pododdziałach rozwiniętych zostanie obsadzona oficerami rezerwy, natomiast część stanowisk w pododdziałach mobilizowanych obejmie kadra zawodowa.

2. Kształcenie kadry oficerskiej

W Holandii w systemie szkolenia oficerów zawodowych wyróżnia się trzy etapy.

Pierwszy etap obejmuje kształcenie początkowe i doskonalące. Szkolenie początkowe kandydaci na oficerów zawodowych, przygotowuje do pełnienia funkcji dowódców plutonów /równorzędnych/, realizują szkoły oficerskie.

Kandydaci na oficerów zawodowych sił lądowych, zależnie od posiadanego wykształcenia, kierowani są do Królewskiej Akademii Wojskowej /po maturze/, lub do Ośrodka Szkolenia Oficerów Służby Specjalnej /po małej maturze/.

W Królewskiej Akademii Wojskowej realizuje się: czteromiesięczne przeszkolenie podstawowe; studia /3-4 letnie/ na jednym z wydziałów /techniczny, ekonomiczny, administracyjny/; roczne przeszkolenie specjalistyczne w jednym z ośrodków szkolenia sił lądowych; po czwartym lub piątym roku studiów kandydaci zdają egzamin oficerski i są mianowani do stopnia podporucznika. Absolwenci tej akademii w toku służby mogą awansować do stopnia podpułkownika i są traktowani jako oficerowie I kategorii.

W Ośrodku Szkolenia Oficerów Służby Specjalnej realizuje się: czteromiesięczne szkolenie podstawowe; roczne szkolenie specjalistyczne, w jednym z ośrodków szkolenia sił lądowych; po dwuletnim szkoleniu kandydaci otrzymują tymczasowy stopień podporucznika; po dwóch latach praktyki w jednostkach wojskowych zostają zatwierdzeni w tym stopniu wojskowym. Absolwenci tego ośrodka w toku służby mogą być awansowani do stopnia majora i są traktowani jako oficerowie II kategorii.

Doskonalenie oficerów obu kategorii realizowane jest na kursach specjalistycznych "A" przed objęciem stanowiska dowódcy kompanii /równorzędnego/.

Podobny cykl szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych realizowany jest w siłach powietrznych i morskich. Ci ostatni szkoleni są w Królewskim Instytucie Sił Morskich.

Drugi etap obejmuje wyższy stopień kształcenia realizowany zależnie od kategorii oficerów.

Oficerowie kategorii I mogą zostać skierowani na wyższe studia uniwersyteckie lub politechniczne, do zagranicznych wyższych szkół wojskowych, albo na dwuletnie studia do Wyższej Szkoły Wojennej lub Wyższych Szkół Sztabowych.

Oficerowie Kategorii II w zasadzie kierowani są na kursy doskonalenia oficerów /wyżej majora nie awansują/.

Trzeci etap polega na kierowaniu oficerów I kategorii, kandydatów na etaty generalskie, do zagranicznych akademii wojskowych.

System szkolenia oficerów służby okresowej i nadterminowej jest nieco inny.

Kandydaci na oficerów służby okresowej /krótkoterminowej 4-6 lat/, zależnie od posiadanego wykształcenia, odbywają /czteromiesięczne do roku/ szkolenie w szkołach lub ośrodkach szkolenia rodzajów wojsk.

Kandydaci na oficerów służby nadterminowej rekrutowani są z oficerów rezerwy /deklarujących chęć służby na okres 1 do 4 lat/ i nie wymagają dodatkowego przeszkolenia.

Szkolenie oficerów rezerwy prowadzone jest w ramach zasadniczej służby wojskowej, która trwa 16 miesięcy w siłach lądowych i 17 miesięcy w siłach powietrznych i siłach morskich. Przez pierwsze sześć miesięcy realizowane jest w szkołach i ośrodkach szkolenia rodzajów sił zbrojnych a następnie w jednostkach liniowych.

Kandydaci na oficerów rezerwy posiadający wyższe wykształcenie medyczne odbywają dwu miesięczne przeszkolenie, po czym kierowani są na stanowiska w siłach zbrojnych, odpowiadające ich specjalności medycznej.

Oficerowie rezerwy mogą być powoływani na szkolenia i ćwiczenia wojskowe, do czasu osiągnięcia 45 roku życia, łącznie na okres 160 dni.

3. Szkolenie podoficerów

Podoficerowie zawodowi objęci są trzystopniowym systemem szkolenia programowego.

Pierwszy stopień to szkolenie początkowe, prowadzone w szkole podoficerskiej i ośrodku szkolenia specjalistycznego; drugi stopień przewiduje skierowanie, po 11 latach służby wojskowej, na wyższy kurs doskonalenia podoficerów.

Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych trwa 27 miesięcy. Przez pierwszy rok szkolą się oni w szkole podoficerskiej rodzaju sił zbrojnych, a następnie kierowani są do ośrodków szkolenia specjalistycznego. W siłach morskich szkolenie podoficerów zawodowych odbywa się systemem kursów w różnych ośrodkach szkolenia sił morskich.

Podoficerowie służby okresowej /kontrakty na 4-6 lat/, szkoleni są w ośrodkach szkolenia rodzajów sił zbrojnych i trwa, w zależności od specjalności, od 4 miesięcy do 1 roku.

Podoficerowie służby nadterminowej rekrutują się z podoficerów rezerwy, deklarujących chęć dalszej służby wojskowej na okres od 1 roku do 4 lat. Nie odbywają oni dodatkowego przeszkolenia.

Podoficerowie rezerwy szkoleni są w ramach zasadniczej służby wojskowej w ośrodkach szkolenia rodzajów sił zbrojnych, przez okres od

4 do 10 miesięcy, a następnie kierowani do jednostek bojowych.

4. Szkolenie szeregowców

Szkolenie żołnierzy służby zasadniczej, zakwalifikowanych przez komisje poborowe do odbycia służby w korpusie osobowym szeregowców, podzielone jest na szkolenie podstawowe i uzupełniające.

Szkolenie podstawowe prowadzone jest w ośrodkach szkolenia lub pododdziałach szkolnych rodzajów sił zbrojnych. Szkolenie podstawowe dzieli się na ogólnowojskowe, trwające 4-6 tygodni oraz specjalistyczne - 8-12 tygodni.

Szkolenie uzupełniające odbywa się po skierowaniu szeregowców do jednostek w ramach szkolenia indywidualnego i zespołowego.

5. Szkolenie taktyczno-operacyjne

Szkolenie w jednostkach prowadzone jest według rocznych planów szkolenia. Celem szkolenia jest umożliwienie żołnierzom nabycia wiedzy taktycznej oraz ukształtowanie praktycznych umiejętności indywidualnego i zespołowego prowadzenia działań bojowych w różnych warunkach terenowych i atmosferycznych. Szkolenie to prowadzone jest przy wykorzystaniu bazy szkoleniowej i placów ćwiczeń. Ze względu na wysokie koszty szkolenia prowadzonego przy wykorzystaniu sprzętu bojowego, w coraz większym ^{stopniu} do procesu szkolenia wprowadzane są symulatory i trenażery, gwarantujące także wysoką efektywność szkolenia.

Szkolenie dowództw, sztabów i wojsk metodą ćwiczeń taktycznych stanowi zasadniczo formę sprawdzenia, podnoszenia i utrzymania gotowości bojowej wojsk i sztabów. Plan szkolenia sił lądowych przewiduje w ciągu roku następującą częstotliwość przeprowadzania ćwiczeń taktycznych: plutonu - 3-4; kompanii - 3-6; batalionu - 1. Każde z tych ćwiczeń powinno trwać 4-8 dni. Ćwiczenia związków taktycznych odbywają się zgodnie z normami NATO, które przewidują przeprowadzenie ćwiczeń taktycznych na szczeblu: brygady - raz w roku; dywizji - raz na dwa lata i korpusu - raz na pięć lat. Ćwiczenia na szczeblu korpusu i dywizji z reguły prowadzone są w ramach ćwiczeń NATO.

W siłach powietrznych szkolenie taktyczno-bojowe realizowane jest na szczeblu od pojedynczego samolotu do eskadry. Roczny nalot na załogę wynosił w 1985 r. 180 godzin. Szkolenie operacyjne sił powietrznych prowadzone jest w ramach ćwiczeń połączonych sił powietrznych NATO.

Siły morskie szkolenie taktyczno-operacyjne prowadzą zgodnie z planami NATO i dowództwa narodowego. W skali rocznej okręty wojenne powinny przebywać przez 120 dni w morzu. Okręty z floty wojennej Holandii biorą udział między innymi, w zespole sił morskich NATO na Atlantyku i zespole sił trałowo-minowych NATO w strefie kanału La Manche.

Załogi samolotów ZOP lotnictwa sił morskich szkolone są w przewidzianych rejonach prowadzenia działań bojowych.

Piechota morska przeznaczona głównie do działań w północnej Norwegii, odbywa tam regularne ćwiczenia w warunkach zimowych.

6. Baza szkoleniowa

W siłach zbrojnych Holandii za szkolenie odpowiedzialny jest sekretarz stanu ds. personalnych, który określa główne kierunki rozwoju i organizacji szkolenia. Jego organem doradczym jest Rada ds. Szkolenia Wojskowego, a organem wykonawczym - Dyrekcja Generalna ds. Personalnych. Dowódcy rodzajów sił zbrojnych odpowiadają za organizację i proces szkolenia podległych im wojsk. Planowaniem, organizowaniem i nadzorowaniem szkolenia zajmuje się w siłach lądowych Dowództwo Szkolenia, a w siłach powietrznych i morskich - oddziały szkolenia w dyrekcjach ds. personalnych.

W dyspozycji szkolnictwa wojskowego Holandii znajdują się: trzy akademie wojskowe /Wyższa Szkoła Wojenna, Szkoła Sztabowa Sił Powietrznych i Szkoła Sztabowa Sił Morskich/; dwie wyższe szkoły oficerskie /Królewska Akademia Wojskowa - kształcąca oficerów dla sił lądowych i powietrznych oraz Królewski Instytut Sił Morskich/; dwie szkoły oficerskie /Ośrodek Szkolenia Oficerów Służby Specjalnej oraz Oficerska Szkoła Sił Powietrznych/ oraz 34 szkoły i ośrodki szkolenia rodzajów wojsk w tym: sił lądowych - 23, powietrznych - 3 i morskich - 8.

DANIA

1. Służba wojskowa, rezerwy osobowe i ich szkolenie

W Danii obowiązuje powszechna służba wojskowa, której podlegają mężczyźni w wieku od 19 do 50 lat.

Obowiązek powszechnej służby wojskowej może być spełniony przez odbycie zasadniczej służby wojskowej lub zastępczej służby cywilnej.

Zasadnicza służba wojskowa trwa 9 miesięcy dla szeregowców, 15 miesięcy dla kaprali a od 18 do 21 miesięcy dla podoficerów i oficerów rezerwy.

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej żołnierze przechodzą do rezerwy i w ciągu pierwszych 9 lat są powoływani kilkakrotnie na 3-4 tygodniowe ćwiczenia. Łączny czas szkolenia rezerwistów nie może przekroczyć 60 dni dla szeregowców i 70 dni dla podoficerów i oficerów. Żołnierze ci stanowią w tym okresie główną rezerwę wojsk operacyjnych. Po tym okresie /do osiągnięcia 50 lat/, stanowią bazę mobilizacyjną dla pododdziałów wojsk obrony terytorialnej.

Do zastępczej służby cywilnej powoływani są głównie poborowi odmawiający pełnienia służby wojskowej ze względu na przekonania religijne czy polityczne. Są oni kierowani do odbycia 11 miesięcznej zastępczej służby cywilnej w instytucjach publicznych /szpitale, opieka społeczna, ochrona środowiska itp./.

Do zasadniczej służby wojskowej powołuje się rocznie 8-10 tysięcy mężczyzn co stanowi około 30% stanu osobowego sił zbrojnych.

Ochotnicza służba wojskowa stanowi około 70% stanu osobowego sił zbrojnych i obejmuje służbę okresową i zawodową.

Do służby okresowej zalicza się konstabli /szeregowców służby długoterminowej/ i podoficerów. Kandydaci do służby okresowej są przyjmowani z cywila w wieku 18-26 lat. Służba wojskowa trwa, łącznie z przeszkoleniem uniwersalnym i specjalistycznym, dla konstabli 33 miesiące, dla podoficerów 24 miesiące. Po tym okresie przenoszani są do rezerwy lub mogą starać się o przejście do służby zawodowej.

Do służby zawodowej przyjmowani są: oficerowie, podoficerowie i szeregowcy /konstabelle/.

Kandydaci na oficerów zawodowych muszą posiadać średnie lub wyższe wykształcenie, przejść przeszkolenie związane z otrzymaniem stopnia podoficerskiego i pełnić służbę co najmniej przez 6 miesięcy na stanowisku dowódczym. Następnie kierowani są do szkoły oficerskiej. Nauka, w zależności od rodzaju szkoły trwa około 3,5 lat. Oficerowie zawodowi pełnią służbę do 60 roku życia.

Podoficerowie zawodowi rekrutują się z podoficerów służby okresowej. Pełnią służbę do 50 roku życia.

Konstabile po przejściu do służby zawodowej podpisują kontrakt na 5-7 lat, który mogą przedłużyć do 45 roku życia.

Żołnierze służby okresowej i zasadniczej po zwolnieniu ze służby wojskowej przez pierwsze 3 lata stanowią główną rezerwę wojsk operacyjnych z przydziałem do konkretnych jednostek sił lądowych, powietrznych i morskich. Przez kolejne 6 lat stanowią drugorzutową rezerwę mobilizacyjną z przydziałem do jednostek zabezpieczenia działań bojowych i zaopatrzenia. Po 9 latach pozostawania w rezerwie sił operacyjnych przechodzą do rezerwy mobilizacyjnej obrony lokalnej.

W Danii rozróżnia się następujące rodzaje rezerw: pierwszej gotowości; drugiej gotowości; mobilizacyjna obrony lokalnej; osobowa sił zbrojnych.

Do rezerwy pierwszej gotowości zaliczani są rezerwiści, którzy w ostatnich trzech latach odbyli zasadniczą służbę wojskową i pozostają w natychmiastowej gotowości do powołania /12-24 godz./ na uzupełnienie jednostek operacyjnych sił lądowych częściowo rozwiniętych.

Rezerwa drugiej gotowości obejmuje kilka roczników rezerwistów przeznaczonych do dalszego rozwinięcia jednostek operacyjnych, dowodzenia, wsparcia i logistycznych. Ma ona zapewnić pełne rozwinięcie sił lądowych w ciągu 5 dni.

Rezerwę mobilizacyjną obrony lokalnej sił lądowych stanowią rezerwiści w wieku powyżej 34 lat i nie podlegający już rezerwom pierwszej i drugiej gotowości.

Rezerwa osobowa sił zbrojnych obejmuje rezerwistów bez przydziałów mobilizacyjnych, wchodzących w skład obrony regionalnej i tych, którzy ukończyli 50 lat.

Szkolenie rezerw osobowych praktycznie rozpoczyna się w momencie powołania do służby wojskowej, której celem jest przygotowanie żołnierzy do realizacji zadań na wypadek mobilizacji. Szczególnie uwidacznia się to w siłach lądowych, których etat wojenny oparty jest głównie na siłach mobilizacyjnych.

W siłach lądowych szkolenie żołnierzy służby zasadniczej prowadzone jest w pułkach rodzajów wojsk i służb, nazywanych również pułkami szkolenno-mobilizacyjnymi, w których przygotowywane są pododdziały dla wojsk operacyjnych i częściowo dla wojsk obrony terytorialnej. Każdy pułk ma w zasadzie ukompletowane 1-2 bataliony /dywizjony/, przeznaczone do włączenia w pierwszej kolejności do brygad zmechanizowanych. Natomiast

pozostałe 2-3 bataliony /dywizjony/ pułku są skadrowane /ich kadra zajmuje się głównie szkoleniem rezerwistów/, a po zmobilizowaniu wędą w skład brygad. Po 3-miesięcznym szkoleniu unitarnym, żołnierze na kolejne 6 miesięcy służby kierowani są na szkolenie do batalionów /dywizjonów/ przeznaczonych do poszczególnych brygad.

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej każdy rezerwista otrzymuje przydział mobilizacyjny i zobowiązany jest przez 15 lat od momentu powołania do zasadniczej służby odbyć określoną liczbę dni ćwiczeń /60-szeregowcy i 70 - młodsza kadra dowódcza/.

Wyróżnia się dwa rodzaje ćwiczeń - alarmowe i szkoleniowe.

Ćwiczenia alarmowe organizowane są dla rezerwistów i pododdziałów przeznaczonych do rozwinięcia i uzupełnienia sił operacyjnych. Mają one na celu doskonalenie i sprawdzanie funkcjonowania systemu powiadamiania, przyjmowania i wyposażania w uzbrojenie i sprzęt bojowy.

Ćwiczenia szkoleniowe odbywają rezerwiści, którzy ze względu na wiek przeszli na niższy stopień gotowości mobilizacyjnej oraz tacy, którzy zmienili przydziały mobilizacyjne. Mają oni za zadanie doskonalic indywidualne i zespołowe wyszkolenie rezerwistów.

Czas trwania ćwiczeń wynosi od 48 godzin do 14 dni dla szeregowców, a dla kadry dowódczej do 21 dni w roku. W zależności od celu i typu ćwiczeń miejsce stawiennictwa może być wyznaczone w koszarach lub w terenie w bezpośrednim sąsiedztwie magazynu mobilizacyjnego. Wezwania na ćwiczenia wysyłane są z zasady pocztą.

W siłach powietrznych i morskich, których organizacja oparta jest w zasadzie na żołnierzach zawodowych, szkolenie rezerwistów polega głównie na przygotowaniu ich do wykonywania funkcji pomocniczych w bazach sił powietrznych i morskich oraz ich ochrony i obrony.

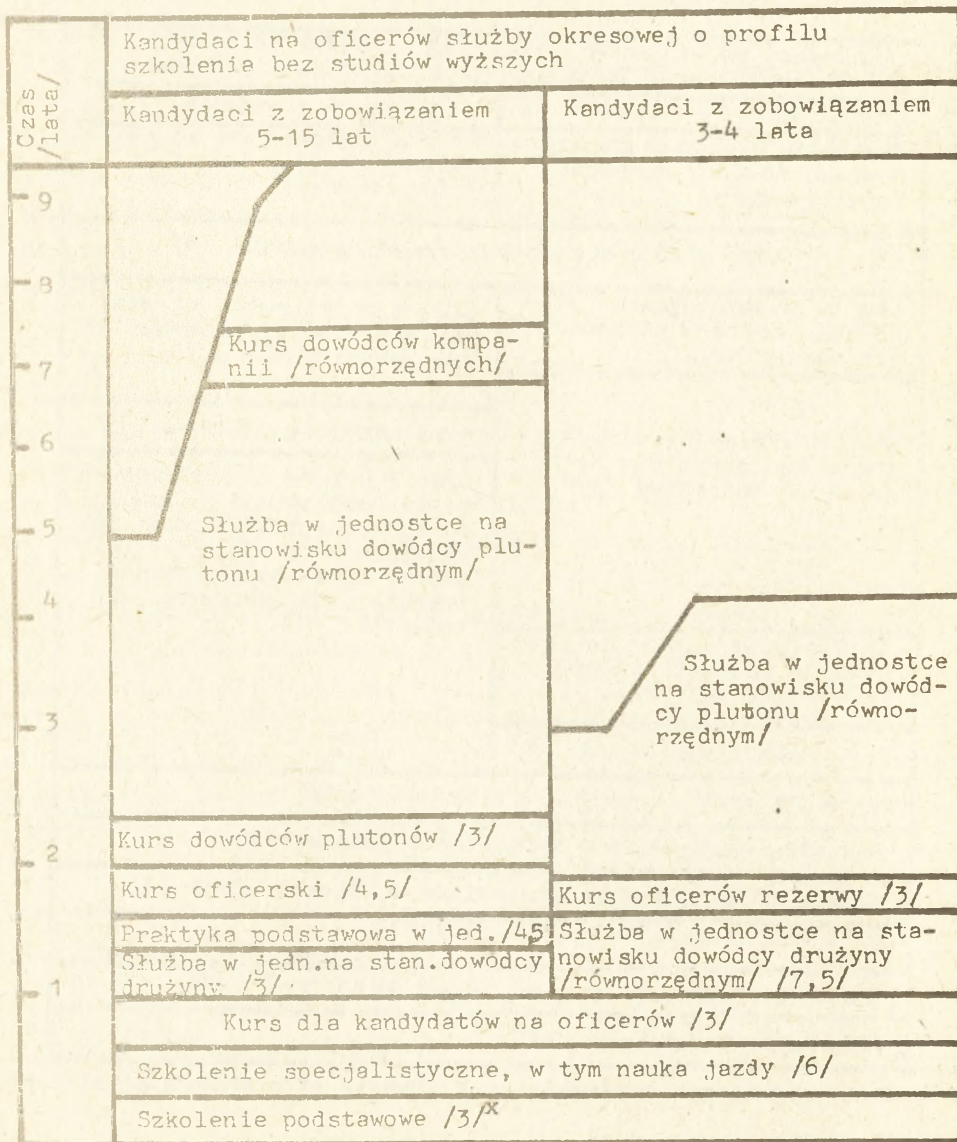
Wydrukowano w 30 egz.
Egz. nr 1-30 Bibl.Nauk.DZS
Wyk. płk Kozłowski
Druk L.L.
Druk ASG WP nr pf-1925/WW

PRZEBIEG SZKOLENIA STOPNIA "A" I "B" OFICERÓW SIŁ
LĄDOWYCH O PROFILU SZKOLENIA ZE STUDIAMI WYŻSZYMI

Czas /Lata/	Kandydaci na oficerów zawodowych i służby okresowej /12-15 lat/ o profilu szkolenia ze studiami wyższymi	
	Studia po 3 i 1/4 latach	Studia po 2 latach
9	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy kompanii /równorzędnym/	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy kompanii /równorzędnym/
8	Kurs dowódców kompanii /równorzędnych/ /3/	
7	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu /równorzędnym/	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu /równorzędnym/
6	Studia wyższe na uniwersytecie Bundeswehry w Hamburgu lub w Monachium /39/	Kurs dowódców plutonów /3/
5		Studia wyższe na uniwersytecie Bundeswehry w Hamburgu lub Monachium /tylko dla kandydatów na oficerów służby remontowej, zaopatrzenia oraz lotnictwa sił lądowych/ /39/
4	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu /równorzędnym/ /12/	
3	Kurs dowódców plutonów /3/	
2	Kurs oficerski - egzamin oficerski /4,5/	
	Praktyka podstawowa w jednostce wojskowej /4,5/	
1	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy drużyny /3/	
	Kurs dla kandydatów na oficerów /3/	
	Szkolenie specjalistyczne, w tym nauka jazdy /6/	
	Szkolenie podstawowe /3/ ^x	

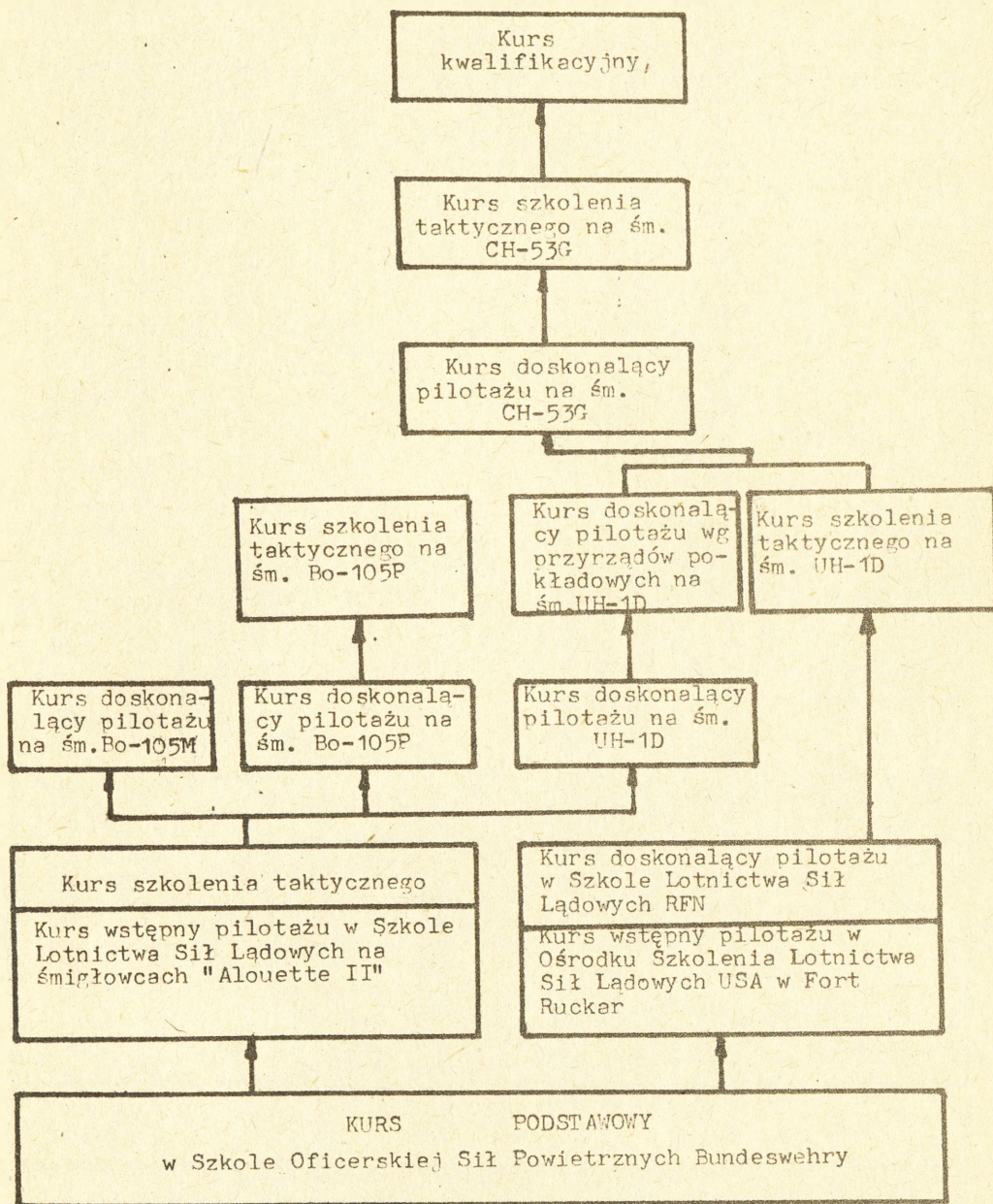
x/ Liczby w nawiasach oznaczają czas trwania szkolenia w miesiącach.

PRZEBIEG SZKOLENIA STOPNIA "A" I "B" OFICERÓW SIŁ
LĄDOWYCH O PROFILU SZKOLENIA BEZ STUDIÓW WYŻSZYCH

x/ Liczby w nawiasach oznaczają czas trwania szkolenia w miesiącach.

SZKOLENIE PILOTÓW LOTNICTWA SIŁ LĄDOWYCH

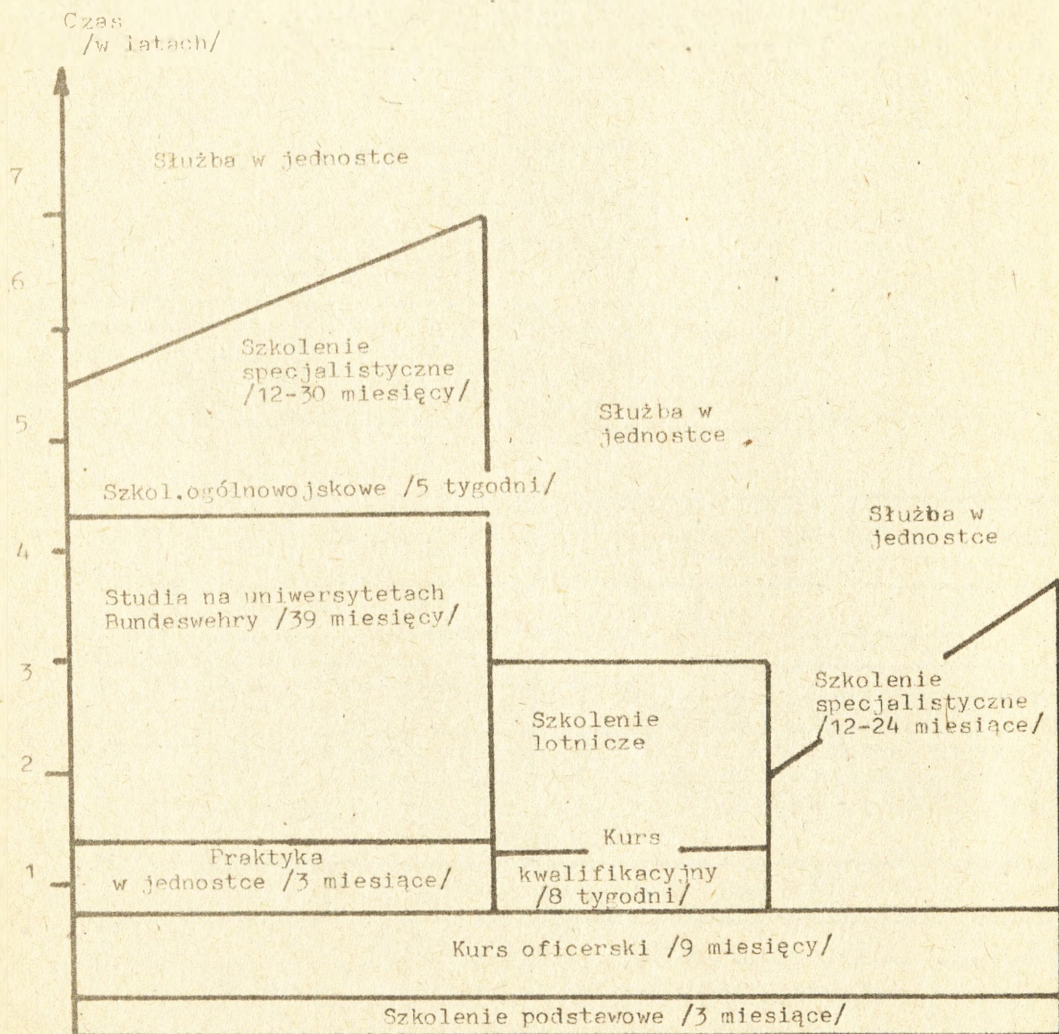

SZKOLENIE OFICERÓW SIŁ POWIETRZNYCH

Oficerowie zawodowi,
12-15 letniej służby
okresowej

Personel latający
/oficerowie zawodowi
służący do 41 roku
życia lub 15-letniej
służby okresowej/

Oficerowie 3-15
letniej służby
okresowej /bez
studiów wojsko-
wych/

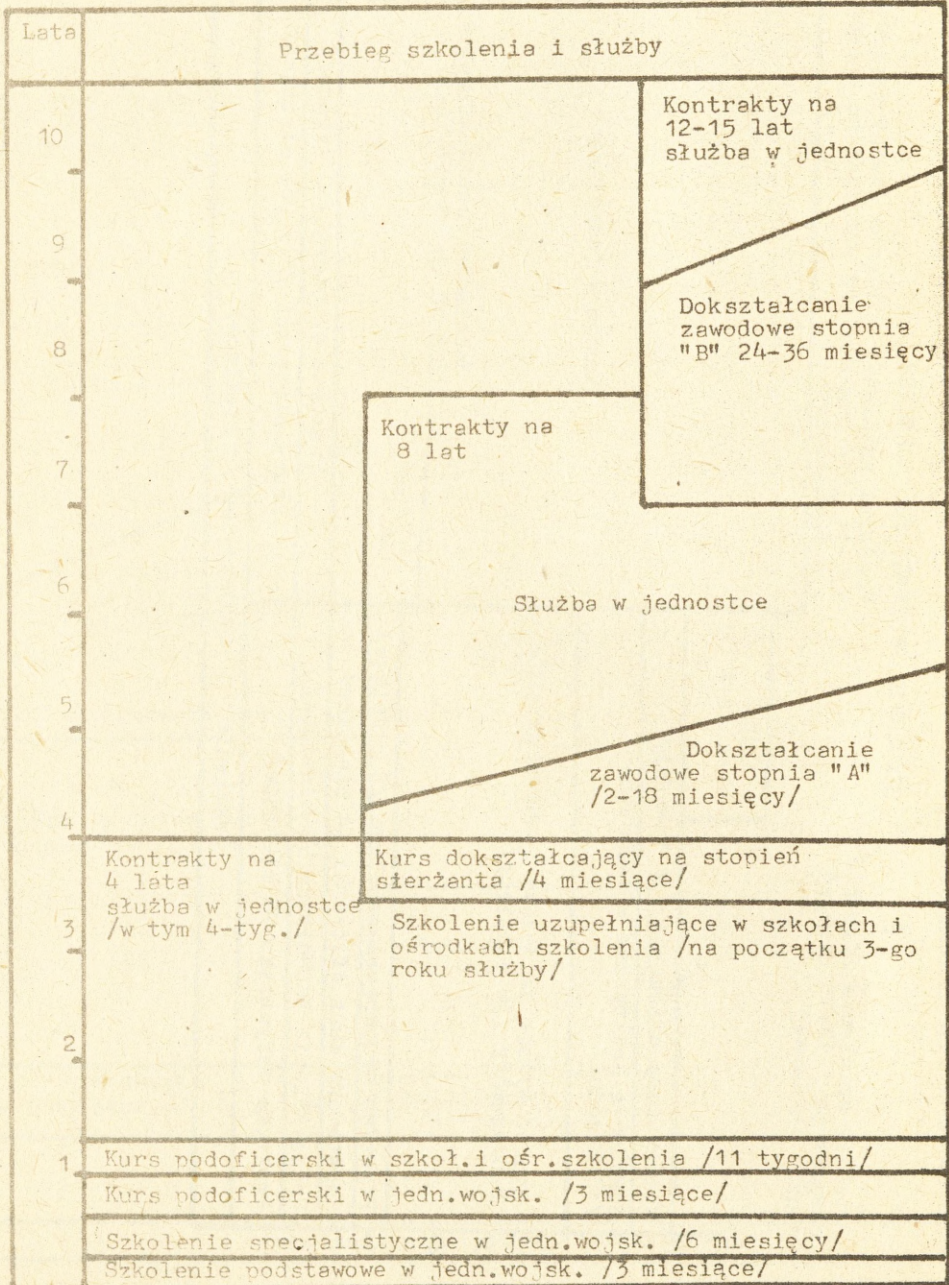
SZKOLENIE OFICERÓW SIŁ MORSKICH

Przebieg szkolenia oficerów służby okresowej /12-15 lat/ bez studiów wyższych na uniwersytecie Bundeswehry

Przebieg szkolenia oficerów zawodowych i 12-15 letniej służby okresowej

Rok	Grupa szkolna A	
5	Wyższy kurs oficerski /14 tygodni/ Szkolenie praktyczne w jednostce /10 tygodni/	Służba w jednostkach
4	Studia wyższe na jednym z uniwersytetów Bundeswehry /36 miesięcy/	
3		
2		
1		
		Szkolenie specjalistyczne /od 10 do 13 miesięcy/
		Praktyka okrętowa /10 tygodni/
		Kurs oficerski /5 i pół miesiąca/
		Szkolenie podstawowe /3 miesiące/

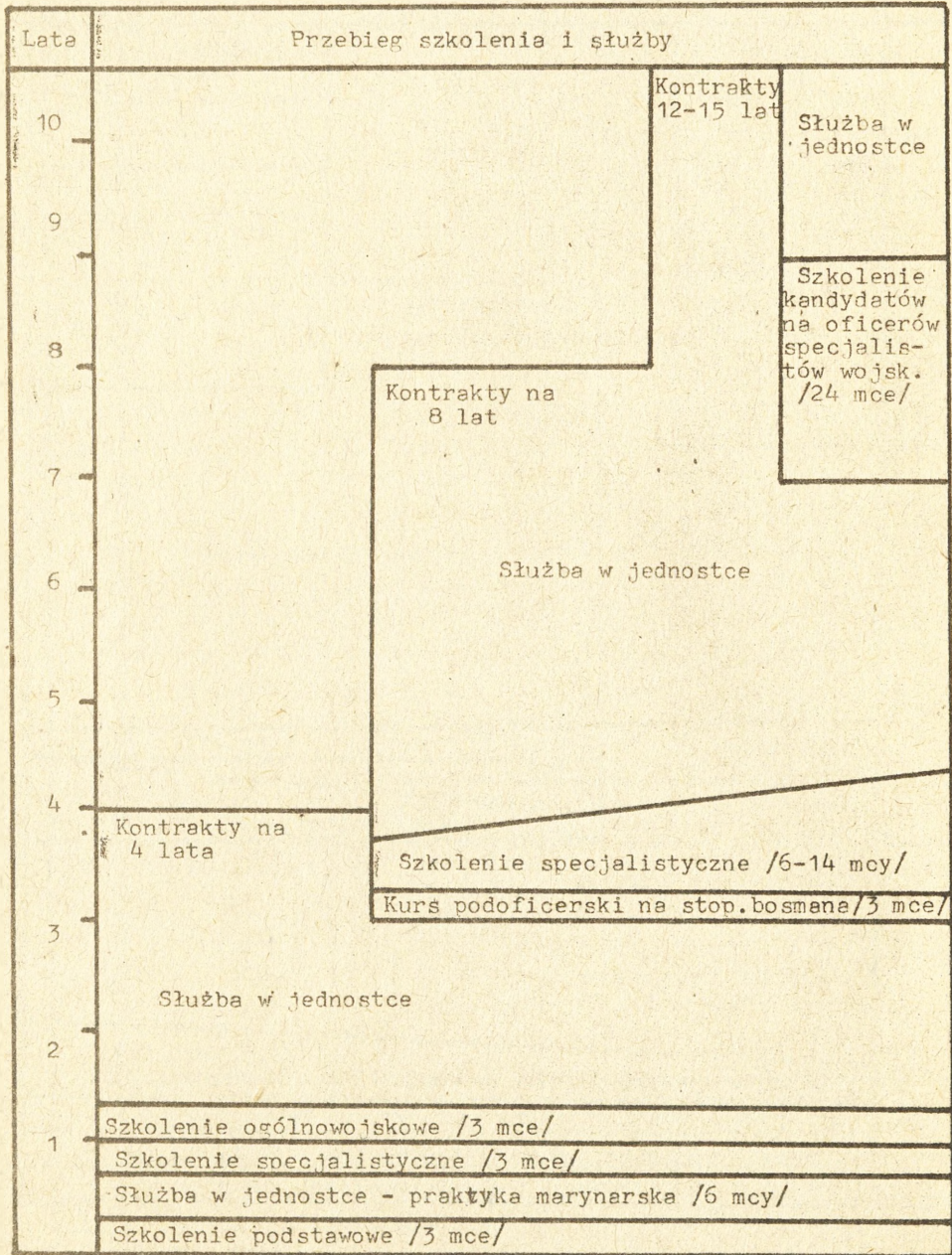
SKOLENIE PODOFICERÓW SIŁ LĄDOWYCH

SZKOLENIE PODOFICERÓW SIŁ POWIETRZYNYCH

Lata	Przebieg szkolenia i służby	
10		Kontrakty na 12-15 lat Służba w jednostce
9		Szkolenie zawodowe /24 m-ce/
8		Kontrakty na 8 lat
7		
6		Służba w jednostce
5		
4	Kontrakty na 4 lata	Kurs podoficerski na stop.sierż./1,5mca/ Służba w jednostce /2-9 mcy/
3		Szkolenie specjalist.w szkoł.i ośr.szk.
2	Służba w jednostce	
1		/1,5 do 5.mcy/ Szkolenie specjalistyczne w szkołach i ośrodkach szkol. Kurs podoficerski w szk.ogólnowisk.Sił Pow. /2,5 mca/ Służba w jednostce - w miejscu pełnienia służby /3 mce/ Szkolenie podstawowe w jednost.szkolnych /3 mce/

SZKOLENIE PODOFICERÓW SIŁ MORSKICH

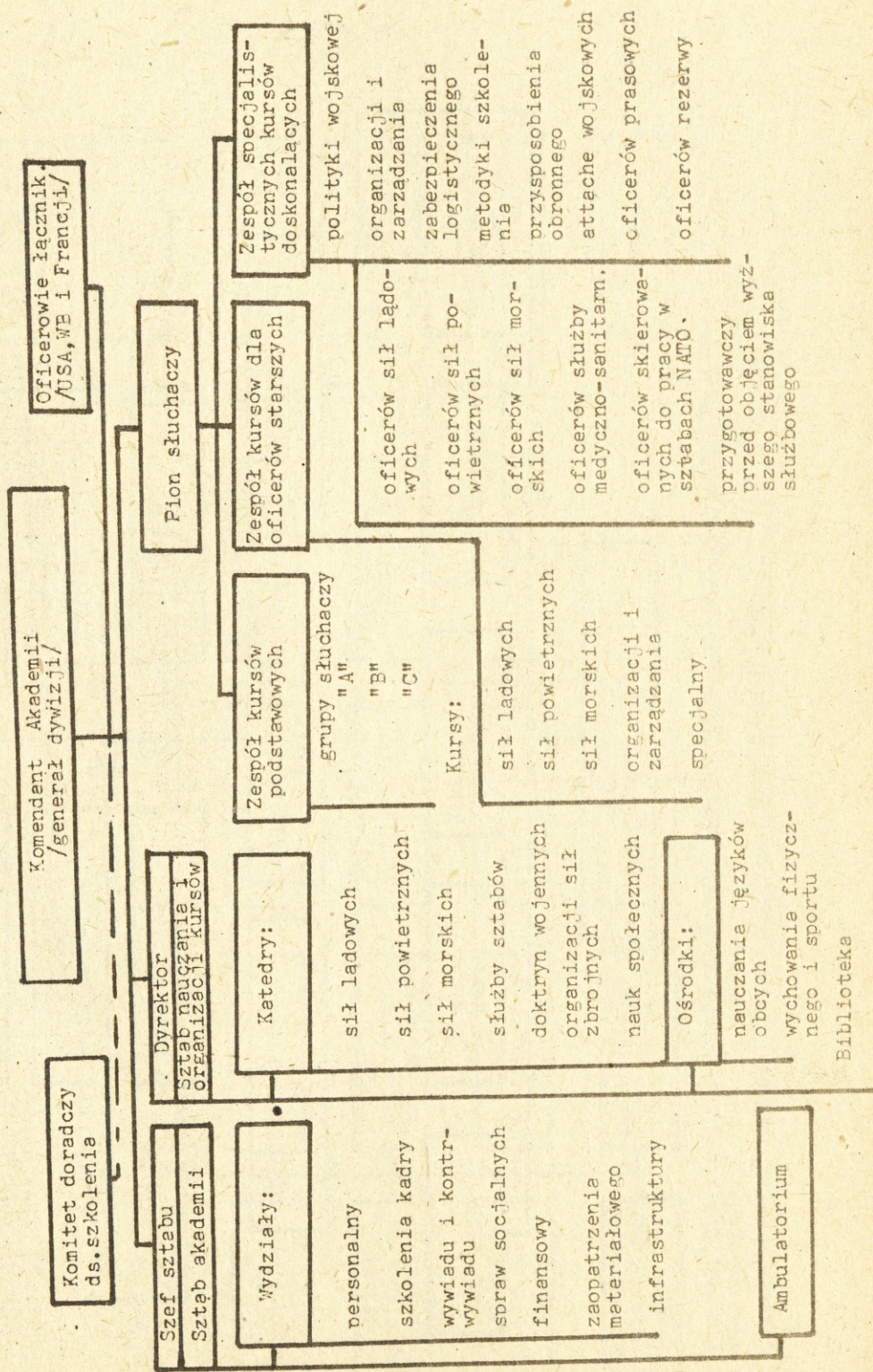
WYKAZ URZĄDZEŃ SZKOLENIOWYCH WYKORZYSTYWANYCH W SIŁACH
LĄDOWYCH

Lp.	Rodzaj urządzeń szkoleniowych	Wykorzystywane w szkoleniu
1.	Trenażer prowadzenia ognia do celów stałych z czołgu Leopard 1	strzeleckim
2.	Trenażer prowadzenia ognia do celów ruchomych z czołgu Leopard 1	strzeleckim
3.	Trenażer do nauki jazdy na czołgu Leopard 1	technicznym
4.	Trenażer do nauki jazdy na czołgu Leopard 2	technicznym
5.	Symulator kierowania ogniem czołgu Leopard 1A4	strzeleckim
6.	Symulator prowadzenia ognia z czołgu Leopard 1 oraz śmigłowca ppanc	strzeleckim
7.	Przekrój czołgu Leopard 1	technicznym
8.	Przekrój czołgu Leopard 2	technicznym
9.	Symulator prowadzenia ognia z działa plot Gepard	strzeleckim oplot
10.	Przekrój działa plot Gepard	technicznym
11.	Symulator do prowadzenia ognia z plot zestawu raketowego Roland	strzeleckim oplot
12.	Przekrój zestawu raketowego Roland	technicznym
13.	Trenażery do kierowania ogniem artylerii	strzeleckim
14.	Imitator celów dla artylerii	strzeleckim
15.	Symulator lotów na śmigłowcach UH-1D i CH-53G	taktycznym
16.	Trenażer do prowadzenia ognia z ppk TOW	strzeleckim
17.	Trenażer do prowadzenia ognia z ppk HOT	strzeleckim
18.	Trenażer do prowadzenia ognia z ppk Milan	strzeleckim
19.	Trenażer do prowadzenia ognia z broni strzeleckiej	strzeleckim
20.	Symulator pola walki na szczeblu pluton-brygada KORA	taktycznym
21.	Symulator do walki na szczeblu pluton-kompania	taktycznym

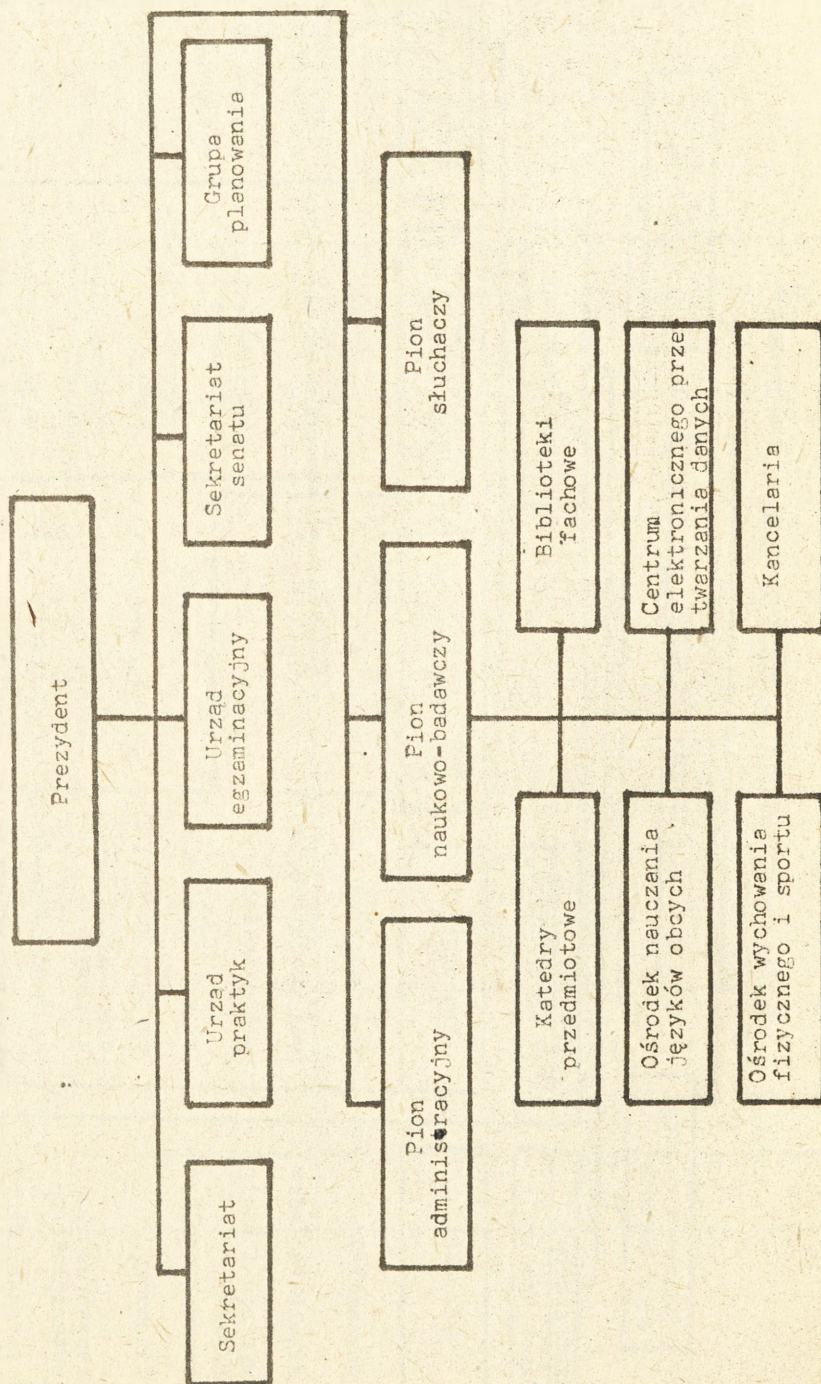
ŚREDNIA LICZBA LOTÓW NALICZANYCH NA PILOTA
W ROCZNYCH PLANACH SZKOLENIA JEDNOSTEK

Temat szkolenia	Liczba lotów pilota według klasy wyszkolenia	
	Bezpośrednio po przeszkoleniu 160- 240 godzin nalotu na pilota	Utrzymanie klasy "zdolny do wykony- wania zadań bojo- wych"-70-120godz.
Loty nawigacyjne	65	28
Zwalczanie celów naziemnych przy użyciu działek i poris- ków rakietowych	12	4
Bombardowanie szkolno-trenin- gowe:		
- bombami jądrowymi	46	12
- bombami konwencjonalnymi	26	8
Zastosowanie bojowe:		
- uzbrojenia artyleryjskiego i rakietowego	16	4
- bomb	32	8
Prowadzenie walki radio- elektronicznej	42	12
Szkolenie taktyczne	73	29
Oróżna liczba lotów	312	105

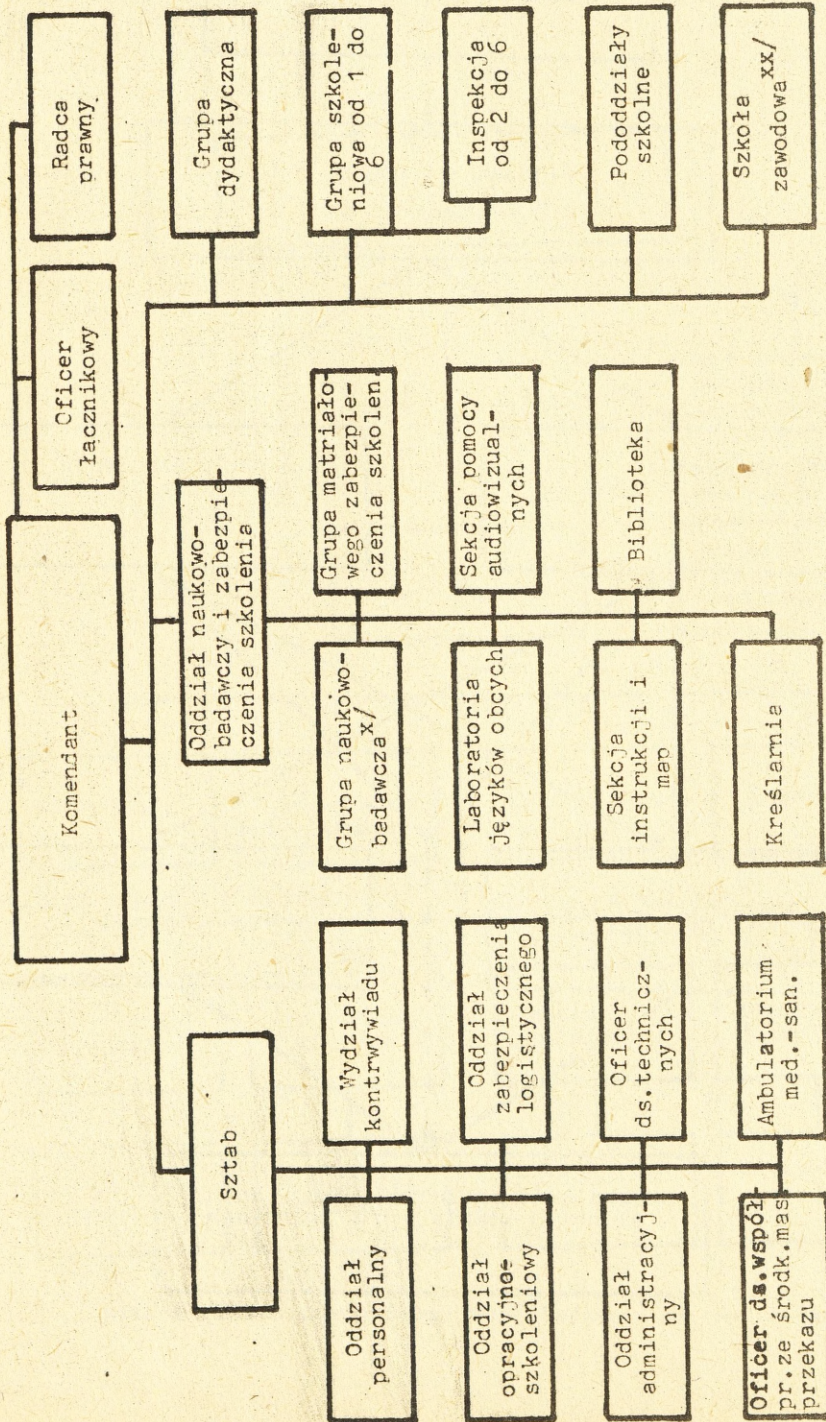
STRUKTURA ORGANIZACYJNA AKADEMII DOWODZENIA BUNDESWEHRY

STRUKTURA ORGANIZACYJNA UNIWERSYTETÓW BUNDESWEHRY

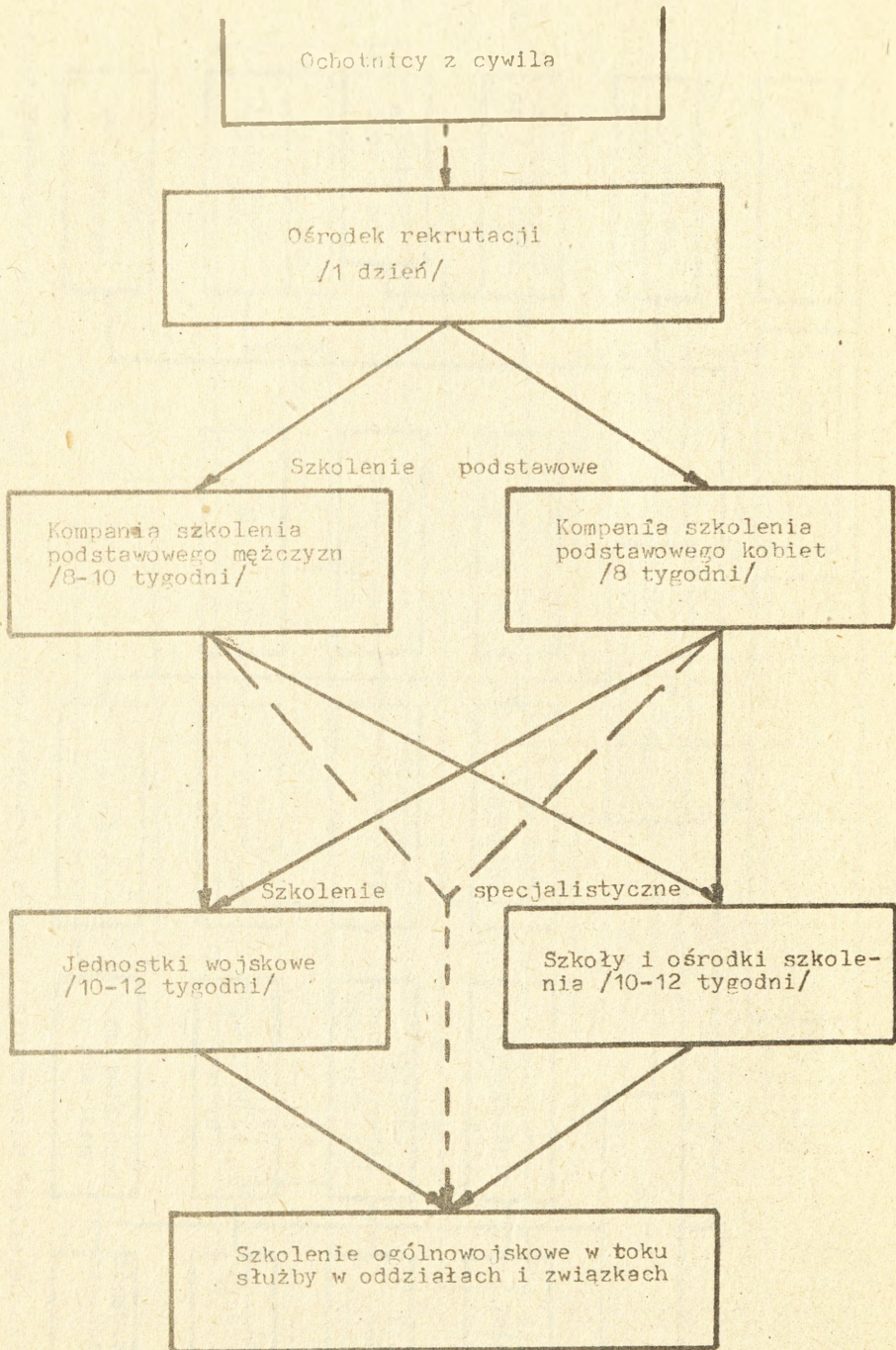
STRUKTURA ORGANIZACYJNA SZKÓL I OŚRODKÓW SZKOLENIA RODZAJÓW
SIL ZEROWNYCH

x/ W Szkole Dalekiego Rozpoznania i Szkole Zawodowej Pedagogicznej Sił Lądowych grupy naukowo-badawcze nie występują.

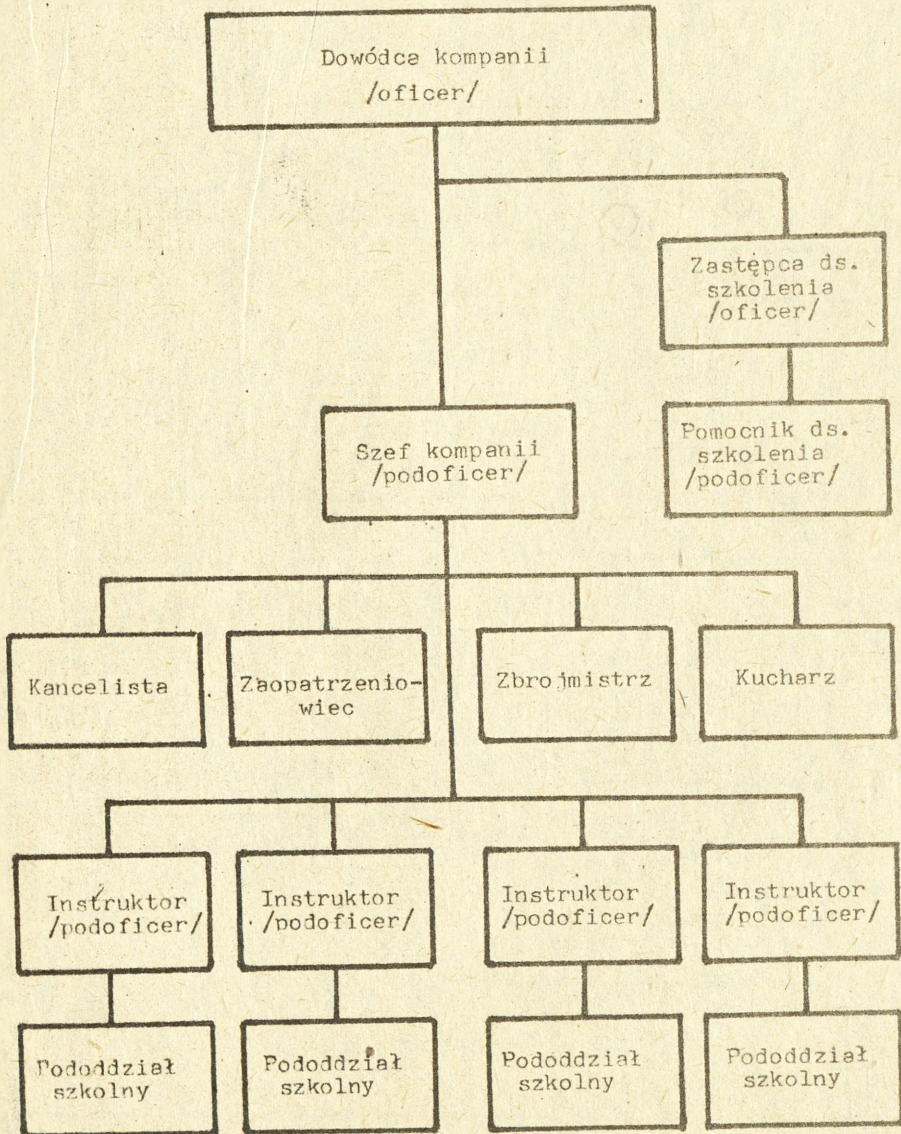
xx/ Występują tylko przy niektórych szkołach i ośrodkach szkolenia.

PRZEBIEG SZKOLENIA SZEREGOWCÓW SŁUŻBY ZAWODOWEJ /w USA/

— — — — — posiadający zawód przydatny do służby

ORGANIZACJA KOMPANII SZKOLENIA PODSTAWOWEGO

TOK SZKOLENIA I PRZEBIEG SŁUŻBY OFICERÓW
SIL ZBROJNYCH /WB/

Lata	Wyróżniających się	Przeciętnych
22	Służba na wyższych stanowiskach kierowniczych	Służba w sztabie
20		
18		Kurs dokształcający /6-16 tyg./
16	Królewska Akademia Studiów Obronnych /1 rok/	Służba w jednostce, sztabie /5 lat/
14	Służba w jednostce, sztabie, instytucji /4 lata/	
12	Państwowa Akademia Obrony /8 mcy/	Akademia techniczna przed 34 rokiem życia /9-12 mcy/
10	Służba w jednostce, sztabie /4 lata/	Służba w jednostce /5 lat/
8		
6	Studia w akad. sztabowej przed 32 rokiem życ. /12 mcy/	Kurs dowódc. komp. /3-10 tyg./
4	Kurs przygotowawczy w akad. technicznej /12 mcy/	Służba w jednostce /5 lat/
2	Służba w jednostce /2 lata/	
	Kurs dowódc. komp. /3-10 tyg./	
	Służba w jednostce /2 lata/	
	Kurs specjalistyczny - dowódcy plutonu /4-9 tyg./	
	Oficerska Szkoła Zawodowa /9-11 mcy/	

TOK SZKOLENIA I PRZEBIEG SŁUŻBY OFICERÓW
SIL ZBROJNYCH FRANCJI

Czas lata	Oficerów szczególnie uzdolnionych	Oficerów przeciętnych
20	Kierownicze stanowiska dowódcze i sztabowe	Oficer sztabu KA i AP/4 lata/ Wyższe kursy doskonalące
	Instyt. Wyższ. Studiów ON Inst. Wyż. Stud. Uzbr.	Oficer sztabu pułku i dywizji /6 lat/
18	Dowódca pułku, szef sztabu dywizji /3 lata/	
16	Szkoła wojenna	Oficer sztabu pułku i dywizji /6 lat/
14	Oficer sztabu pułku i dywizji /4 lata/	
12	Szkoła sztabu, wyższe szkoły specjalistyczne	Szkoła sztabu, wyższe szkoły specjalistyczne
	10	Dowódca kompanii /4 lata/
8	Kurs dowódc. komp. /2-7 mcy/	Kurs dowódc. komp. /2-7 mcy/
	6	Dowódca plutonu /3 lata/
4	Szkoły aplikacyjne ro-	dziejów wojsk i służb /1 rok/
	2	Szkoła oficerska /2-3 lata/

AKADEMIA OBRONY NATO w Rzymie

Komendantem etatowo jest Niemiec /od IV.88 r. gen.por. Franz UHLEWETTLER/.

Naczelnym organem władzy uczelni jest Rada Doradcza /Konsylium/, w skład której wchodzi znani naukowcy, politycy i wojskowi. Bezpośredni nadzór służbowy nad Akademią sprawuje Komitet Wojskowy NATO.

Na studia przyjmowani są pułkownicy i generałowie oraz urzędnicy cywilni ministerstwa obrony i administracji państwowej. Warunki i forma szkolenia podobnie jak w Królewskiej Akademii Studiów Obronnych Wielkiej Brytanii. Język wykładowy angielski i francuski /narodowości anglojęzyczne doskonale a język francuski, francuskojęzyczne doskonale a język angielski/.

Rocznie szkolonych jest około 100 słuchaczy w grupach wielonarodowościowych po 8-12 słuchaczy. Skład grup do kolejnych tematów jest dobierany tak, żeby przez czas studiów wszyscy słuchacze wzajemnie się poznali i aby w każdej grupie było kilku specjalistów danego tematu. Grupy tworzy się pod kątem maksymalnego wykorzystania wiedzy i doświadczeń słuchaczy. Kierownika grupy wyznacza się spośród słuchaczy, który w imieniu grupy przedstawia kierownictwu uczelni poglądy i wnioski sformułowane przez grupę w oparciu o przedyskutowane problemy tematu.

Podobnie jak w Królewskiej Akademii Studiów Obronnych Wielkiej Brytanii w programie są dwie wielotygodniowe podróże studyjne do różnych rejonów świata.

